

**BİRİNCİ BASKI
KASIM 2012**

Şubat Basım: 1
ISBN 978-605-63487-0-9

Derleyen: Okan Çamyar

Şubat Basım Yayın Ticaret Esra Çakmak
Yönetim Yeri: Doktor Macit Erbudak Sokak, Sancaktutan Apartmanı
No:2 Daire 6
Rasimpaşa/Kadıköy

Baskı: Özdemir Matbacılık Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi
C-Blok No:242 Topkapı/İstanbul

**TÜRKİYE İHTİLALCI
KOMÜNİSTLER BİRLİĞİ
(TİKB)
PROGRAMI**

ŞUBAT

İÇİNDEKİLER

	Giriş	7
	I.Bölüm Kapitalizm	11
	II.Bölüm Emperyalizm	17
	III.Bölüm Sosyalizm	29
	IV.Bölüm Türkiye - Sosyo - Ekonomik Yapı	39
	V.Bölüm Türkiye - Siyasi Yapı	55
	VI.Bölüm Türkiye Devrimi	81
	VII.Bölüm Devrimin Esasları ve Örgütlenmesi	95

GİRİŞ

Günümüzde insanlık bir yol ayrımında: **“YA BARBARLIK İÇİNDE ÇÖKÜŞ YA SOSYALİZM!..”**.

Proletaryanın ölümsüz önderleri tarafından bundan 150 yıl önce dile getirilen bu görüş, o zamanlar henüz bir varsayımdı. Kapitalist sistemin bilimsel olarak çözümlenmesinden çıkarılan bir sonuçtu. Günümüzde ise ete kemiğe bürünmüş somut ve yakıcı bir gerçek olarak karşımızda duruyor.

Toplumsal bir sistem olarak kapitalizm, emperyalizm aşamasına geçişle birlikte tarihsel bakımdan da ömrünü doldurdu. O artık insanlığa, gitgide daha fazla azgınlaşan bir sömürü, daha fazla alçalma, daha belirsiz bir gelecek, doğanın daha fazla tahribi, çevre ve iklim felaketleri dışında bir şey vadetmiyor!.. İşsizlik, açlık ve sefalette büyümeye yol açıyor. Ardı arkası kesilmeyen krizler, her şeyin metalaştığı korkunç bir yabancılaşma, düşünsel yoksullaşma, kültürel yozluk ve ahlaki çöküntü üretiyor. Kapitalizm çürüdükçe insanlığı da çürütüyor!.. Sistematik bir devlet terörü, faşizm ve gericilik, şoven milliyetçilik ve ırkçılıkta tırmanma onun ürünleri. Gözüdünmüş bir silahlanma ve militarizm yarışı, emperyalist askeri müdahalelerdeki artış ve savaş tehlikesinin büyümesi yine ondan kaynaklı. Kapitalist kar hırsı, evrenimize şimdiden onulmaz zararlar vermiş durumda. İnsanlık ondan artık daha ne bekleyebilir?..

Emeğin ve insanlığın kurtuluşu, kapitalizm denilen ihtiyar köstebeğin işini pratikte de bitirmeyi şart koşuyor!.. Komünizme giden yolda proleter dünya devrimi ve sosyalizm, günümüzde bu yüzden güncel, acil ve zorunludur!..

Tarihin çanları bir kez daha emperyalist kapitalizm için çalıyor!.. Dünya proletaryasının zaferi, özgürleşen insanlığın önünde yepyeni ufukların açıldığı yeni bir çağı başlatacaktır!

Kapitalizm, üretim araçları üzerinde özel mülkiyete ve bu temelde gerçekleşen artıdeğer sömürüsüne dayalı genelleşmiş bir meta üretimi sistemidir. Kapitalizmi ortadan kaldırmak için bunların ortadan kaldırılması şarttır.

İlkel komünal toplum, köleci toplum ve feodal toplumların arkasından tarih sahnesine çıkan kapitalizm, sömürüye dayalı toplumsal biçimlerin sonuncusudur. Kapitalizmin ve onunla birlikte sömürüye dayalı toplumsal ilişkilerin tarih sahnesinden silinişi, sınıfsız komünist toplumun ilk (alt) evresini oluşturan sosyalizmin inşasıyla başlayacak ve komünizme ulaşılmasıyla noktalanacak dünya-tarihsel bir süreçle mümkündür. Bu bağlamda, kapitalizmi sosyalizm izleyecektir. Bu nesnellik, insanlığın tarihsel ilerlemesinin zorunlu ve mantıklı bir sonucudur.

Feodal toplumun bağrında olgunlaşan kapitalizmin tarih sahnesine çıkışı, üretim araçlarının üreticilerden ayrılması ve küçük bir azınlığın özel mülkiyeti haline gelmesiyle gerçekleşti. Bu farklılaşma, toplumun iki temel sınıfa bölünmesini de beraberinde getirdi: Proletarya ve burjuvazi. Proletarya, kapitalizmin en özsel ürünüdür ve onun mezarını kazacak olan sınıftır. Kapitalist toplumda üretim araçları kapitalist sınıfın (burjuvazi) tekelindedir. Elindeki tek sermayesi emeği (işgücü) olan işçilerin, kendileriyle birlikte ailelerinin yaşamını sürdürebilmeleri, işgücünü kapitalistlere satabilmelerine bağlıdır. Emeğin sermayeye olan bu bağımlılığı, sömürünün, her türlü eşitsizlik ve köleleştirici bağımlılığın, toplumsal yoksullaşmanın, düşünsel sefalet ve ahlaki düşkünleşmenin de kaynağıdır.

İnsanı insanlıktan çıkararak bütün bu belaların ortadan kaldırılabilmesi, her şeyden önce kapitalist özel mülkiyet düzenine son vermeyi şart koşar. Emeğin kurtuluşu, üretim araçlarının toplumun ortak mülkiyeti haline getirilmesini ve toplumsallaşmış kolektif emeğin ürünlerinin işçi sınıfı ve emekçiler tarafından belirlenecek esaslar çerçevesinde tüm çalışanlar arasında adil ve eşit paylaşımını gerektirir.

Kapitalizm, kar amacı üzerine kurulu bir toplumsal düzendir. Üretim araçlarının mülkiyetini elinde tutan kapitalistler, artıdeğer sömürüsünü büyütürken karlarını artırmanın dışında bir amaç gütmeyizler. Gözü dönmüş bu kar hırsı, insanın temel ihtiyaçları dahil yaşamın her alanının metalaştırılması, üretimde plansızlık ve anarşi, üretici güçlerin bir taraftan gelişirken diğer yandan büyük ölçeklerde yıkımı ve doğanın vahşice talan edilmesi başta olmak üzere insanlık ve onun geleceği adına bir dizi felaketi de beraberinde getirir.

Kar ilkesi üzerine kurulu kapitalist üretim tarzının doğasından kaynaklanan plansızlık ve rekabet, işsizliğin katlanarak büyümesi ve genel bir toplumsal yoksullaşma yanında birikmiş emeğin ve üretici güçlerin büyük ölçülerde tahribini de beraberinde getiren bunalımlara neden olur. Kapitalizm yıkılmadığı sürece ne krizlerin sonu gelir ne de yol açtığı yıkımların önü alınabilir. Kapitalizmin rehabilite edilebileceğini

hayal ve iddia eden sosyal reformist masalların tam aksine emperyalizm çağında sistemin yapısal krizlerinin araları kısalmış, süreleri ve yıkıcı sonuçları ise daha da ağırlaşmıştır.

Kapitalist sistemin doğasından kaynaklanan her kriz, ağır toplumsal sonuçlara yol açar. Varolanları derinleştirir. İşsizliğin patlaması, yoksulluk ve sefaletin derinleşmesi, gelecek güvensizliğinin büyümesi bunların en başta gelenleridir. İşçi sınıfı ve emekçiler, örgütlenerek mücadele ettikleri taktirde yoksulluk ve sefaletteki derinleşmenin önünü belli sınırlar içinde görel olarak alabilirler. Fakat kapitalist özel mülkiyet düzeni sürdürdüğü sürece onların yaşadıkları gelecek güvensizliği hiçbir zaman azalmaz artar.

İşsizlik kapitalizmde süreklilik taşır. İşçi sınıfının çalışan kesimlerini baskı altında tutup daha kolay ve daha ucuza sömürebilmek için burjuvazi, elinin altında her zaman hazır bir yedek sanayi ordusunun bulunmasını ister. Kapitalizmin ileriye doğru attığı her adım, teknolojideki her yeni gelişme, artıdeğer sömürsünü katmerleştirmenin yanında yedek sanayi ordusunu büyütür. İşsiz işçiler, proletaryanın ayrılmaz bir parçasıdır.

Bilimsel buluşların sanayiye uygulanması, teknolojideki her gelişme, insanlığın ilerlemesine ve refahına katkıda bulunmak yerine, burjuvazinin elinde, işçi sınıfına, insanlığa ve doğaya karşı bir silaha dönüşür. Daha fazla bolluk yerine daha fazla yoksulluk getirir. Daha az çalışma ve daha çok boş zaman yerine daha yoğun çalışmaya ve daha çok işsizliğe yol açar. Doğanın geri dönülmez bir biçimde tahribi hızlanır.

Toplumsal üretici güçlerin ulaştığı muazzam gelişme düzeyine karşın bolluk içinde yokluk çeken işçi ve emekçilerin yaşadıkları yoksulluk ve sefaleti, işsizlik ve gelecek güvensizliğini daha fazla derinleştirip büyüten kapitalizmin krizleri, üretim araçları üzerinde özel mülkiyet düzeninin, insanlığın ve onun üretici güç ve yeteneklerinin özgürce gelişiminin önünde artık nasıl büyük bir tarihsel engel haline geldiğinin en açık kanıtlarından biridir. Krizlerin tek çözümü devrimdir. *“Krizle karşı devrim, kapitalizme karşı sosyalizm”* sloganı bu gerçeği anlatır.

Üretim araçlarının özel mülk konusu olmaktan çıkarılarak kapitalist özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüştürülmesi, kar dürtüsüne dayalı meta üretiminin yerini toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ve refah düzeyinin yükseltilmesini amaç olarak benimseyen sosyalist üretimin alması, toplumsal üretici güçlerin çok daha hızlı ve özgür gelişiminin de önünü açacaktır. İşçi sınıfı ve emekçiler için bugüne dek sömürünün katmerlenmesi, işsizlikte artış, yoksulluk ve sefalette büyümeye neden olan üretici güçlerdeki gelişme, bu sayede artık toplumsal refah artışı ve bolluk etkeni olarak iş görmeyen yanında çalışma sürelerinin gitgide daha fazla

düşürülmesi ve işin hafiflemesi olanaklarını büyütecektir.

Bu toplumsal değişim, bu yüzden yalnızca proletaryanın değil, kapitalist emperyalizmin ve sınıf olarak burjuvazinin egemenliğinden acı çeken tüm insanlığın kurtuluşu demektir. Proletarya bu yüzden kendisiyle birlikte insanlığı kurtaracak tek sınıftır. Proletaryanın kurtuluşu, insanlığın kurtuluşu anlamına gelir.

Bu kurtuluşu ancak işçi sınıfı gerçekleştirebilir. Çünkü kapitalist toplumdaki emekçi sınıflar içinde sadece proletarya, kapitalist özel mülkiyet düzeniyle uzlaşmaz karşıtlık içindedir. Ezilen diğer bütün sınıflardan farklı olarak sadece onun zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur!.. Ayrıca kapitalizm geliştikçe ve üretim daha fazla toplumsallaştıkça, köylülük ve küçük burjuvazi gibi sınıflar sürekli geriler, çözülür, erir ve güç kaybederler; buna karşın proletarya büyür ve güçlenir. Proletaryanın toplumsal yaşamdaki ağırlığı artar.

Proletaryanın dünya görüşü de onun kapitalizm ve özel mülkiyet dünyasıyla olan uzlaşmaz karşıtlığına denk düşen devrimci bir nitelik taşır. Onun kapitalist toplum içindeki konumundan çıkış alan ML teori, proletarya devrimine, sosyalizmin ve sınıfsız komünist toplumun inşasına bilimsel bir temel kazandırır. Temelleri **Marks** ve **Engels** tarafından atılıp **Lenin** tarafından geliştirilerek emperyalizm çağına uyarlanan bilimsel temellere dayalı devrimci bir dünya görüşüne sahip oluşuyla da proletarya diğer tüm sınıflardan ayrılır.

Üretimin toplumsallaşması, kapitalizmin ortaya çıkışı ve evrensel bir sistem halini alışından itibaren dünya çapında yayılıp gelişen bir süreçtir. Emperyalizm aşamasına geçişle birlikte bu eğilim muazzam bir hız ve ivme kazandı. Proletaryanın dünya çapında gelişip güçlenmesine neden olan bu sürecin gelişimine paralel olarak işçi sınıfının dünya çapında birleşik devrimci eylem zemini ve olanakları güçlendi. Proletarya enternasyonalizmi ve proleter sosyalist dünya devrimi, bir rüya olmaktan çıkarak pratikleşmesi zorunlu ve mümkün görevler haline geldi. Bu gerçeklik günümüzde elle tutulabilecek ölçüde somuttur.

Kapitalizm tarihsel bakımdan ömrünü çoktan doldurmuş bir sistemdir. O artık yaptığından fazlasını yıkmakta, geliştirdiğinden çok daha fazlasını tahrip etmektedir. Bu anlamda yeni yıkımlar ve felaketler dışında onun insanlığa verebileceği bir şey kalmamıştır. İnsanlığı sadece maddi değil, düşünsel ve ahlaki bir sefalet ve çürümeye sürüklemiştir ve bu alanda da çöküş gitgide derinleşmektedir.

Proleter devrim ve sosyalizm bu nedenle acil ve zorunludur!..

Emperyalizm, kapitalizmin son aşamasıdır. Serbest rekabete dayalı kapitalizm, 1860'larda başlayıp 20. yüzyılın başında tamamlanan bir süreç sonunda emperyalizme dönüşmüştür. Serbest rekabetin egemen olduğu eski kapitalizmin yerini bu evrede tekellerin egemen olduğu yeni bir kapitalizm almıştır. Genel olarak sermaye egemenliği de mali sermaye (finans kapital) egemenliğine dönüşmüştür. Emperyalizm, mali sermayenin hegemonyasıyla karakterize olur. Mali sermayenin egemenliği ise, Marks'ın tanımıyla, *“zevkleriyle olduğu gibi kazanç tarzıyla da lümpen proletaryanın burjuva toplumun doruklarında dirilişinden başka bir şey değildir”*.

Emperyalizm, her şeyden önce tekelci kapitalizmdir. Tekel, emperyalizmin iktisadi özü, onun en derin ekonomik temelidir. Tekelci kapitalizm, üretimin ve sermayenin gitgide büyüyen ölçeklerde ve gitgide artan bir hızla dev işletmelerin elinde yoğunlaşmasına yol açar. Bu yoğunlaşma, özellikle tayin edici sanayi dallarında ve en önemli hammadde kaynaklarının kontrolünde ezici bir hakimiyeti beraberinde getirir. Yanı sıra üretimin tek tek ülkeler ölçeğinde olduğu kadar dünya çapında toplumsallaşmasına olağanüstü bir ivme kazandırır! Onun için emperyalizm, kapitalistlerin bilinç ve iradeleri dışında, tam serbest rekabetten tam toplumsallaşmaya geçişi temsil eden yeni bir toplumsal düzendir. O bu özelliğiyle sosyalizmin maddi önkoşullarını daha fazla hazırlayıp olgunlaştırmakla kalmaz; üretimin giderek artan toplumsal niteliğiyle mülk edinmenin özel biçimi arasındaki çelişkiyi olağanüstü boyutlarda büyütüp keskinleştirerek sosyalizme geçişi gitgide daha fazla yakıncılaştıran güncel ve acil bir zorunluluk haline getirir.

Banka sermayesinin büyüyerek sanayi sermayesiyle iç içe geçmesi, emperyalizmin karakteristik özelliklerinin ikincisidir. Bu kaynaşmadan doğan mali sermaye (finans kapital), modern burjuva toplumundaki istisnasız bütün ekonomik ve politik kurumları sınıksız bir bağımlılık ağıyla kendine bağlar.

Emperyalizm aşamasında sermaye ihracı, meta ihracının da önüne geçen özel bir önem kazanır. Bu değişim, kapitalizmin tekelci aşamasını serbest rekabetçi aşamasından ayıran üçüncü temel özelliktir. Doğrudan yatırımlar yanında kredi, borç ve yardım görünümü altında yapılan para sermaye aktarımları sermaye ihracının başlıca biçimlerini oluşturur.

Dünyayı aralarında paylaşan tekelci birliklerin ortaya çıkışı emperyalizme özgü temel özelliklerin dördüncüsüdür. Başlangıçta ortak çıkarlar temelinde güç birliği, bir nevi koalisyon ilişkisi şeklinde kendini gösteren tekelci birliklerin yerini zamanla dünya çapında faaliyet gösteren dev uluslararası tekeller almıştır.

Son olarak emperyalizm, dünyadaki bütün toprakların büyük emperyalist güçler arasında paylaşımının tamamlandığı ve yeni bir paylaşımın ancak savaş yoluyla

gerçekleşebileceği bir aşamadır. Klasik sömürge politikasının bir sürü “eski” dürtüsüne bu evrede, sermaye ihracı, ucuz hammadde kaynakları, karlı işler ve ayrıcalıklar sayesinde tekellerin elde edilebileceği “nüfuz bölgeleri” ve genel olarak ekonomik önem taşıyan topraklar için mücadele de eklenir.

Tekelci kapitalizm, emek-sermaye çelişkisi başta olmak üzere kapitalizmin bütün çelişkilerini daha belirgin hale getirir ve keskinleştirir. Sistem olarak sosyalizmle kapitalizm arasındaki çelişki başta olmak üzere bunlara yenilerini ekler. Tekelci kapitalizm, üretimin toplumsallaşmasını kapitalizmde olanaklı en uç noktaya kadar götürür; buna karşın mülk edinmenin özel biçimini korumakla da kalmaz sermayenin gitgide daha az sayıda elde toplanıp yoğunlaşmasına neden olur. Üretici güçlerdeki büyüme ve gelişmeyle kapitalist üretim ilişkilerinin dar sınırları arasındaki çelişki had safhaya varır. Bu gerilim ancak proletaryanın öncülüğünde gerçekleşecek sosyalist bir devrimle çözülebilir. Emperyalizm çağı bu yüzden aynı zamanda proleter devrimleri çağıdır. Asalaklaşmış, çürüyen ve can çekişen kapitalizm olarak emperyalizm, sosyalizmin arifesidir.

Emperyalizm çağında kapitalizm artık herhangi bir kar ya da ortalama karla da yetin(e)mez. Tekelci kapitalizm, azami kar peşinde koşan kapitalizmdir. Ve bunu gerçekleştirebilmek için doğayı ve emeği vahşice yağmalamakla kalmaz, dünyayı kana boğan emperyalist savaflara ve askeri müdahalelere girer.

Azami kar eğilimi azami egemenlik ihtiyacını da beraberinde getirir. Mali sermaye (finans kapital) çağında, özgürlük eğiliminin yerini mutlak egemenlik ve hegemonya eğilimi alır. Kapitalizmin tekelleri aşamasında tipik olan budur.

Tekeller, oligarşi, özgürlük eğiliminin yerini egemenlik eğiliminin alışı, sayıları gitgide artan küçük ya da zayıf ulusların zengin ve güçlü birkaç ulus tarafından gitgide daha fazla sömürülmesi- bütün bunlar emperyalizme asalak ve çürüyen kapitalizm özelliğini kazandırır. Burjuvazisinin artan ölçüde sermaye ihracından gelen kazançlar ve borsa vurgunlarıyla yaşar hale geldiği tefecilik ve rantiyecilik eğiliminin güçlenmesi de bu asalaklaşmanın dışavurumudur.

Tekeller, eşitsiz gelişme ve rekabetin basıncıyla üretim maliyetlerini düşürmek ve artıdeğer sömürsünü büyütme için bir yandan teknolojiyi ve üretici güçleri geliştirme ihtiyacı ve baskılanmasını duyarken, pazardaki üstünlük ve avantajlarını koruyabilmek için bir taraftan da kaçınılmaz bir durgunluk ve çürüme eğilimi üretir. Kapitalizmde, bilimin gelişimine ve tekniğe kar amacı yön verir. Bu bencillik, tekelleri aşamada en ileri noktaya varır. Bilim ve teknik tamamen tekellerin denetimine girer. Her şey onların azami kar ihtiyacına tabi kılınır. Bu mutlak egemenlik, gelişmede muazzam bir dengesizlik, tekyanlılık ve eşitsizliği de beraberinde getirir. Bilimin ve tekniğin sunduğu birçok olanak, tekeller tarafından karlı bulunmadığı

için kullanılmaz. Bir taraftan bilimde ve teknikte büyük sıçramalar yaşanırken diğer yandan bu gelişmeler bile insanlığın toplumsal emek birikiminde ve üretici güçlerde muazzam bir yıkımın nedeni olurlar. İşsizlik ve yoksulluğun artışına yol açarlar. Bilim ve teknikteki gelişmelere bağlı olarak toplumun zenginliğini ve refahını büyütme olanaklarındaki genişleme ile bunların tam tersi yönde, emeği ve insanlığı daha fazla alçaltıp doğayı daha vahşice tahrip edecek şekilde kullanılmaları arasındaki çelişki büyür.

Ancak bu çürüme eğilimi, kapitalizmin hızlı gelişimini dışlamaz. Emperyalist dönemde kapitalizmin genel gelişimi eskiye kıyasla çok daha büyük bir hız kazanır. Özellikle de bazı sanayi kolları, burjuvazinin bazı kesimleri ve bazı ülkeler çok hızlı bir gelişme gösterirler.

Ancak bu gelişme eşitsizdir. Eşitsiz gelişme, kapitalizmin doğasından kaynaklanan ve onun işleyişine yön veren temel yasalardan biridir. Gelişmenin eşitsizliği, tekelci aşamada had safhaya varır. Yıkıcı bir rekabeti kızıştırmanın yanı sıra dünya çapında hegemonya ve yeniden paylaşım için girişilen emperyalist savaflara kaynaklık eder. Bu yüzden emperyalizm, gözü dönmüş bir silahlanma yarışı, kudurgan bir militarizm ve savaş tehlikesi demektir. Azami kar ihtiyacı, bunun körüklediği rekabet, dünya çapında egemenlik ve ilhak dürtüsü ile gelişmenin eşitsizliği yasasının işleyişi ortadan kalkmadığı sürece bu eğilimler ve savaş tehlikesi de ortadan kalkmaz. Emperyalizm çağının temel çelişkilerinden biri olan emperyalist güçler arasındaki çelişkilerin uzlaşmaz karakterinin inkarını da içeren böylesi iddialar, **Kautsky'nin "ultra emperyalizm"** teorisini hortlatmaktan başka bir anlama gelmez.

Emperyalizm, politik olarak genel bir şiddet ve gericilik eğilimidir. Bu eğilim, tekelliliğin doğasından kaynaklanan nesnel bir sonuçtur. Çürüyen ve asalaklaşan kapitalizm olarak emperyalizm döneminde burjuvazinin değişik kesimleri arasındaki en büyük politik farklar bile son derece zayıflar. Bunun yerini azami kar-azami egemenlik ihtiyacındaki büyümeden kaynaklanan genel bir gericileşme ve saldırganlık eğilimi alır. Lenin'in vurgusuyla, "*emperyalizm, her yere özgürlük değil hegemonya eğilimi götürülen mali sermayenin ve tekellerin çağıdır*". Nitekim faşizmin ortaya çıkışı, bu tarihsel eğilimin doğurduğu bir sonuçtur.

Bu tarihsel eğilim, 1980 sonrası neoliberal yeniden yapılanma döneminde, burjuva demokrasisiyle faşizm arasındaki farkların giderek belirsizleşmesi, ikisi arasındaki benzerliklerin öne çıkışı şeklinde karşımıza çıkar. 11 Eylül sonrası dünya çapında hızlanıp genelleşen bu gelişme bir tesadüf ya da niyet ve tercih sorunu değildir. Tarihsel bakımdan ömrünü çoktan tamamlamış bir sistem olarak kapitalizmin çürüme ve asalaklaşmasındaki genel derinleşme yanında mali sermayenin karakteri ve özelliklerinden kaynaklanan doğal ve kaçınılmaz bir sonuçtur.

Bu yüzden faşizmi, günümüzde hala “*tekelci burjuvazinin EN emperyalist, EN saldırgan, EN şoven kesimlerinin diktatörlüğü*” olarak görmek ve buna bağlı olarak -ya da buna yol açacak şekilde- burjuvazi içinde faşist ve demokrat kanatlar icat etmeye soyunmak, faşizmin emperyalizm çağının kapitalizmi ve bu kapitalizmin tarihsel eğilim ve özellikleriyle olan bağlarını hala görememek ya da sınırlandırmak anlamına gelir.

Bu basit bir ideolojik-siyasi körlük ya da görüş farklılığı sorunu olarak görülemez. Çünkü bunun arkasında sinsi bir burjuva demokratizmi saklıdır. Tarihte yolaçtığı sonuçlarla birlikte düşünülecek olursa bu demokratizm, burjuvazinin egemenlik yöntemlerindeki değişimin tarihsel doğrultusu konusunda işçi sınıfı ve emekçi yığınların uyanıklığını köreltir, aldatılmalarını kolaylaştırır. Faşizme karşı mücadelenin, burjuvazinin sınıf olarak iktidarına ve kapitalizme karşı mücadele perspektifinden kopartılmasına zemin hazırlar.

Emperyalizm ile işçi aristokrasisinin ortaya çıkışı ve oportünizmin güçlenişi arasında dolaysız bir bağ vardır. Dünyanın sömürülmesi ve yağmasından elde ettiği yüksek tekel karları, emperyalist burjuvaziye, işçi sınıfının bazı kesimlerini, hatta geçici bir süreliğine de olsa sınıfın çoğunluğunu kimi ayrıcalıklar tanıyarak satın alma olanağını kazandırır. Gelir düzeyleri ve yaşam tarzları, alışkanlıkları ve dünya görüşleri itibarıyla işçi olmaktan çıkıp burjuvalaşan işçi aristokrasisi, işçi hareketi içinde burjuvazinin ajanları olarak işgörür. Kapitalistler sınıfının işçi uşaklarını oluşturan bu kesimler, oportünizmin, reformizmin ve sosyal şovenizmin taşıyıcılarıdır.

Emperyalizm döneminin ürünü olmakla birlikte işçi aristokrasisini sadece emperyalist ve gelişmiş kapitalist ülkelere özgü bir olgu olarak düşünmek hatalı olur. Burjuva ideolojisinin sınıf içindeki temel dayanağını ve başlıca taşıyıcısını oluşturan bu tabaka, kapitalist ilişkilerin hakim hale geldiği istisnasız her ülkede bir biçimde karşımıza çıkar. Bunlar nesnel konum olarak proletaryanın saflarında görünmekle birlikte kafaca ve ruhça burjuva dünyaya daha yakın hatta ona aittirler. Bu kesimler sadece maddi ayrıcalıklara sahip olmakla karakterize olmaz. Bu fark onun karakteristik özelliklerinin başta gelenini oluşturmakla birlikte işçi aristokrasisini sınıfın diğer kesimlerinden ayıran asıl özsel farkı yaşam tarzı ve alışkanlıklarının, özlem ve beklentilerinin proletaryadan çok burjuvaziye yakınlığı oluşturur. Bu kesimler zaten asıl bundan ötürü burjuva ideolojisine eğilim gösterip korkuları, kuşku, talep ve özlemleriyle burjuva ideolojisinin fiili taşıyıcıları işlevini görürler.

Onun için, işçi aristokrasisi ve oportünizm ile emperyalizm arasındaki bağlantı görülmediği ve bunlara karşı tutarlı bir mücadele yürütülmediği sürece komünist hareketin ve proleter devrimin doğru bir çizgide ilerleyip gelişmesi olanaksızdır.

Gitgide daha fazla asalaklaşıp çürüyen kapitalizm olarak emperyalizm, aynı

zamanda can çekişen kapitalizmdir. Üretim dünya çapında toplumsallaşmasının ulaştığı düzey ile mülkiyetin özel niteliği arasındaki uzlaşmazlığın had safhaya varışı, sosyalizme geçişi de kaçınılmaz, acil ve zorunlu hale getirir. Kapitalizmin emperyalizm aşaması, bu özelliği nedeniyle sosyalizmin arifesidir. Ancak bu zorunluluk, kapitalist emperyalizmin kendi iç çelişkileri sonucu, araları giderek daha da sıklaşan ve daha tahrip edici sonuçlar doğuran krizlerinin yarattığı yıpranmanın etkisiyle kendiliğinden yıkılıp gideceği ve yerini sosyalizmin alacağı anlamına gelmez. Ne kadar insanlıkdışı, çürümüş ve asalaklaşmış bir sistem olursa olsun kapitalist emperyalizm ancak örgütlenmiş bir proleter devrim tarafından yıkılabilir ve emeği yabancılaşmadan kurtaracak yeni bir üretim tarzı ve buna dayalı komünal bir toplumun inşasına ancak bundan sonra girişilebilir. Aksi taktirde burjuvazinin içinden çıkamayacağı, daha doğrusu insanlığı yeni ve daha büyük felaketlerle karşı karşıya bırakarak geciktirip öteleyemeyeceği hiçbir kriz yoktur. Nitekim 1980 sonrasında neoliberal yeniden yapılanması, bunun en son ve çarpıcı kanıtıdır.

Kapitalizmin 1980'ler sonrası yöneldiği neoliberal yeniden yapılanma, 1970'lerin ortalarına kadar yürürlükteki Fordist sermaye birikim modelindeki tıkanmaya, yani kapitalizmin bir kez daha başgösteren yapısal krizlerinden birine sermaye cephesinden "çözüm" arayışlarının ortaya çıkardığı stratejik bir yönelimdi.

Başlangıçta "*Friedman reçetesi*" olarak bilinen para politikaları ekseninde şekillenen bu yeni birikim modelinin özünü, emperyalist mali sermayenin dünya çapında hareketini sınırlandırıp yavaşlatan bütün engellerin her ne pahasına olursa olsun ortadan kaldırılması oluşturuyordu. Bunun en başta gelen iki koşulundan birincisi işçi sınıfı başta olmak üzere emeğin örgütsüzleştirilip atomize edilmesiydi; ikinci temel koşul ise, ulusal devletlerin egemenlik haklarından kaynaklanan bütün mali, idari, hukuki sınır ve uygulamaları ortadan kaldıracak genel bir kuralsızlaştırmayı.

O güne dek birikmiş toplumsal artıdeğerlerin yağmalanması olanağını sağlayan özelleştirme, sınıfı parçalamanın yanısıra 8 saatlik işgünü dahil tüm tarihsel kazanımlarını gasbetme olanağını sağlayan taşeronlaştırma ve sendikasızlaştırma saldırıları yeni birikim modelinin diğer ayaklarını oluşturuyordu.

Azami kar açgözlülüğü bunlarla da yetinmedi; ilerleyen yıllarda su, barınma, beslenme, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlar dahil yaşamın her alanını sermaye için kar kaynağı haline getirmek amacıyla metalaştırdı. Doğanın vahşice yağmalanması buna eşlik etti.

Teknolojideki atılım, özellikle de iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmeler sayesinde burjuvazi dünya çapında yeni bir üretim modelini yaşama geçirebildi. Büyük ölçekli Fordist kitle üretiminden farklı olarak tek bir malın üretiminin dahi küçük parçalara bölünerek dünyanın değişik yörelerine

dağıtılabildiği bu esnek üretim modeli, sermayeye, büyük bir hareket serbestisi ve akışkanlık yanında bir dizi yeni imkan ve üstünlük sağladı. Kapitalizmin dünya ölçeğinde enine ve derinlemesine gelişimi bu tarihsel kesitte yeni bir ivme kazandı. Güneydoğu Asya ülkeleri başta olmak üzere köylülüğün ağır bastığı geri tarım ülkelerinin birçoğu, neoliberal dönemde, ucuz emek deposu fason üretim üslerine dönüştü.

Buna karşın işçi sınıfı bu süreçte birçok eski olanak ve avantajını yitirdi. En başta büyük ölçekli üretimin kendiliğinden bir araya getirdiği sınıfın eski birleşik hareket zemini ortadan kalktı. Buna bağlı olarak sendikalar başta olmak üzere sınıfın geleneksel örgütlenme ve eylem biçimlerinden birçoğu eski işlev ve etkinliklerini kaybettiler. Teknolojideki gelişmeler ve yeni üretim teknikleri, aynı işin eskisinden daha az sayıda işçi ile yapılmasını mümkün hale getirmekle kalmadı, esnek ve düzensiz bir çalışma rejiminin kuruluşuna imkan sağladı. Yedek sanayi ordusu büyüdü, çalışma koşulları ağırlaştı, sömürü yoğunlaştı, işin fizik olduğu kadar manevi ve moral yönlerden de tüketici etkileri arttı. Proletarya geçmişe kıyasla daha fazla bölünüp parçalandı, işin esnekleşmesi yanında enformelleşmesine de paralel olarak sınıf içi bölünme ve rekabet unsurları çoğaldı.

Fordist üretim ve birikim modelinin kapitalist dünyaca benimsenmesinde Ekim Devrimi'nin alevlendirdiği sosyalizm korkusu nasıl önemli bir rol oynamışsa, onun yerini alan neoliberal birikim modelinin önünün açılışı ve hegemonyasını pekiştirmesi sırasında da revizyonist sistemin 1989'daki çöküşünün rolü büyük oldu. Zaten 1980'lerin başlarında şekillenen bu yeni birikim modeli asıl patlamasını 1990'lardan sonra, revizyonist sistemin 1989'daki çöküşünün yanı sıra hem geniş bir pazar hem de muazzam bir ucuz emek deposu olarak Çin'in daha açık ve pervasız bir kapitalizme yönelişiyle yaptı. Proletarya hareketi ve ulusal kurtuluş devrimleri başta olmak üzere bütün sınıfsal, siyasal ve ideolojik hasımlarını bir biçimde geriletip yenilgiye uğratmış olmanın da sarhoşluğuyla "*tarihin sonu*"nu ilan edecek kadar kendinden geçen neoliberal kapitalizm, bu tarihten sonra vites büyüttü; "*küreselleşme*" sloganı altında sadece ekonomi alanında değil siyasal, toplumsal ve ideolojik alanlarda da dünya çapında yeni bir hegemonya düzeninin inşasına hız verdi.

Bu sürecin hayatın her alanında yol açtığı değişiklikler kapsamlı, derin ve sarsıcıydı. Daha önceki Fordist üretim modeli ile Keynesyen siyasal-sosyal yapılanmanın bütün ilişki sistemleri, bütün kurumsal ve örgütsel yapı ve mekanizmaları, bütün temel kavramları, bütün anlayış ve gelenekleri bu tarihsel kesitte değişime uğradı. Gerçi ne kapitalizm kapitalizm olmaktan çıkmış ne de emperyalizm Lenin tarafından çözümlenen karakteristik çizgi ve özelliklerini kaybetmişti. Ama hem bunların yeni çizgi ve özellikler kazanarak eskiye göre farklılaştıkları hem de farklılaşan bu

geleneksel çizgi ve özelliklere yeni bazı çizgi ve özelliklerin eklendiği yeni bir tarihsel durum ortaya çıkmıştı.

Yalnız bu ne emperyalizmin dışında, ondan farklı yeni bir aşama anlamına geliyordu ne de güncelliğini hala koruyan tutarlı tek devrimci emperyalizm çözümlenmesi olarak Leninist emperyalizm çözümlenmesi ve ondan çıkan devrimci sonuçların geçersizleştiğini gösteriyordu. Bu yönlü iddiaların tam tersine, yapısal krizini öteleyebilmek için burjuvazi, biçim ve yöntemleri elbette farklı olmakla birlikte öz olarak tam da proletaryanın olumsuz önderlerinin **Komünist Manifesto**'dan beri kapitalizme ve emperyalizme ilişkin çözümlenmelerinde ortaya koydukları refleksleri sergilemişti.

Bu refleksler kapsamında burjuvazi, büyüyen sermaye kitlesinin genişletilmiş yeniden üretim süreçlerinde ortaya çıkan tıkanıklığı aşmak için bir yandan kredi sistemini "*en katksız ve en dev boyutlara ulaşmış bir kumar ve sahtekârlık sistemi halini alıncaya kadar geliştirirken*", diğer yandan "*küreselleşme*" sloganı altında "*yeni pazarlar fethetme ve eski pazarları daha derinden sömürmenin*" yeni yol ve yöntemlerini devreye soktu. Kar oranlarındaki düşmenin önüne geçebilmek için bir taraftan üretici güçleri ve üretim tekniklerini geliştirip yaratılan toplam artıdeğer kitlesini büyütecek yeni üretim modellerini uygulamaya sokarken, diğer yandan "*daha önceden yaratılmış üretici güçler kitlesinin büyük bölümünü yıkıma uğrattı*". Leninist emperyalizm çözümlenmesinin "*emperyalizm için karakteristik olan sanayi sermayesi değil, bilakis mali sermayedir*" belirlemesine uygun olarak mali sermayenin hacmi ve etkinliği bu kesitte olağanüstü boyutlar kazandı. Bu aynı zamanda emperyalizme özgü çürüme ve asalaklık eğiliminin olağanüstü boyutlar kazanması anlamına geliyordu.

Yaşanan değişimin büyüklüğü ve sarsıcılığı, emekçi yığınların saflarında olduğu kadar onlara öncülük iddiasını taşıyan devrimci saflarda da büyük bir yılgınlığa yol açtı. Bu yılgınlık, devrimciliğin temel gerekleri yanında Marksist teorinin en temel tez ve tespitlerine dahi pervasızca sırtını dönen dönemlik ve tasfiyecilik eğilimlerine kan taşıdı. Neoliberal dönemde burjuvazi "*kendi suretinde bir dünya*" yanında kendi suretinde bir "*sol*" yaratmayı başardı. Onun bu kesitte kazandığı tarihsel başarılar arasında bunu da saymak gerekir.

Neoliberalizmin çekim alanına giren sağ tasfiyecilik, her alandaki değişimi, sadece burjuvaziye üstünlük ve avantaj kazandıran yönlerden ibaret gören bir tekyanlılıkla ortaya çıktı. Kapitalist sistemin kendini yenileme ve sorunlarını çözme yeteneğine iman konusunda **Bernsteinciliği**, emperyalizmin siyasetini ekonomisinden ayırmakla kalmayıp emperyalist güçler arasındaki ilişkileri sadece karşılıklı bağımlılık yönünden okuyan Kautsky'nin "*ultra emperyalizm*" teorisini aynen hortlattı. Öyle ki, tarihsel bakımdan ömrünü çoktan doldurmuş bir sistem olarak kapitalizmin

tarihsel sınırlarına dayandığı gerçeğini bile öteleyecek kadar kendini kaybetti.

Neoliberalizmin ideolojik yörüngesine girmekle kalmayıp “*yeni bir sol*” hatta “*marksizmi geliştirme*” adına onun taşıyıcılığını üstlenen ideolojik teslimiyet ve mücadele kaçkınlığının ürettiği demagojik fantezilerden biri de “*ulus devletlerin artık açıldığı*” iddiasıydı. Bu hem her ülkede devrimi örgütlemenin somut güncel görev ve yükümlülüklerinden kaçışın bir bahanesiydi hem de Türk burjuvazisi ve gericiğin en tahammülsüz olduğu Kürt ulusal sorunu konusunda şovenizmle suç ortaklığını meşrulaştırmanın teorik kılıfı oldu.

Oportünizm bu konuda da emperyalizme özgü iki karakteristik yönelimin büründüğü yeni biçimler yanında kazandığı yeni boyutları sanki tarihte ilk kez karşılaşılan durumlarmış gibi demagoji konusu yaptı. Bunlardan birincisi, mali sermaye akışkanlığının hızını kesecek engellerin ortadan kaldırılması kapsamında geçmişte ulus devletlere ait çoğu yetkinin “*kuralsızlaştırma*” kapsamında budanıp ortadan kaldırılmasıydı. Diğeri ise, yine mali sermayenin özellik ve ihtiyaçlarına uygun olarak gücün dünya çapında merkezileşmesi eğiliminden kaynaklanan yeni hegemonik uygulamalardı. Bunların kesişme noktasını ise, dünyanın toprak olarak paylaşımının çoktan tamamlandığı bir çağda zaten öteden beri emperyalist burjuvazinin boyunduruğu altındaki eski pazarları daha derinden sömürme arzusu ve yönelimi oluşturuyordu. Emperyalizmin doğasından kaynaklanan bu yönelim, “*küreselleşme*” sloganının arkasına saklandı. Ancak öz olarak söz konusu olan, kapitalizmin dünya sistemi haline gelişinden beri içerdiği, emperyalizm aşamasına geçişle birlikte daha da yoğunlaşmış bir hal alan dünya çapında azami egemenlik ve hegemonya yöneliminden başka bir şey değildi.

Benzerlerine daha önceki yıllarda da rastlanmış ve bizzat kendileri geçmişte kurulmuş emperyalist yapılanmalar olarak G-8, G-20, IMF, Dünya Bankası, NATO, BM gibi uluslararası emperyalist kurum ve mekanizmaların rollerindeki farklılaşmayı neoliberal oportünizm, sadece “*yeni bir olgu*” olarak değil “*iktidarın ve hegemonyanın belirli bir toprak parçasına bağlı olmaktan çıkıp bedensizleşmesi*” olarak yutturmaya soyundu. “*Dünya devrimi*” gibi sloganlarla da süslenen görünüşteki bütün “*sol*” keskinliğine karşın bu aslında, belirli bir coğrafyada devrimin örgütlenmesine yönelik güncel somut görevlerden kaçışın bahanesi olarak üretilen tipik bir iktidarsızlık teorisiydi. Liberal kavga kaçaklığı, bu “*yeni iktidar yapılanması*”nın somut örneği olarak sürekli AB’yi işaret etti. Fakat 2008’de bir kez daha patlak veren kriz, neoliberalizmin bütünü gibi onun bu demagojik argümanını da çökertti. Düne kadar “*ulus devletüstü yeni iktidar*” örneği olarak gösterilen AB’nin istisnasız bütün ülkelerinde ırkçılık ve milliyetçi reflexler patlama yapmakla kalmadı, AB’nin kendisi dağılmanın eşğine geldi.

Kautskizm, emperyalizmin ekonomisini siyasetinden ayırmasıyla bilinir. Neoliberal

oportünizm de bu kez onun siyasetini ekonomisinden ayıran bir yaklaşımla hareket etti. Bu yeni Kautskiciliğe göre, neoliberal yeniden yapılanma döneminde burjuvazinin egemenlik biçim ve yöntemleri “*demokratikleşme*” yönünde bir evrim içine girmişti. Baskı ve zorun, ideolojik, siyasal ve kültürel hegemonya araçları ve sivil toplum örgütlenmelerine kıyasla daha geri plana çekilip dolayımli bir hal aldığı, hatta “*mali sermaye ve tekeller(in) çoğu zaman hiçbir baskı ve şiddet uygulamaya gereği duymaksızın bu kurum ve ilişkileri kullanarak toplumu denetim altında tutup biçimlendirdikleri*” bir egemenlik tarzı hakim hale gelmişti. Bu arada kitleleri sisteme bağlayacak katılımcı mekanizmalar geliştirilmiş, bu bağlamda burjuva parlamentoların yıldızının tekrar parlatıldığı, kitleler nezdindeki aldatıcı saygınlık ve otoritelerinin özel olarak takviye edildiği bir tarihsel döneme girilmişti. Bu genel ve baskın eğilim, Türkiye gibi yarı sömürge ülkelerde faşizmi liberal bir burjuva demokrasisi yönünde çözen bir etken işlevini görmektedir.

Her şeyden önce hayat tarafından iskartaya çıkarıldı bu liberal sayıklamalar. Önce 11 Eylül, ardından 2008’de tekrar patlak veren krizin ardından dünya çapında yaşanan gelişmeler tam ters yönde oldu. Çünkü neoliberal hegemonyanın ideolojik-siyasi yörüngesine giren oportünizm, burjuvazinin egemenlik biçimi ve yöntemlerindeki değişim konusunu en başta emperyalizm aşamasında finans kapitalin karakteristik özelliği haline gelen gericilik eğiliminden kopartarak ele almıştı. Ne azami kar ihtiyacındaki büyümeye bağlı olarak azami egemenlik ihtiyacındaki büyümeyi hesaba katmış ne de neoliberal dönemde olağanüstü boyutlar kazanan mali sermaye asalaklığının her şeyden önce “*güvenlik*” ve “*istikrar*” arayan karakteristik özelliklerini ve korkularını dikkate almıştı.

Kapitalist sistemin neoliberal temellerde yeniden yapılandığı 1980 sonrası süreçte, burjuvazinin egemenlik yöntemleri gibi burjuva devletin yapılanmasında da gözle görülür değişiklikler yaşandı. Yalnız bu değişim, neoliberal demagojiyle aynı frekanstan konuşan liberal oportünizmin iddia ettiği gibi genel bir demokratikleşme doğrultusunda olmadı. Bu iddiaların tam tersine, burjuva liberal demokrasinin geleneksel biçim ve yöntemlerinin dahi ayakbağı olarak görülüp kuşa çevrildiği, buna karşın çoğu faşizme özgü baskı ve zor mekanizmalarının devreye sokulduğu, bunlarla parlamentarizm kalıntılarının harmanlanması sonucunda faşizme daha yakın, ona ait çizgileri daha fazla taşıyan, buna karşılık burjuva demokrasisinin klasik biçim ve işleyişinden belirgin bir biçimde uzak yeni bir burjuva rejim yapılanması çıktı ortaya. Bu rejim, neoliberal politikaların ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılan yeni tipte bir faşizmdir.

Ana hatlarıyla: Klasik burjuva ‘*kuvvetler ayrılığı*’ ilkesinin yerine iktidar gücü ve yetkilerinin alabildiğine merkezileştirildiği ve ağırlıklı olarak ordu, polis, istihbarat servisleri gibi güvenlik aygıtlarının elinde toplandığı, parlamentoların ötesinde

artık hükümetlerin bile iyice işlevsizleşip göstermelik bir konuma itildiği, yargının politik bir silah ve düzenleme aracı olarak kullanıldığı, burjuva ‘*hukuk devleti*’ olmak bir yana, artık ‘*yasa devleti*’ olarak bile nitelenemeyecek, görünüşte ‘*sivil*’ ve ‘*parlamentar*’ ama gerçekte ne sivil ne de parlamenter sayılabilecek otoriter bürokratik bir yönetim tarzı ve rejim modeli evrenselleşti.

Marks ve Engels, Komünist Manifesto’da, “*dönemsel olarak ortaya çıkıp her seferinde daha tehdit edici bir biçimde tüm burjuva toplumunun varlığını sına tabi tutan*” krizlerini aşmak için burjuvazinin önünde sadece iki yolun bulunduğunu belirtirler:

“*Bir yandan, üretici güçler kitlesinin zorunlu tahribi, öte yandan yeni pazarlar fethetme ve eski pazarları daha derinden sömürme*”. Fakat devamında da eklerler: Burjuvazi, son tahlilde bunlara çıkan hangi biçim ve yöntemi kullanırsa kullansın, en ideal durumda bile “*bunalımları önleme araçlarını* (her seferinde biraz daha- nba) *azaltarak daha kapsamlı ve daha yıkıcı bunalımların yolunu açmaktan*” kurtulamaz. Bu tamamen kapitalist sistemin yapısı ve işleyişinden kaynaklanan kaçınılmaz bir sonuçtur.

Yeni Bernsteinciliğe “*yeni bir çağın açılışı*” kadar büyük ve önemli bir “*devrim*” olarak görünen neoliberal birikim modeli de bu akıbetten kurtulamadı. Kapitalizmin yapısına içkin dinamikler ve yasaların işleyişi, burjuvazinin neoliberal birikim modeline geçişle ötelemeyi başarabildiği yapısal krizini, bazı yönlerden ağırlaşmış olarak 2008’den itibaren tekrar gündeme getirdi. Üstelik bu kez ABD başta olmak üzere emperyalist kapitalizmin merkez üslerini pençesine alarak oradan çevreye doğru genişleyen ve sadece ekonomiyle kalmayıp siyasal ve ideolojik boyutlar da kazanarak genelleşen bu krizin henüz görünmüş değil. Gerçi işçi sınıfı ve emekçi yığın hareketinin yetersizlikleri, en başta da devrimci bir önderlik yokluğu hala sürüyor. Dünya burjuvazisinin en büyük avantajını, sınıf hareketi ve komünist hareketin dünya çapındaki bu zayıflık ve güçsüzlükleri oluşturuyor.

Ancak bütün dezavantaj ve handikaplara karşın devrimci proletarya ve insanlık bugün yeni bir tarihsel eşikte bulunuyor.

SOSYALİZM

III. Bölüm

Kapitalist sistem, sömürüye dayalı toplumsal düzenlerin tarihteki son biçimidir. İnsanlığın tarihsel evriminde kapitalizmi sosyalizm izler. Sosyalizm tarihsel bir zorunluluktur. Ancak bu zorunluluk, kapitalizmin kaçınılmaz olarak ya da doğal evrim yoluyla kendiliğinden sosyalizme dönüşeceği anlamına gelmez. Bu dönüşüm ancak proletarya önderliğinde şiddete dayanan devrim yoluyla gerçekleşebilir.

En genel tanımıyla sosyalizm, kapitalizmin şahsında her türlü sömürü, eşitsizlik ve ayrımcılık ilişkisinin yadsınmasıdır. Bu özelliğiyle o, insanlığın büyük rüyasını oluşturan eşitlik ve özgürlük dünyasına giden yolda atılması zorunlu ilk tarihsel adımdır. Bunun sosyalizm dışında bugüne dek ortaya konulmuş başka bir yolu yoktur. Hedef olduğu bütün gerici saldırılara, bu arada uğradığı bütün yıpranmalara karşı sosyalizm ideali ve düşüncesi bu yüzden günümüzde hala canlıdır.

Sosyalizmin maddi önkoşulları kapitalizmin bağrında olgunlaşır. Tarihte birbirini izleyen diğer sistem değişiklikleriyle sosyalizm arasında bu açıdan bir fark yoktur. Fakat diğerlerinden farklı olarak sosyalist devrim, siyasal iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesiyle tamamlanmış olmaz. Tam tersine, iktidarın ele geçirilmesiyle başlar. Bu anlamda sosyalizme geçilmez, sosyalizm kurulur. Sosyalist proletarya, proletarya diktatörlüğüne de asıl bu yüzden, yani sosyalizmi örgütlemenin aracı olarak ihtiyaç duyar.

Sosyalizmi sadece işçi sınıfı kurabilir. Kapitalist toplumda burjuvazi tarafından sömürülen ve ezilen sınıflar içinde sadece proletarya özel mülkiyet düzeniyle tam ve uzlaşmaz bir karşıtlık içindedir. Onun herhangi bir biçim altında korunup sürdürülmesinde hiçbir çıkarı yoktur. Tersine, toplumsallaşmış emeğin kurtuluşu, üretim araçlarını mülk edinmenin her türlü özel biçimini ortadan kaldırmakta sonuna kadar gitmeyi gerektirir. Sınıf olarak bu kararlılığı sadece proletarya gösterebilir. Onun dışında kalan diğer bütün emekçi sınıflar, emekçi yönlerinin yanında ya az çok mülk sahibidirler ya da mülk sahibi olmanın özlemiyle hareket ederler.

İşçi sınıfının kapitalizme ve burjuvaziye karşı savaşımı, kendisine toplumda özel ve ayrıcalıklı bir konum elde etme uğruna bir mücadele değildir. Proletaryanın tarihsel amacı, sınıfsal, ulusal ve cinsel her türlü eşitsizlik, baskı ve sömürüyle birlikte sınıfların ortadan kalkacağı komünizmin eşitlik ve kardeşlik dünyasını kurmaktır. Sömürülen sınıflar için şimdiye dek emeğinin ürünlerine dahi yabancılaştığı yoksulluk ve zulüm kaynakları olarak işgören üretim araçlarını tüm toplumun hizmetine vererek kardeşçe paylaşımın, evrensel bir mutluluğun, bireysel ve toplumsal olarak çok yönlü bir gelişmenin kaynakları haline getirmektir. Dolayısıyla işçi sınıfının kurtuluşu tüm insanlığın kurtuluşu anlamına gelir ve bu ikisi birbirlerinden ayrı düşünülemez.

İşçi sınıfı, kendisiyle birlikte tüm insanlığın kurtuluşunu, ML teorinin ışığı yanında

Leninist temellerde örgütlenmiş öncü partisinin yol göstericiliğinde gerçekleştirilebilir. ML teorinin ve Leninist partinin kılavuzluğundan yoksun bir proleter devrim ve sosyalizmi inşa iddiası, devrimi ve sosyalizmi imkansız kılacak bir aldatmacadır. Ancak emeğin ve insanlığın kurtuluşu, işçi sınıfı ve emekçilerin kendilerinin eseri olacaktır. Onların yerine ya da onlar adına başka hiçbir güç (parti, örgüt, oluşum) bu misyonu üstlenemez; üstlenmeye kalkışacak olursa da, proletaryaya, proleter devrim ve sosyalizm davasına zarar vermektense başka bir sonuç elde edemez.

Kapitalizmden sosyalizme barışçıl bir geçiş olanaksızdır. Üretimin ve toplumsal yaşamın sosyalist temellerde örgütlenebilmesi için öncelikle üretimin toplumsal karakteriyle üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişkinin ortadan kaldırılması gerekir. Bunun yolu, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasından geçer. Proletarya, burjuvaziyi mülksüzleştirebilmek için önce siyasal güç ve iktidarı onun elinden almak zorundadır. Ne var ki, kendisini sınıf olarak yok oluşa götürecektir bu süreci burjuvazinin uysalca kabullenmesi düşünülemez. Bu gerçek sayısız tarihsel deneyimle de doğrulanmıştır. Proletarya öncülüğünde şiddete dayanan devrim bu yüzden zorunludur.

Devrim yoluyla burjuvaziyi iktidardan alaşağı eden proletarya, bir taraftan yenilmiş ama yok olmamış, direnmekten vazgeçmeyen, proletarya iktidarına ve sosyalizme karşı elinden gelen her yola başvurarak savaşmayı sürdüren iç ve dış burjuvazinin direniş ve saldırılarını boşa çıkarmak zorundadır. Bir taraftan da, toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamakla da kalmayıp emekçi sınıfların yaşam kalitesini gitgide yükseltecek yeni bir ekonomik ve toplumsal düzeni örgütlemek yükümlülüğüyle karşı karşıyadır. İkisi de birbirinden zorlu, üstelik ikincisi birinciden çok daha karmaşık bu hayati görevlerin üstesinden proletarya ancak buna uygun bir araçla gelebilir. Bu araç proletarya diktatörlüğüdür.

Proletaryanın sınıf egemenliğinin temel biçimi olarak proletarya diktatörlüğü, yenilgiye uğratılmış ancak henüz ortadan kalkmamış olan sömürücü sınıflar ve sosyalizmin düşmanlarına karşı amansız bir diktatörlük anlamına gelirken, proletarya ve müttefiki emekçi sınıflar için gerçek bir demokrasi demektir. Tarihin tanık olduğu en ileri ve gerçek demokrasi modeli olarak proletarya diktatörlüğü sistemi, her şeyden önce tabanda, işçi ve emekçi kitlelerin özgür iradeleriyle seçtikleri temsilcilerinden oluşan sovyet tipi örgütlenmelere dayanır. Proletarya partisinin öncülüğü ve yol göstericiliği, partinin görüş ve önerilerinin sovyetlerin çoğunluğu tarafından benimsenmesi koşuluna bağlı olarak sovyetler aracılığıyla gerçekleşir.

Tarihsel deneyimlerden çıkarılan bir sonuç olarak 21. yüzyıl sosyalizmi, proletarya diktatörlüğü sisteminin işleyişinde, sovyetlerin iradesinin belirleyiciliğiyle de yetersizdir. Proleter devlet yönetimine ilişkin tüm önemli kararların alınma süreçlerine

işçilerin ve emekçilerin doğrudan katılımlarını sağlayacak biçimleri esas alır. Bu bir lütuf ya da tercih sorunu değildir. Komünist toplumun ayırddedici özelliklerinden birini oluşturan yönetenler-yönetilenler ayrımının ortadan kaldırılması yöneliminin zorunlu bir gereğidir. Sosyalizmle komünizm arasındaki ilişkinin kesintisizliği ve devrimin sürekliliği yanında devrimci öncü ile sınıf ve kitleler arasındaki ilişkinin doğru kuruluşu açısından da ilkesel bir işlev ve öneme sahiptir.

Proleter devrim, iktidarın ele geçirilmesi ve proletarya diktatörlüğü temelinde yeni bir siyasal rejimin kurulmasıyla yetinemez. Bu onu dar bir siyasal devrim sınırları içinde görmek ve onunla sınırlamak anlamına gelir. Halbuki sosyalist proletaryanın tarihsel amacı, sınıflarla birlikte her türlü sınıfsal egemenlik, baskı ve sömürü ilişkisini ortadan kaldırmaktır. Bunun tayin edici adımı ise üretim araçlarını özel mülkiyet konusu olmaktan çıkarmaktır. Bu yüzden proletarya, mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirerek işe başlamak zorundadır. Devrimci bir iktidar değişikliğini gerçekleştiren herhangi bir siyasal devrimden farklı olarak proleter sosyalist devrimin ayırddedici yönünü, özel özelliğini bu oluşturur.

Sosyalizm, kendi başına bağımsız bir sistem değildir. Komünist toplumun ilk aşaması, onun başlangıç evresidir. Tarihsel olarak kapitalizmle komünizm arasındaki geçiş halkasını oluşturur. Bu özelliği nedeniyle, bir taraftan içinden çıktığı kapitalist topluma özgü lekeleri üzerinde taşır. Öte yandan bazıları görece daha gelişkin, bazıları henüz çekirdeksel olmak üzere komünizmin çizgi ve özelliklerine de sahiptir. İnsanlığın toplumsal üretici güç ve yeteneklerindeki gelişme ve zenginleşmenin ulaştığı boyutlar, üretimin dünya çapında toplumsallaşmasının düzeyi, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler 21. yüzyılda girişilecek sosyalizmi inşa pratiklerinin, çok daha ileri bir noktadan, gelişkin komünist çizgi ve özelliklere sahip olarak ise başlayıp çok daha hızlı bir gelişme seyri izleme olanağını güçlendiren bir maddi zemin sunmaktadır.

İçinden çıkılan kapitalist topluma ait doğum lekeleri sosyalizmin kara delikleridir. Bölüşüm ilişkileri alanında ihtiyaçlara göre değil yapılan işe göre dağılım ilişkisinin ister istemez sürmesi, bütün sınırlamalara karşın küçük özel mülkiyetin ve meta dolaşımının, paranın ve işbölümü zorunluluğunun, kafa ve kol emeği, kentle kır, kadınla erkek, geçmişin ezilen uluslarıyla egemen ulusu arasındaki fiili eşitsizliklerin, proletarya diktatörlüğü biçiminde de olsa devletin bütünüyle ortadan kaldırılamamış olması bu lekelerin başlıcalarıdır. Burjuva fikir ve değer yargılarının emekçi yığınların zihinsel ve ruhsal dünyalarındaki etki ve kalıntılarının bütünüyle silinememiş olmasını da bunlara eklemek gerekir. Eski toplumdan miras bu lekeler, sosyalizmden geriye dönüşe yol açabilecek bir dizi tehlikenin de döl yatağıdır.

Komünizmin alt evresi olarak sosyalizmin nihai amacı, sınıflarla birlikte bütün sınıfsal eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. Ancak komünizmin bu kardeşçe eşitlik

dünyasına bir çırpıda ulaşamayacağı açıktır. Bu nedenle sosyalizm ilk etapta, eşit bir biçimde bölüşülecek toplumsal zenginliğin büyütülmesini, emekçilerin maddi ve manevi refah düzeylerinin sistematik bir biçimde yükseltilmesini ve bireylerin kendilerine ayıracakları boş zamanların çoğaltılmasını hedefler. Ancak bu salt bir ekonomik kalkınma ve sanayileşme hamlesi değildir. Sosyalizmde esas olan, insanın ve insanlığın özgür gelişimi ve yücelmesidir. Onun için sosyalizmin temel amacı, insanın sadece maddi gereksinimlerden ibaret olmayan tüm insani gereksinimlerinin karşılanmasıyla da yetinmeyerek, onun kendisini istediği yönde özgürce geliştirebilmesinin koşullarını yaratmak şeklinde anlaşılmalıdır. İleri teknolojiye dayalı gelişkin bir sanayiye ve tarımsal yapıya sahip olmak her ne kadar bunun temelini ve önkoşullarından birini oluştursa da, sosyalizm sadece bir sanayileşme ve kalkınma hamlesine indirgenemez. İdeolojik, siyasi, sınai, teknik, tarımsal, sosyal ve kültürel gelişme bir bütündür ve bunlar içinde tayin edici halkayı, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin inisiyatifi ve yaratıcı yeteneklerinin önünün açık tutulması oluşturur.

Sosyalizmde çalışmayan yemez. O, toplumun bütün bireylerinden yeteneklerine göre çalışmalarını talep eder. *“Eşit ise eşit ücret”* ilkesini derhal gerçekleştirir. Ancak çalışmanın karşılığı henüz *“herkese ihtiyacı kadar”* değildir. Bu temelde kardeşçe bir bölüşüm ancak komünizmin bolluk dünyasında mümkün olacaktır. Sosyalizm aşamasında *“herkese emeği kadar”* ilkesi temelinde bir bölüşüm ilişkisi hüküm sürer. Ki bu farklı emek türleri arasında belirli bir eşitsizliği de içinde taşır. Bu eşitsizliklerin süreklilik kazanıp büyümesi sınıf farklılıklarının hortlamasına yol açar, sosyalizmden geriye dönüş tehlikesini besleyip büyütür. Bu yüzden, ücretler arasındaki makasın açılmasına meydan vermemekle de yetinmeyip giderek kapanmasına özen göstermek, öte yandan özellikle de parti kadroları ve devlet görevlilerine hiçbir bürokratik ayrıcalık tanımamak yaşamsal önemdedir. Sosyalist toplum, kapitalizmden miras kalan eşitsizliklerden kaynaklı bu tür mecburiyetlerin üzerinden istese de atlayamaz. Fakat ücretler arasındaki makasın 1'e 5 gibi *‘kabul edilebilir’* sınırları aşmasına da izin vermez. Hatta bununla da yetinmez; zor yöntemlerine başvurmamak kaydıyla bu oranı mümkün olan en büyük hızla aşağıya çekip ortadan kaldırmayı hedefler.

Komünist toplumun ikinci aşamasında çalışma artık bir zorunluluk olmaktan çıkar. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin de yardımıyla çalışma süreleri alabildiğine kısılır, bireylerin kendi gelişimleri, zevk ve hobileri için diledikleri gibi kullanabilecekleri süreler uzar. Çalışma bir zorunluluk ve zorlama konusu olmaktan çıkıp doğal bir ihtiyaç ve tatmin konusu halini alır. İşbölümü mecburiyeti, kafa emeği ile kol emeği, kentle kır, kadınla erkek arasındaki fark gibi eşitsizlik ve ayrımlar ortadan kalkar. Bireylerin çok yönlü gelişimi başta olmak üzere üretici güçlerdeki olağanüstü

gelişmeye bağlı olarak insanlığın kolektif zenginlik kaynakları muazzam ölçülerde büyür ve o zaman toplum, komünizmin kardeşçe paylaşım bayrağını göndere çeker: Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar!..

Sosyalizmde ekonomi, merkezi planlama temelinde örgütlenir. Planlı ekonomi, toplumun yaşamsal ihtiyaçlarını eksiksiz olarak karşılamının yanında onun tüm üyelerinin çok yönlü özgür gelişiminin koşullarını yaratmayı amaç edinen sosyalizmin doğası ve misyonunun mantıklı bir gereğidir. Toplumun ihtiyaçlarıyla eldeki olanaklar ve kaynaklar arasında sosyalizmin amaçlarına uygun mümkün olan en ideal dengenin kurulması sosyalist merkezi planlamaya yol gösteren temel ilkedir. Bireysel karı çoğaltma amacı üzerine kurulu kapitalist meta üretiminin anarşik yapısı ve işleyişinin neden olduğu yıkıcı sonuçların hiçbirine bu yüzden sosyalizmde yer yoktur. Ekonominin merkezi bir plan dahilinde örgütlenip yönetilmesi, teknik bir konu değil, her şeyden önce politik tercihlerde bulunulan karar sürecidir. Yapılacak tercihler ve alınacak kararlar, sosyalizmin geleceği yanında işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin günlük yaşamlarını da dolaysızca etkileyecektir. Onun için merkezi planların hazırlanma, olgunlaşma ve kesinleşme süreçleri, işçi sınıfı ve emekçi yığınların doğrudan ve özgür katılımına dayalı demokratik tartışma süreçleri olarak örgütlenmek zorundadır.

Kapitalizmle komünizm arasındaki “geçiş toplumu” olarak sosyalizmde geriye dönüş tehlikesi süreklidir. Bu tehlike, ‘dıştan’ emperyalizm ve dünya gericiliğinin saldırıları, baskı ve komplolarından; ‘içte’ işe yenilmiş ama henüz yokolmamış olan burjuvazi ve diğer sömürücü sınıf kalıntılarının direniş ve sabotajları yanında sosyalizmin taşıdığı doğum lekeleri ve zayıflıklardan kaynaklanır. Bunlar arasında her zaman yakın bir işbirliği ve etkileşim vardır. Dünya burjuvazisi ve gericiliği, gerçekleşmesini önleyemediği devrimler ve sosyalizmi inşa yönelimlerini zamanla yoldan çıkarıp geriye döndürme konusunda küçümsenmemesi gereken tarihsel bir deneyim biriktirmiştir. Bu tecrübe hafife alınmamalı ancak korku ve yılgnlık nedeni de olmamalıdır.

“Dış” ve “iç” etkenlerden kaynaklanan geriye dönüş tehlikesine karşı savaşım konusunda sosyalist proletarya aslolarak iki temel silaha güvenmek zorundadır: Bunlardan birincisi, işçi kitleleri başta olmak üzere emekçi yığınların devrime ve sosyalizme olan bilinçli bağlılığı, onu savunmak ve güçlendirmek konusunda sergileyecekleri bilinçli cesaret, uyanıklık ve kararlılıktır. İkincisi ise, dünya proletaryasının desteği ve yardımı, dünya proleter devriminin örgütlenmesi ve gelişiminin hızlanmasıdır. Bu iki tayin edici güç dışında kalan diğer bütün güç ve dinamikler, en başta da proletarya diktatörlüğünün zoru, savunma gücü ve güvenlik kurumları bunları tamamlayan unsur ve mekanizmalar olarak görülmeli ve işlevleri de bu sınırlar içinde tutulmalıdır.

Geriye dönüş tehlikesini doğuran iç ve dış etken ve dinamiklere karşı proletarya iktidarının ve sosyalizmin kararlılıkla savunulması, tümüyle haklı ve sonuna kadar meşru bir devrimci tutumdur. Sosyalist dünya proletaryası ve onun bütün müfrezeleri açısından bu aynı zamanda tarihsel bir sorumluluktur. Fakat geriye dönüş tehlikesine karşı savaşım yükümlülüğü, salt bir 'savunma' sorunu sınırları içinde ele alınamaz. Sorumluluğun öne çıkan aslı yönünü bu oluşturmakla birlikte, bu sorun, sosyalist proletaryanın tarihsel amaçlarına aykırı sonuçlar doğurmaya açık bir çelişkiyi de bağrında taşır. Proletaryanın iktidarı ve sosyalizmin özellikle de emperyalist burjuvazi ve dünya gericiliğinden gelecek dış saldırı ve komplolara karşı savunulması sorumluluğu, proletarya diktatörlüğünü güçlü tutma zorunluluğunu da beraberinde getirir. Fakat sözcüğün gerçek anlamında bir devlet olmamakla birlikte proletarya diktatörlüğü de sonuç olarak bir devlet biçimidir ve sosyalist proletarya, sınıflarla birlikte her türlü iktidar biçimini ve devleti ortadan kaldırmak amacındadır. Bu hedefe komünizmde ulaşılabacaktır. Ancak devletin sönmülenişi, komünizmin alt evresi olarak sosyalizm aşamasından itibaren adım adım gerçekleşmesi gereken bilinçli bir süreçtir. Sosyalist proletaryanın tercih ve iradesinin dışında karşısına çıkan bu çelişkinin çözüm yolu, sosyalizmin savunulması dahil devlet ve yönetim işlerinde işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin aktif katılım ve inisiyatiflerine dayanmayı esas alan strateji ve politikaların izlenmesinden geçer.

Proletarya sosyalizminin ülkelere ya da dönemlere göre değişmeyen ilkesel bazı esasları vardır. Fakat her ülke için aynı ölçüde geçerli sabit bir sosyalizm modeli ve reçetesi yoktur. Dolayısıyla sosyalizm ne ihraç ne de ithal edilebilir. Fakat bu gerçeklik, her ülkenin kendine göre "milli bir sosyalizm" sahibi olabileceği anlamına da gelmez. İnsanlığın kurtuluşunu amaç edinen bir düşünce ve sistem olarak sosyalizmin millisi olmaz.

Her ülkenin somut durumu ve devrimini gerçekleştirdiği tarihsel koşullardaki farklılıklara bağlı olarak kendi yolunu izleyecek olan sosyalizmi inşa süreçleri sırasında sosyalist proletarya ve öncü partisinin önünde iki kılavuz vardır: Bunlardan birincisi, ML bilimsel sosyalizm öğretisidir, diğeri ise tarihte daha önce yaşanmış sosyalizm deneyimlerinden çıkarılan olumlu ve ölümsüz dersler bütünlüğüdür.

21. yüzyıl sosyalizmi, 20. yüzyıl deneyimlerini ML'in temel ilkeleri ve devrimci proletaryanın tarihsel amaçları ışığında eleştirel bir süzgeçten geçirerek aşmak zorundadır. Özellikle de parti ile sınıf ve kitleler arasındaki ilişkinin kuruluşu sırasında kendisini sık sık sınıfın ve kitlelerin yerine koyan buyurgan bir ast-üst ilişkisi kesinlikle terkedilmelidir. Proletarya diktatörlüğü sisteminde diktatörlük-demokrasi ilişkisinin kuruluşunda demokratik yönün gelişip güçlenmesi esas alınmalı, sınıfın ve kitlelerin inisiyatif ve katılımının önü her konuda ve her zaman açık tutulmalıdır. İdeolojik konularda, temel ekonomik ve siyasi kararların alınma

süreçlerinde sınıfın ya da partinin saflarında ortaya çıkabilecek görüş ayrılıklarını ve farklı eğilimleri şiddete başvurarak bastırmak ilke olarak reddedilmelidir. Sınıfın içinde ve toplumda ortaya çıkması doğal olan farklı görüş ve eğilimlerin sosyalist meşruiyet zemininde kalmak koşuluyla kendilerini özgürce ifade edebilmelerine olanak tanınmalıdır.

20. yüzyıl pratiklerinden çıkarılan başka bir ders olarak, belirli bir ülkede zafere ulaşmış olan proletarya iktidarı kendini amaçlaştırmaktan kesinlikle kaçınmalıdır. Proletaryanın tarihsel amaçlarına ve enternasyonalist karakterine yabancı tutum ve eğilimlerden kaçınma sorumluluğu kapsamında milli politikalar izlemekten uzak durmalıdır.

Proletaryanın iktidarda olduğu sosyalist bir devlet, kendisine yönelik saldırı ve sınır ihlallerine karşı meşru savunma hakkı dışında sınır davası gütmez. Geçmişte yapılan kimi tarihsel haksızlıklara dayalı bile olsa sınırların değişmesini gerektiren talepler ileri sürmez, buna dayalı politikalar oluşturmaz. Dünyadaki bütün sınırların ve sınıfların ortadan kaldırılmasını amaç edinen devrimci proletaryanın sosyalist iktidarıyla, kendine ait bir iç pazar ve hegemonya alanları peşinde koşan burjuvazi ve onun emperyal politikaları arasındaki ilkesel farkları silikleştiren bu tür yaklaşım ve politikalar, tarihi ya da konjonktürel, siyasi, askeri, etnik, ekonomik ya da kültürel hiçbir neden ve gerekçeyle savunulup meşrulaştırılamaz. Böylesi yaklaşımlar en başta sosyalizmin ve proletarya enternasyonalizminin ruhuna aykırıdır.

**TÜRKİYE
SOSYO-EKONOMİK
YAPI**

IV. Bölüm

Türkiye, emperyalizme bağımlı, orta düzeyde gelişmiş kapitalist bir ülkedir. Kapitalizmin -tarım dahil- ekonomik ve toplumsal yaşamdaki egemenliği 1970'li yıllarda açık ve belirgin bir hal almış, emek ile sermaye arasındaki çelişki, 1970 başlarından itibaren Türkiye'de temel çelişki haline gelmiştir. Kapitalizmin egemenliği, 1980 sonrasında yeni çizgi ve boyutlar kazanarak perçinlenmiştir.

Kapitalizm Türkiye'ye, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme döneminde, 1800'lu yılların ortalarında girmiştir. Kapitalizmin tarih sahnesine çıkışından 200 yıl, Avrupa merkezli egemen bir sistem haline gelişinden yaklaşık 50 yıl sonra gerçekleşen bu ilişkilene doğal olarak geç kalmış bir kapitalistleşmedir. Dış dinamiklerin belirleyici olduğu bu süreçte Osmanlı İmparatorluğu hızla açık pazar haline gelir ve kısa sürede yarı sömürgeleşir.

Bu "giriş" dönemi hariç tutulacak olursa Türkiye'de kapitalizmin gelişme seyrini 4 tarihsel evreye ayırabiliriz. Bu evrelerin herbiri ayrı bir gelişme ve olgunluk düzeyini yansıtır ve birinden diğerine geçiş kendi içinde tarihsel bir sıçramaya karşılık gelir. Bu elbette söz konusu evrelerin birbirlerinden kopuk ve tamamen ayrı dönemler oldukları anlamına gelmez. Tam tersine, aralarında bir iççelik, bir sonraki sıçramanın altyapısının öncekiler sırasında olgunlaşmış hazırlandığı bir iç bağlantı ve devamlılık ilişkisi vardır.

1900'lerin başından 1950'ye kadar olan dönemi, Türkiye kapitalizminin ilk adımlarını attığı 'çocukluk dönemi' olarak tanımlamak yanlış olmaz Bu dönem aynı zamanda Türk burjuvazisinin bağımsız bir sınıf olarak şekillendiği, güç toplayıp palazlandığı 'ilk birikim dönemi'dir.

Bu evre de kendi içinde bazı alt evrelere ayrılır. Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar olan dönemde tipik bir yarı sömürge ekonomisi temeli üzerinde çok sınırlı bir ticari kapitalizm söz konusudur. Özellikle 1930 sonrasında ise devlet kapitalizmi şeklinde gözle görülür bir sını kapitalizm şekillenmeye başlar. Ancak feodal ve yarı feodal yönleri ağır basan geri bir tarımsal ekonomi hala baskındır. Ona göre daha tali ve cılız konumda olan kapitalizm, ticari bir kapitalizmin sınırlarını hala aşabilmiş değildir. Öte yandan, yürütülen Milli Mücadele'ye karşın ülkenin emperyalizme olan bağımlılığı sürmektedir. Fakat ne bu bağımlılık ilişkisi ne de burjuvazinin konumu ve işlevi eskisi gibi komprador niteliktedir. Ona ait kimi çizgi ve özellikler hala sürmekle birlikte bu ilişki artık farklı türde bir bağımlılık ve işbirlikçilik ilişkisine evrilmiştir.

Bu iki alt dönem arasındaki önemli bir farklılığı da burjuvazinin yapısı ve bileşiminde meydana gelen değişiklikler oluşturur. Osmanlı burjuvazisi komprador nitelikte ticari bir burjuvazidir. Avrupalı kapitalistlerin uzantısı, ülkedeki aracı ve acentası konumundadır. Onların ürettikleri mamul malları ithal edip belirli bir komisyon karşılığı ülke içinde pazarlayan, buna karşılık Avrupa kapitalizminin ihtiyaç duyduğu

tarımsal ürünler ve hammaddeleri tedarik eden bir işlev görür.

Osmanlı komprador burjuvazisinin karakteristik özelliklerinden biri de, ağırlıklı olarak gayrimüslim bir burjuvazi olmasıdır. Bunlar çoğunlukla Ermeni, Rum ve Yahudi azınlığa mensupturlar. Venedik, Ceneviz ve İspanyol kökenli ailelerden oluşan Levanten topluluklarıyla birlikte dış ticaretin yanı sıra, sarraflık, kredi, döviz ve para ticareti gibi bankacılık işlemlerinin tekeli değişik azınlıklara mensup bu burjuvaların ellerindedir. Bu açıdan, 20. yüzyılın başlarına gelene kadar, değil sınıf olarak, tabaka olarak bile kaydadeğer bir Türk burjuvazisinin varlığından söz edilemez.

Burjuvazi içindeki bu denge, 1908'den itibaren değişmeye başlar. Bu değişim, ekonomidışı yöntem ve araçlarla sağlanmış bir değişimdir. “*Milli iktisat siyaseti*” adı altında devlet gücü ve zoruyla gerçekleştirilmiştir. Gayrimüslim burjuvaların karşısında Müslüman Türk burjuvazisini geliştirip güçlendirmeyi amaçlayan bu milliyetçi politika geniş çaplı olarak önce İttihat-Terakki iktidarı tarafından uygulanmış, 1923 sonrasında da -farklı biçim ve yöntemlerle- Kemalist iktidar tarafından sürdürülmüştür. 1915'teki **Ermeni Tehciri** ile 1924'teki **Mübadele** dramının temelinde bu ortak yönelim yatar.

“*Milli iktisat*” politikalarının amacı, burjuvazi içindeki güç dengelerini değiştirmektir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecinde ulusçuluk akımlarının güçlenmesine bağlı olarak “*yabancıların ajanı, düşman*” gözüyle görülmeğe başlanan gayrimüslim burjuva kesimlerin devlet gücüyle geriletilip zayıflatılması ve yerlerini Müslüman Türk burjuvaların almalarını sağlamaktır. Yönelimin özü gereği bu ideolojik olarak da köylü milliyetçi bir hegemonya inşasıdır. Ekonomik anlamda ise bu tipik bir ‘kaynak yaratma’ operasyonu, daha doğrusu, devlet zoruna dayalı olarak gerçekleştirilen geniş çaplı bir servet transferidir. Bu bağlamda, Türk tekelci burjuvazisinin **Sabancı** ve **Koç** gibi birinci kuşaktan ailelerinin ilk sermayelerinin harcında, Tehcir ve Mübadele kurbanı Ermeniler ve Rumlardan geriye kalan malın-mülkün yağmasından elde edilen servetin payı büyüktür.

Türk kapitalizminin oluşum dönemi olarak da nitelenebilecek olan bu uzun tarihsel kesitin üçüncü alt evresi 1938-'50 arasındır. Kapitalizmin Türkiye'deki gelişme sürecinde ilk büyük tarihsel sıçramasını yaptığı 1950 sonrası atılımın altyapısı asıl olarak bu evrede hazırlanıp olgunlaşmıştır. 1938'deki **Dersim Katliamı**'nı bu evrenin simgesel başlangıç noktası olarak görmek yanlış olmaz. Çünkü Kürt isyan ve direnişlerinin (de) kanla bastırılarak içpazarın tamamen denetim altına alınması bu evreyi özgün kılan gelişmelerin başında gelir. Ticari yönü hala ağır basan Türk burjuvazisinin sermaye birikimindeki görece artış, bu evrenin diğer bir özgünlüğünü oluşturur. Bu onu o güne kadar görece büyük çaplı bireysel sınıai yatırımlara girişmekten alıkoyan sermaye yetersizliğinde nispi bir hafifleme anlamına gelir.

Bu seferki sermaye genişlemesi, savaş döneminde yapılan insafsız karaborsa ve vurgunların yanı sıra azınlıklar elinde birikmiş olan servetin bu kez **Varlık Vergisi** adı altında gasbedilmesiyle sağlanmıştır.

1950-1960 arası dönem, Türkiye’de kapitalizmin gözle görülür bir gelişme ve genişleme kaydetmesiyle karakterize olur. Bu onun tarihindeki ilk büyük sıçramadır. O zamana kadar ağırlıklı olarak ticari bir karakter taşıyan kapitalizmin montaj biçiminde de olsa sınıai bir kapitalizme yönelmesi, tarımda makinalaşma ve sınıai ürünler üretimine yönelimle karakterize olan gözle görülür bir kapitalistleşme sürecinin başlaması, enerji, ulaşım ve haberleşme alanında yoğunlaşan yatırımlara paralel olarak iç pazarın genişlemesi ve değişik sektörlerde faaliyet gösteren holding tipi teknelci yapılanmaların ilk örneklerinin ortaya çıkışı bu evrenin temel çizgilerini oluşturur. Emperyalizmle olan ekonomik, mali, siyasi, askeri ve kültürel ilişkilerin kapsam ve derinlik olarak alabildiğine gelişmesi yine bu dönemdedir. Türk burjuvazisinin kendi içinde teknelci bir burjuvaziye dönüşümü de bu evrede başlar. Keza sermayenin genişletilmiş yeniden üretim süreçlerinde artıdeğer sömürsünün payı, tarihsel olarak bu aşamadan sonra önplana geçer ve belirleyici bir ağırlık kazanır.

1960-’80 arası dönem, Türkiye’de kapitalizmin derinleşme dönemidir. Türkiye’de kapitalizm bu tarihsel kesitte -özellikle de 1970 sonrası- artık egemen hale gelmiştir. emek-sermaye çelişkisi 1970’lerden itibaren temel çelişki halini almıştır. Bu henüz geri ve hala bağımlı bir kapitalizmdir. Fakat toplumsal yaşamın genelinde kapitalist ilişkiler artık belirgin bir üstünlük kazanmıştır. Bu sıçramanın gerisinde “*ithal ikameci sanayileşme*” stratejisi vardır. Bu, o yıllarda dünya çapında yürürlükte olan bir sermaye birikim modelidir. Model, yüksek gümrük duvarlarıyla koruma altına alınmış olan iç pazarın emperyalist sermayeyle ortaklık temelinde sömürülmesine dayanır. Emperyalist burjuvazi açısından miadını doldurmuş geri teknolojiye dayalı montaj sanayi biçiminde bir sanayileşmeyi de beraberinde getiren bu birikim modelinin, kapitalist iç pazarı özellikle enine genişletici bir işlevi vardır. Meta ekonomisi ve ilişkilerinin yaygınlaşması, teknelci burjuvazinin ekonomik ve siyasi gücündeki artış, egemen sınıflar bloku içinde üstünlüğü ele geçirmekle kalmayıp hegemon bir konuma yükselmesi, tarımda feodal ilişkilerin çözülmesinde hızlanma, sanayide imalat sanayinin önplana geçmesi, hisse senedi piyasasının doğuşu, bankacılık sektörünün güçlenmesi, banka ve sanayi sermayesindeki kaynaşmanın ileri boyutlara ulaşması, tekelleşme düzeyindeki yükseliş, kırdan kente göçün hızlanması- bu evreyi farklı kılan başlıca gelişmelerdir. Bu evrenin tarihsel bir özelliğini de bağımsız bir işçi sınıfı hareketinin ortaya çıkması, işçi sınıfı ve emekçi halk kitleleriyle burjuvazi ve onun devleti arasında büyük tarihsel çatışmaların yaşanması oluşturur.

1980 sonrası, Türkiye kapitalizminin artık iç pazarına sığmaz hale gelerek sınırlarının dışına taşıdığı, bölgesel bir güç ve çekim merkezi haline geldiği bir evredir. Bu onun tarihindeki üçüncü ve en büyük sıçramayı oluşturur. Bu sıçramanın iç dinamik yönünden altyapısı, bir önceki gelişme döneminde (1960-80 arası) gelişip olgunlaşmıştır. Bu olgunlaşma, sadece Türk tekelci burjuvazisinin elindeki sermaye birikiminin büyümesiyle sınırlı değildir. Bunun yanında onun özellikle tüketim malları ve ara malı üretiminde kazandığı tecrübe, emperyalist tekellerle yıllar öncesinde kurduğu ortaklık ilişkilerinin kendisine kazandırdığı avantajlar, bu arada ülkenin genç ve nispeten eğitilmiş bir işgücüne sahip olması ve hepsinden önemlisi Türk tekelci ve orta burjuvazisinin dışa açılma cesareti ve özgüvenindeki artış bu atılımı olanaklı kılan ana unsurları oluştururlar.

Kendi çapında sınırlarına gelip dayanmış bu iç dinamiklerin rolü az ve önemsiz olmamakla birlikte Türk tekelci kapitalizminin 1980 sonrası yaptığı büyük sıçramanın arka planındaki asıl dinamik, kapitalist emperyalizmin dünya çapında yeni bir yeniden yapılanma yönelimine girmiş olmasıdır. Sistemin dünya çapındaki yeniden yapılanmasına paralel olarak Türkiye’de de, ekonomiden siyasete, üretimin örgütlenmesinden toplumsal yaşama kadar her alanda neoliberal temellerde bir yeniden yapılanma sürecine girilmiştir.

Türkiye kapitalizminin ’80 sonrası yaptığı tarihsel atılım, bu iç ve dış dinamiklerin karşılıklı etkileşimi temelinde ortaya çıkan bir sonuçtur. Bunlar arasında kopmaz bir bağ, diyalektik bir ilişki vardır. Bu nedenle, birinin rolü ve işlevi, diğerinin varlığından ve oynadığı rolden kopuk ele alınıp değerlendirilemez. Bunlardan herhangi birinin yok sayılması ya da önemsizleştirilmesi, sadece tarihsel gerçekliği keyfine göre eğip büken idealist bir tekyanlılık anlamına gelmekle kalmaz; Türkiye kapitalizminin gücünü ve ’80 sonrası yaptığı atılımı “*kendinde şey*” olarak abartıp pazarlama çabası içindeki burjuva propagandaya ortak olmayı beraberinde getirir ya da onu basit bir komprador ekonomi sınırları içinde algılamayı sürdüren ulusalcı savrulmalara kapıyı aralar.

Bu sürecin toplamında, sermaye yapısının görece zayıflığı, kendini büyütme ve genişletme olanaklarının sınırlılığı, bilgi ve teknoloji yönlerinden emperyalist ülke ve tekellere olan bağımlılığı sürmekle birlikte yüzyıl öncesinin komprador kapitalizminin yerini artık çevresine sermaye ihraç eden; Kuzey Afrika’dan Kafkaslar’a, Ortadoğu ülkelerinden Balkanlar’a kadar geniş bir alana yayılan yatırımlarıyla ülke içinde olduğu kadar ülke dışında da artıdeğer sömürüsü gerçekleştirebilen bölgesel bir güç almıştır. Türkiye, uluslararası piyasalara ağırlıklı olarak tarımsal ürünler ve hammadde satan ve sanayi ürünleri ihtiyacının büyük bölümünü ithalatla karşılayan geri bir tarım-sanayi ülkesi olmaktan çıkıp ihracatının büyük bölümünü otomotiv başta olmak üzere değişik sektörlerde görece gelişkin

teknolojiye dayalı sanayi ürünleri ve işlenmiş ara malların oluşturduğu orta düzeyde gelişkin bir sanayi-hizmet ülkesine dönüşmüştür. Kırsal ülke ekonomisi ve toplumsal yaşamdaki ağırlığı alabildiğine küçülmekle kalmamış, kapitalist meta üretimi ve ilişkileri kırsal alanlarda da egemen hale gelmiştir.

Tarımda makineleşmenin ve pazar için üretimin önplana geçmesi, yerli ve yabancı tekellere ait büyük kapitalist çiftliklerin, tarımsal ve hayvansal ürünleri yerinde işleyen entegre tesislerin yaygınlaşması dışında küçük üreticilerin de artık tekeller hesabına üretim yaptıkları sözleşmeli üreticilik gibi kapitalist ilişkilerin egemen biçim haline gelmesi, tarımsal yapıdaki kapitalist dönüşümün öne çıkan göstergeleridir. Tarımsal yapıdaki feodal ve yarı feodal kalıntıların çözülüşünün hızlanmasında, IMF ve Dünya Bankası tarafından dayatılan politikalar ve kapitalizmin doğal yasalarının işleyişi kadar Kürt ulusal hareketinin gelişiminin Kürdistan'ın sosyo-ekonomik yapısında, özellikle de üstyapıda, toplumsal yaşam ve ilişkilerde yolaçtığı devrimci dönüşümlerin payı büyüktür.

Diğer yandan aynı dönemde Türkiye ekonomisi, dış kaynaklara ve ithalata olan bağımlılığının büyüdüğü, katmadeğer oranı düşük emek yoğun sektörlerde ucuz emek sömürüsüne dayalı taşeronlaşmış bir tedarik ekonomisi haline geldi. Madalyonun öteki yüzünde de bu gerçek vardır. Çelişkili görünen bu tablo aslında, Türkiye kapitalizminin 1980 sonrası gelişimini belirleyen dinamikler içinde belirleyici bir rol ve ağırlığa sahip olan dış dinamiklerin özelliğinden kaynaklıdır.

Dünyada kapitalizmin enine gelişmesine yeni bir ivme kazandıran neoliberal küreselleşme, özünde yeni bir uluslararası işbölümü düzenidir. Doğal olarak emperyalist burjuvazinin çıkar ve ihtiyaçları doğrultusunda, onun tarafından belirlenen bir işbölümüdür bu. Daha önceki Fordist üretim modeline dayalı "ithal ikameci" düzenden farklı olarak bu yeni uluslararası işbölümünde, kar oranları düşük emek yoğun sektörler ile kirlilik yaratan sektörler bağımlı ülkelere bırakılmıştır. Bilişim, iletişim, finans, genetik ve nanoteknolojiye dayalı sektörler gibi katmadeğer oranı yüksek sektörlerin tekelerini ellerinde tutmaya devam eden gelişkin emperyalist-kapitalist ülke ve ekonomilerin tedarikçisi rolünü bunlar üstlenmiştir. Türkiye işte bu rolü üstlenen ekonomilerden biridir ve Türkiye kapitalizminin '80 sonrası yaptığı atılımın arkasında da öncelikle bu itici güç yatar.

Bu yeni uluslararası işbölümü modeli, ülke içinde de benzer bir hiyerarşik ilişki düzenini beraberinde getirir. Türkiye kapitalizminin ilk kuşak tekelleri, yeni modelin zorladığı uluslararası rekabet koşullarıyla başedebilmek için, "odaklanma" adı altında finans, enerji, otomotiv, iletişim ve inşaat gibi kar oranı daha yüksek sektörlerle yoğunlaşırken, tekstil başta olmak üzere kendileriyle özdeşleşmiş marka ve sektörleri bile kendi dışlarındaki İstanbul ve Anadolu burjuvazisine terkederler.

Ekonominin, siyasetin ve toplumun neoliberal temellerde yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak atılan diğer adımlarla birleşik olarak bu yeni işbölümü düzeni, kapitalizmin Türkiye taşrası ve Kuzey Kürdistan'daki gelişimine de yeni bir ivme, genişlik ve derinlik kazandırır. Anadolu ve Kürdistan'ın o güne dek kendi içine kapalı, tarımsal bir ekonomiye sahip birçok kenti, gıda, tekstil gibi sektörlerle değişik sektörlerle ara malı üreten sanayi kentleri haline gelir; uluslararası burjuvazi ve finans çevreleriyle doğrudan bağlara sahip uzmanlaşmış tedarikçilere dönüşürler.

Kapitalizmin gelişimindeki hızlanma, bir taraftan Türkiye'deki sermayenin yapısını, dağılımını ve iç dengelerini değiştirirken, diğer kutupta ise işçileşmeyi hızlandırır, yaygınlaştırır, genelleştirir. Her iki yöndeki gelişme de özellikle '90'ların ortalarından itibaren gözle görülür bir ivme kazanır ve Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyesine çıkar.

Türkiye'deki toplam nüfusun yüzde 80'e yakını bugün artık kentlerde yaşamaktadır. Kentlerde yaşayan nüfusun yaklaşık dörtte birini, kentlerdeki toplam istihdamın ise üçte ikisini ücretliler oluşturmaktadır.

İşçileşmenin hızlanışında, kapitalist gelişmenin 1980 sonrası hızlanışı ve yayılması yanında Kürdistan'da yükselen ulusal mücadeleyi bastırmak için başvuru olan "*kirli savaş*" yöntemlerinin yanı sıra ekonomidışı zor'un rolü de büyüktür. Nitekim 1980'lerin ikinci yarısında ücretli çalışanlar Türkiye toplam nüfusunun hala yaklaşık yüzde 11'ini, toplam istihdamın ise yüzde 37'sini oluştururken, 2000'lerin başından itibaren bu oranlar yüzde 19 ve yüzde 60'a fırlamıştır. Bu anlamda, Türkiye işçi sınıfı, 1990 sonrasında sadece büyümekle kalmamış aynı zamanda daha fazla kürtleşmiştir.

Bu gelişme, sınıf içinde yapay bir bölünme ve rekabet etkeni olarak işgörebileceği gibi, Kürt ulusal mücadelesinin proleter sosyalist içerikte sınıfsal bir yön kazanarak Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da birleşik devrimi örgütlemenin elverişli nesnel zemini ve kaldırıcı haline de getirilebilir.

Türkiye kapitalizminin 1980 sonrası gelişimi de kendi içinde bazı alt evrelere ayrılır:

24 Ocak 1980-1994 arası, onun birinci evresidir. Neoliberal birikim modelinin gerektirdiği ortamın oluşturulduğu bu evre, aslolarak, 12 Eylül faşizminin dizginsiz zorbalığı ve mali sistemin kuralsızlaştırılmasıyla karakterize olur. Sıkı merkezîyetçi ve otoriter bir rejim yapılanmasına meşruiyet kılıfı geçiren 12 Eylül Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle (1982), aynı yıl patlak veren "*bankerler krizi*", sermaye piyasası kurulu ve borsanın kurularak dünya finans piyasalarıyla bütünleşme adımlarının atılması, özelleştirme yağmasının başlaması ve döviz giriş-çıkışının serbest bırakılışıyla küresel piyasalara entegrasyonun önündeki son engellerin de kaldırılması (1989) bu kesitin öne çıkan gelişmelerini oluştururlar.

1994 kriziyle 2001 krizi arasındaki dönemde ise, sermayenin büyük çaplarda el değiştirmesi ve yoksulluğun yaygınlaşıp toplumsallaşması öne çıkar. Çok sayıda küçük ve orta işletmenin iflasına yol açan '94 krizi, iflasların yanı sıra kapasite kullanımındaki keskin düşüşlerin de etkisiyle hem korkunç bir işsizliğe neden oldu hem de işçi ücretlerinde büyük düşüşleri beraberinde getirdi. Büyük çapta bir sermaye yıkımına yol açmanın yanında sermayenin el değiştirmesi süreçlerini de ivmelendirdi. Tekelci burjuvazinin bileşiminde ve sınıf içi güç dengelerinde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak burjuva kamp içinde iktidar savaşlarını tetikledi. Ekonomik güç ve dengelerdeki farklılaşmalara bağlı olarak siyasal gücün de yeniden dağıtılmasını talep eder hale gelen 1980 sonrası palazlanmış sermaye kesimleriyle, rejimin geleneksel hegemon güçleri arasındaki iktidar savaşımı kızıştı. Merkezinde ordunun yer aldığı geleneksel iktidar blokunun, siyasal güç ve iktidarın yeniden paylaşımını talep eden hasımlarını geriletip sindirmek amacıyla 28 Şubat'ta yaptığı hamle de boşa düştükten sonra bu cephenin çözülüşü hızlandı.

2001 krizinin arkasından başlayan dönem, ekonomi ve siyasetin yanı sıra toplumsal yaşam ve kültürel değerlerde de köklü değişikliklerle karakterize olur. Cumhuriyet'in 1923'ten o güne kadar süren geleneksel yapısı, bu tarihsel kesitte, her yönden çözülüp farklılaşmıştır. Bunun dönüm noktası 2001 krizidir.

2001 Krizi, Cumhuriyet tarihinin en ağır kriziydi. Sonuçları da bu yüzden zaten çok kapsamlı, sarsıcı ve derin oldu.

Kriz, ekonomide, çok sayıda bankanın batması yanında yaygın bir iflas ve işsizlik dalgası doğurdu. Bankacılık ve basın başta olmak üzere birçok sektörde, neoliberal dönemde proleterleşen kesimlerden 50 bin işçi bir hafta içinde işini kaybetti. 1982'deki bankerler skandalından sonra bu kez de bankaların batışıyla tekelci burjuvaziye korkunç boyutlarda bir kaynak aktarımı gerçekleşti. Bunun faturası ise, kamuda istihdam daralması, özelleştirmelerin hızlanması, ücret kısıntıları ve yeni vergiler olarak işçi sınıfına ve emekçi halka kesildi.

Krizin ekonomik alanda doğurduğu önemli sonuçlardan biri de, tekellere, özel şirketlere ve belediyelere emperyalist finans sermayesiyle doğrudan ilişki kurma ve borçlanma olanağının tanınması oldu. Burjuvaziye kaynak ihtiyacını dışarıdan dolaysızca karşılama olanağını sağlayan bu hak, bunun yanında, büyük tekeller dışında kalan KOBİ sahibi orta burjuvaziye de emperyalist mali sermayeyle doğrudan ilişki kurma ve içiçe geçme olanağını beraberinde getirdi. Bu yönüyle, emperyalist sermayeyle ortaklık ve işbirliği ilişkilerini orta burjuvazinin geniş kesimlerini de içerecek tarzda geliştirip derinleştirici bir kanal işlevini gördü. Bu arada, 2001 krizinin ardından tanınan bu hak sonrası özel sektörün dış borçları geometrik bir artışla tırmanıp devlet aracılığıyla alınan dış borç toplamının iki-üç katına çıktı.

Kriz en büyük vurgunu siyasi alanda yarattı. O dönem hükümeti oluşturan partiler başta olmak üzere burjuva siyasetin geleneksel merkez partileri ertesini yıl yapılan seçimlerde çöktüler. Darbe o kadar ağır ve şiddetliydi ki, bunlardan DSP, ANAP ve DYP siyasi hayattan silindiler. 1980 sonrası yükselen “yeni” burjuvazinin temsilcisi AKP’nin çıkışı ise bu çöküşün arkasından geldi. 2002 seçimlerini beklenmedik bir oy patlaması yaparak kazanan AKP, uluslararası finans kapitalin memuru olarak bir önceki dönemde ekonominin dümenine tayin edilen Kemal Derviş’in hazırladığı neoliberal ekonomik politikaları aynen benimseyip sadakatle uygulamaya koyuldu. Bu ona sadece emperyalist burjuvazinin değil, Türk tekelci ve orta burjuvazisinin de güvenini kazandırdı. Zaten AKP’nin iktidar yılları, kar elde etmenin önündeki engellerin sistematik bir biçimde temizlendiği, dolayısıyla Cumhuriyet tarihinde sermayenin en istikrarlı şekilde biriktiği dönemdir.

Kemal Derviş tarafından hazırlanan programın özünü, emeğin kazanılmış haklarının pervasızca budanmasıyla sosyal harcamaları en alt düzeye indirerek kamu kaynaklarının sermayeye aktarılması oluşturuyordu. “*Kamu maliyesinde disiplin*” adı altında vergilerin yükseltilip devlet harcamalarının azaltılması, tüketim vergilerinin artışı, özelleştirmeler, işçi ikramiyelerinin ortadan kaldırılması, kamuda istihdamın daraltılması ve sosyal ödemelerin budanması izlenen programın başlıca ayaklarını oluşturdu. PKK önderliğinin İmralı sonrası içine girdiği ideolojik ve moral gerilemenin de yardımıyla Kürtlere yönelik ‘kirli savaş’ın yoğunluğundaki azalma, kamu harcamalarının ‘verimsiz alanlara’ aktarılmasını engelleyen uygun bir ortam yaratmakla AKP’nin elini rahatlatan önemli bir unsur oldu.

Türkiye kapitalizminin tarihsel gelişme seyrinin bütünü dikkate alınacak olursa, onun yapısal özellikleri de daha net olarak görülür:

Tarihsel bakımdan geç kalmış bir kapitalistleşme süreci olarak o en başta bağımlı bir kapitalizmdir. Onun bir ‘bütün’ olarak gelişmesinin tarihsel seyri, zayıflıkları kadar yaptığı sıçramalar da bu yapısal özelliğinden kopuk olarak ele alınıp değerlendirilemez.

Sermaye yapısı zayıf, özkaynakları sınırlı ve yetersiz bir kapitalizmdir. Tarihinin her aşamasında bu onun ‘yumuşak karnı’ni oluşturmuştur.

Kaynak ihtiyacının büyüdüğü her durumda, özellikle her sıçrama evresinin arifesinde ekonomidışı yöntemlere, siyasal baskı ve zora, özcesi devlet aracına başvurma gereğini fazlasıyla duyan bir kapitalizmdir.

Türkiye kapitalizminin yapısal özellikleri sadece bunlardan ibaret değildir. Fakat bunlar bir bakıma diğerlerine de kaynaklık eden belirleyici bir konum ve ağırlığa

sahiptir. Ayrıca bunlar arasında da karşılıklı bir etkileşim ve bağımlılık ilişkisi vardır. Örneğin, Türkiye kapitalizminin sermaye yapısı bakımından zayıflığı ve özkaynak yetersizliği, bir yerde de onun baştan itibaren kendisinden daha gelişkin kapitalist güçlere bağımlılığından kaynaklanan bir sonuçtur. Bu açıdan bakıldığında 'sonuç' özelliğini taşıyan bu yapısal zaafiyet, emperyalizme olan bağımlılığın süreklilik kazanması yönünden baktığımızda bu kez 'neden' olarak, üstelik birincil neden olarak karşımıza çıkar.

Türkiye kapitalizminin tarihsel bir süreklilik arzeden yapısal özelliklerini değişmeden kalan mutlak sabitler olarak da görmemek gerekir. Temelde varlığını sürdürmeye devam etmekle birlikte, tarihsel koşullardaki farklılaşmalara bağlı olarak her biri, sadece biçim yönünden değil içerik ve kapsam yönünden de değişime uğramıştır. Ayrıca bu değişim, sadece kendisiyle sınırlı kalmayıp diğerlerini de etkileyecek şekilde diyalektik ve belirli bir evreyle sınırlı kalmayacak şekilde süreklidir.

Türkiye kapitalizminin emperyalizme olan bağımlılığı başlangıçta komprador nitelikte bir bağımlılıktır. Onun uzantısı, kolayca vazgeçebileceği basit bir eklentisi, komisyon karşılığı aracı ve acentası olmanın ötesine geç(e)meyen bir bağımlılık ilişkisidir bu. Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar ilişki bu haliyle sürer. Ancak Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından itibaren (1924) özellikle 1930'lu yıllarda bu bağımlılık biçimi farklılaşır. Komprador nitelikteki bir bağımlılık ilişkisinin yerini işbirlikçilik şeklinde farklı türden bir bağımlılık ilişkisi almaya başlar.

Bu değişiklik tümüyle dış ve iç dinamiklerdeki farklılaşmanın beraberinde getirdiği bir sonuçtur. Dünya ekonomisi ve siyasetinde, özellikle de dönemin emperyalist güçleri arasındaki ilişki ve dengelerdeki farklılaşma bu etkenler içinde belirleyici bir role sahiptir. İç dinamikler bağlamında ise, yabancı sermayeye aracılık dışında kaydedeğer bir ticari ve sınai yapıdan yoksun, kendi pazarı üzerinde denetim gücü olmayan, vergi gelirlerini bile emperyalist güçlerin topladığı bir ülkenin yerini, Lozan'la belirlenen sınırları içindeki içpazarı üzerindeki egemenliği tanınmış ulusal bir devletin kuruluşunu başa yazmak gerekir. Gerçi Osmanlı'nın borç yükü ve kimi kapitülasyon kalıntıları bu devletin sırtına yıkılmıştır. Buna rağmen, kendi kaynakları üzerinde tasarrufta bulunma hakkına kavuşan bu devlet aracılığıyla kimi temel sanayi ve ulaştırma yatırımlarına yönelmiş Türk burjuvazisinin özgüvenindeki artışla dönemin emperyalist güçleri arasındaki gerilim ve boşluklardan da yararlanarak hareket olanaklarındaki görece genişleme de bu iç dinamiklere eklenmelidir.

Lozan sonrası işbirlikçilik biçimine bürünen emperyalizme bağımlılık ilişkisi, değişime uğramayı o tarihten sonra da sürdürür. Bu bağlamda, 1923 sonrası ve 1930'lu yılların işbirlikçiliğiyle ABD emperyalizminin emperyalist kampın hegemon gücü haline geldiği 1945 sonrası Soğuk Savaş yıllarının işbirlikçiliği gerek biçim gerekse yoğunluk ve kapsam olarak bir ve aynı değildir. 1945 sonrası da kendi

içinde farklılıklar gösterir. Emperyalizme olan bağımlılık ve işbirlikçilik ilişkisi temelde sürmeye devam eder fakat ilişkilerin kuruluş biçimi yanında yoğunlaştığı alanlar, baskın konumdaki emperyalist gücün farklılaşması dışında Türk tekelci burjuvazisinin kurulan ilişkideki rolü, ağırlığı ve hareket olanakları dönemden döneme değişerek farklı boyutlara evrilir.

1945 sonrası Soğuk Savaş yıllarında -özellikle 1945-'70 arası- Türkiye, emperyalist güçlerin gözünde, Sovyetler Birliği'nin burnunun dibindeki bir cephe ülkesi ve ucuz asker deposu olarak her şeyden önce askeri açıdan önemlidir; ikili ilişkilerde de bu yön belirleyici ve baskındır. Ancak dünya ekonomisi ve siyasetinde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak 1970'lerin ortalarından itibaren bu yaklaşım ve ilişki değişmeye başlar. Genç ve ucuz bir işgücü deposu olmanın yanında çevresindeki bölgesel pazarlara sızma kolaylığı nedeniyle 1970'lerin ortalarından başlayarak Türkiye ekonomik bir değer ve önem kazanmaya başlar. Sovyetler Birliği ve revizyonist blokun dağılmasıyla birlikte 1990'larda buna farklılaşan siyasal önem eklenir. 2000'ler sonrasında ise, bölgesel bir güç haline gelmiş olan Türkiye ile emperyalizmin ilişkileri, ekonomik, siyasi ve askeri yönlerden yoğunlaşmış ve ortaklık boyutlarını da içeren farklı türden bir taşeronluk ilişkisi halini almıştır.

Bu elbette sadece Türkiye kapitalizminin kendi iç dinamikleriyle kaydettiği gelişmeden kaynaklanan bir farklılaşma değildir. Emperyalizmin sömürü ve egemenlik yöntemlerinde meydana gelen değişikliklerin yanında emperyalist kampın iç ilişkileri ve güç dengelerinde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak onun ekonomisi ve siyasetindeki değişikliklerin bu konudaki payı büyük hatta belirleyicidir.

Bu yüzden, zaman tüneline kalmış bir tutuculukla Türkiye kapitalizminin emperyalizme olan bağımlılığını hala komprador nitelikte bir bağımlılık ilişkisi olarak değerlendirmek ne kadar yanlışsa; bu yönü de içerecek şekilde onun tarihsel gelişme seyrini ve yaptığı sıçramaları bu bağımlılık ilişkisinden bu kez bütünüyle soyutlayarak ele almak da o denli yanlıştır. Tarihsel gerçeklerle de çelişen her iki tekyanılığın ortak noktalarının başında, emperyalizm olgusunu Türkiye kapitalizmine *'dışsal'* bir güç ve dinamik olarak görmeleri gelir. Bunun temelinde ise, emperyalizm olgusunun ve Leninist emperyalizm tahlilinin algılanışındaki sığlık ve yüzeysellik yanında Türkiye kapitalizmini *"kendinde şey"* olarak ele almakta birleşen ulusalcı bir bakış açısı yatar.

Emperyalizm aşamasının kapitalizmi, sadece banka sermayesiyle sanayi sermayesinin içiçe geçerek kaynaşması ve tekellilikle sınırlı değildir. Meta ihracının yerini sermaye ihracının alması ve dünya ekonomisinin tek bir zincir haline gelmesi de emperyalizmin karakteristik özellikleri arasındadır. Bu temel üzerinde onun sömürü ve egemenlik yöntemleri de aynı kalmaz. Nitekim 2. Paylaşım Savaşı sonrasında

yeni sömürgecilik yöntemleri ve ilişkisi, onun öncesi, özellikle de kolonyal dönemin sömürgecilik ilişkisi ve yöntemlerinden radikal bir biçimde farklıdır. Dolayısıyla Türkiye'nin emperyalizme olan bağımlılık ilişkisinin biçimlenişini ya da aynı anlama gelmek üzere kapitalizmin Türkiye'deki gelişiminin tarihsel evrelerini, birleşmiş tek bir dünya ekonomisinin hiyerarşik yapısı, işleyişi ve onun o tarihsel evredeki gereksinimlerinden kopuk olarak ele alıp değerlendirme olanağı yoktur. Bu ancak emperyalizm olgusunu reddetmek ya da onun temel özelliklerinin değiştiğini iddia etmekle mümkündür.

Bu ilişki, Türkiye kapitalizminin yapısal zayıflıkları kadar onun yaptığı tarihsel sıçramaların arka planında da kendini gösterir. Türkiye kapitalizminin 1960 ve 1980 sonrası yaptığı sıçramalar, iki farklı birikim stratejisine dayalıdır. Bunlardan birincisi "*ithal ikameci sanayileşme*" stratejisidir, ikincisi ise "*ihracata yönelik sanayileşme*" stratejisidir. Bunların her ikisi de, dünya çapındaki sınıfsal dengeler başta olmak üzere o dönemlerin tarihsel koşullarında emperyalist burjuvazinin sermaye birikim süreçlerinin gereksinimlerine göre belirlenmiş uluslararası işbölümü modelleridir. Sadece şu ya da bu ülkeye özgü olmayıp evrenseldirler ve kumandanın son tahlilde emperyalist mali sermayenin elinde olduğu hiyerarşik bir yapı ve işleyişe sahiptirler. Türkiye gibi bağımlı, yarı sömürge ülkelerde ekonomi ve siyaset, bu uluslararası hiyerarşik yapı ve işbölümüne bağlı olarak şekillenir. Bu ülkelerdeki iç dinamiklerin gelişimi, hareketi ve olgunlaşması da bu çerçevede gerçekleşir. Ve bu dinamikler, her ülke somutunda ulaştıkları gelişme ve olgunluk düzeyi yanında dönemin uluslararası denge ve koşullarına da bağlı olarak bu kez dönüp emperyalist güçlerle olan ilişkileri üzerinde etkide bulunur, onun kapsamı ve yoğunluğu yanında büründüğü biçimleri belirler. Sonuç olarak, emperyalizme bağımlılıkla iç dinamikler arasındaki karşılıklı bağlantı ve etkileşimin gözden kaçırılması ve bunlardan herhangi birinin tekyanlaştırılması, gerçekliğin doğru temellerde kavranışını engellemekle kalmaz, emperyalizme karşı mücadele ve Türkiye devriminin antiemperyalist görevlerinin kavranışında da farklı türden çarpıklık ve sapmalara yol açar.

Kapitalistleşme sürecine geç girmiş bir ülkenin burjuvazisi olarak Türk tekelci burjuvazisinin sermaye birikimi, tarihsel olarak üç temel yönetime dayalı gerçekleşmiştir: Bunlardan birincisi artdeğer sömürsüdür. İkincisi, tarımdan sanayiye kaynak aktarımıdır. Üçüncüsü ise, başkalarının elindeki birikmiş emeğe zorbalıkla elkoymaktır. Sömürge ve yarı sömürgelerin yağmalanması gibi emperyalist burjuvaziye özgü bir avantajı hariç tutacak olursak, bütün kapitalist ülkelerde sermaye birikim süreçleri öz olarak bu temel yöntemlerle gerçekleşmiştir. Sadece biçimler ve tabii ki doğurdıkları sonuçlar farklılık gösterir. Zaten Türk tekelci burjuvazisinin tarihsel gelişim sürecinde de ne bunların rolü eşit ağırlıktadır ne de

her biri her dönem aynı biçim ve yoğunlukta kullanılmıştır.

Türkiye kapitalizminin sermaye birikiminin ilk dönemlerinde tarımdan sanayiye kaynak aktarımı ve gaspa dayalı elkoyma daha baskın ve ağırlıklı bir rol oynarken, sermayenin görece palazlandığı 1950'ler sonrasında artıdeğer sömürüsü önplana geçmiş, daha yoğun ve belirleyici bir işlev kazanmıştır. Aynı şekilde, tarımdan sanayiye kaynak aktarımı ya da kontrolü dışındaki birikmiş emeğe el koyma biçim ve yöntemleri de dönemlere göre farklılık gösterir. Tarımdan sanayiye kaynak aktarımında özellikle 1950'lere kadar olan dönemde ekonomidışı yöntem ve araçlar, zaman zaman zor'un da devreye girdiği devlet politikaları daha tayin edici bir rol oynarken, 1950'lerin ortalarından itibaren kapitalizme özgü iktisadi yöntemlerle sömürü ve kaynak transferi belirleyici olmaya başlamıştır.

Bu noktada Türk tekelci kapitalizminin, tarihsel köklere sahip yapısal zayıflıklarından biri daha karşımıza çıkar: Türkiye kapitalizmi ve burjuvazisi, siyasal güç ve zora yani devlete, sadece siyasal hakimiyet bakımından değil ekonomik bir güç ve araç olarak da her zaman büyük ihtiyaç duyan bir kapitalizm ve burjuvazidir. Bu ilişki de onun sermaye birikiminin zayıflığı ve özkaynaklarının yetersizliğinden kaynaklanan bir sonuçtur. Özellikle 1908'den 1960'lara kadar bu ihtiyaç, adeta bir bağımlılık ilişkisi ölçüsünde büyüktür.

Türk tekelci burjuvazisinin, ekonomik bir araç olarak da burjuva devletin gücüne ve olanaklarına duyduğu ihtiyaç, onun tekelleşip kendi ayakları üzerinde daha sağlam durabildiği 1960'lar sonrasında da ortadan kalkmamıştır. Sadece bu ihtiyacın kapsamı ve içeriği ve elbette bunlara da bağlı olarak biçim ve yöntemleri farklılaşmıştır. Dönemler arası bu farklılaşmayı doğuran tek etken, kapitalizmin ve burjuvazinin gelişme düzeyi ve buna bağlı olarak onun özgüvenindeki yükselmeye de sınırlı görülmemelidir. Bu konuda belirleyici olan asıl etken emek ile sermaye arasındaki güç dengesi olmakla birlikte, uluslararası koşullar, tekelci burjuvazinin dünya piyasalarındaki rakipleriyle olan rekabeti, bu arada ülkede sermaye kampı içindeki tekelci kapitalist rekabetin şiddeti ve seyri bu ihtiyacın büyüklüğü, ağırlığı ve biçimlenişini üzerinde etkide bulunan belli başlı faktörlerdir.

Türk tekelci burjuvazisinin özellikle kaynak ihtiyacının büyüdüğü kesitlerde devlet gücünü devreye sokarak kontrolü dışındaki birikmiş sermayeye zorbalıkla elkoyma uygulamalarının ilk ağızdaki hedefi her zaman ülkede yaşayan azınlıklar olmuştur. Bu zorbalık bu yönüyle sadece bir kaynak transferi olmakla kalmaz, şoven bir uluslaşma (Türkleştirme) yönelimi özelliğini de taşır. Kitlesele olarak önce Ermeniler hedef olurlar bu yağmacı zorbalığa. İlk örnekleri de Abdülhamit iktidarı döneminde Adana-Çukurova bölgesinde yaşanır. 1894'te Adana ve çevresinde gerçekleştirilen Ermeni katliamında 20 bin Ermeni öldürülür ve ellerindeki bütün değerli topraklar, bağ-bahçe, mal-mülk ve altın bölgedeki Türk eşraf ve yerel bürokratlar tarafından

yağmalanır. Bu “milli iktisat” siyaseti, Abdülhamit’i deviren İttihat-Terakki iktidarı tarafından devralınır. 1915’teki Ermeni Tehciri’nin arkasında asıl olarak bu siyaset ve buna dayalı olarak Türk burjuvazisini güçlendirme amacı vardır. Ermenilerin elinde birikmiş servetin yağmalanması, Türk burjuvazisinin palazlanma sürecinde yararlandığı ilk ‘*hazır kaynak transferi*’ özelliğini taşır. Ama devlet zoruna dayalı bu yağmacılığın ilk örneği olarak kalmaz. Bunun hemen arkasından, yine ağır bir insanlık suçu özelliğini taşıyan 1924’teki “*Mübadele*” dramı gelir. Bu kez hedefte Rum azınlık ve onların elinde birikmiş olan servet vardır. Bunu İkinci Emperyalist Savaş sırasında (1943) işlenen “*Varlık Vergisi*” cinayeti izler. Bu kez yağmalanan Yahudi sermayesi ve mallarıdır. Sonra 1958’deki 6-7 Eylül talanı yaşanır. Bunu Kıbrıs’ta yaşananları bahane ederek Türkiyeli Rumların 1964 ve 1974’te sürgüne zorlanmaları takip eder.

Aradaki tarihsel devamlılık ilişkisi açıktır. İktidardaki güçler değişmiş, bu arada Türk burjuvazisinin gelişme düzeyi ve gücü farklılaşmıştır. Özellikle 1960 sonrası o artık tekeli bir karakter kazanmış, 1970’lerin sonuna doğru artık sadece kendi iç pazarının sömürüsüyle yetinemeyecek ölçüde güçlenmiştir. Buna rağmen kendi dışında birikmiş hazır kaynaklara devlet zorunu kullanarak adeta devrevi bir biçimde el koyma ihtiyacı ve bu yağmacı/gaspçı özellik ortadan kalkmamıştır.

Türk burjuvazisinin, ilk birikim döneminden başlayarak kaynak ihtiyacının büyüdüğü her evrede devlet gücünü kullanarak başka ellerde birikmiş sermayeye zorbalıkla el koyma alışkanlığı, sadece azınlıklara karşı uyguladığı şoven milliyetçi uygulamalarla da sınırlı değildir. Gasp dayalı bu birikim yöntemini o, kendi ulusundan emekçilerin ve orta sınıfların birikmiş emeklerine el koymak için de sık sık uygulamıştır. SSK primlerinin, işsizlik ve deprem sigortalarının, kıdem tazminatı fonlarının düzenli olarak yağmalanması dışında 1960’ların Tasarruf Bonusu, 1980’lerin Zorunlu Tasarruf vurgunları, yine 1980’lerin başında bankerler, 28 Şubat sonrası batık bankalar aracılığıyla gerçekleştirilen sovgunlar bunun kanıtlarıdır.

Dikkat edilirse bu cephede de bir süreklilik ilişkisi vardır ve tıpkı azınlıkların ellerinde birikmiş servetlerin yağmalanması süreçlerinde olduğu gibi bu vurgunların yaşandığı kesitler de, Türkiye kapitalizmi ve burjuvazisinin yeni kaynaklara olan ihtiyacının büyüdüğü ‘*atılım*’ dönemlerinin hemen öncesine denk gelir.

V. Bölüm

TÜRKİYE - SİYASİ YAPI

Türkiye Cumhuriyeti, feodal Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerine kurulan ulusal bir devlettir.

Bu yeni devletle yerini aldığı Osmanlı İmparatorluğu arasında hem bir süreklilik hem de bir kopuş ilişkisi vardır.

Cumhuriyet, temelleri Abdülhamit döneminde atılan ve Müslüman Türk burjuvazisinin güçlendirilmesine dayalı bir toplum projesinin sonucu ve sürdürücüsüdür. Tek adamın iradesinin belirleyici olduğu otoriter yönetim tarzı bakımından da arada özsel bir fark yoktur. Cumhuriyet'in kurucu kadrolarının ezici çoğunluğu, Osmanlı döneminde de etkin görevlerde bulunan askeri ve sivil kadrolardır. Bunlar aradaki başlıca süreklilik unsurlarını oluştururlar.

Buna karşın Cumhuriyet, yükselen kapitalizmin dünya sistemi haline geldiği bir tarihsel kesitte, geride kalan Osmanlı İmparatorluğu'ndan en başta aradaki açığı kapatmayı hedefleyen geç kalmış bir uluslaşma (aynı anlama gelen '*modernleşme*') yönelimi olarak ayrılır. Feodal padişahlık sisteminden form olarak da farklı bir kapitalist ulus devlet örneğidir. Çöken bir imparatorluğun farklı emperyalist güçler tarafından işgal edilmiş topraklarından bir kısmı üzerinde milli mücadele sonucu kurulmuş olması, onu Osmanlı'nın evrimsel bir devamı olmaktan çıkaran kopuş unsurlarından bir başkasıdır.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte ara halka olarak 1908'deki Jön Türk devrimi yer alır. Türkiye'de kapitalizmi ve Türk burjuvazisini palazlandırıp güçlendirmeyi amaç edinen Türk uluslaşma süreci ilk olarak onunla belirgin bir ivme kazanır. Arkasını 1923'te Cumhuriyet getirir. Bu anlamda, 1908 Meşrutiyeti ve 1923'te Cumhuriyet'in ilanı, öz olarak aynı çizgide gelişen sınırlı ve cılız burjuva devrimleridir.

Klasik tipteki burjuva demokratik devrimlerden farklı olarak her ikisi de yukardan aşağıya doğru gelişmişlerdir. Her ikisi de Türk kapitalizmini geliştirmeyi amaçlayan milliyetçi bir çizgiye sahiptir. Ancak çoktan yarı sömürgeleşmiş bağımlı bir kapitalizm çerçevesinde geliştikleri için her ikisi de tutarlı ve kararlı bir antiemperyalist karakter ve yönelimden uzaktır. Buna karşın, azınlıklara düşman, geniş işçi ve köylü yığınlarının sorun ve taleplerine kör ve duyarsızdırlar. Feodal bir toplumda burjuva demokratik bir dönüşümün temel konusunu oluşturan köylülüğün sorunlarının çözümü doğrultusunda dahi tek bir adım atmamakla kalmayıp feodallerle ittifak temelinde geliştikleri için demokratik yön ve karakter bakımından da cılız ve sınırlıdırlar.

Bütün burjuva uluslaşma süreçleri gibi her ikisi de tepeden inmecidir. Egemenlikleri altına aldıkları toplumu belirli bir ulus formuna sokabilmek için baskı ve teröre başvurmakta tereddüt etmemişler; Ermeni soykırımı, Mübadele, Kürt katliamları

gibi ağır insanlık suçları işlemişlerdir. Tarihteki diğer burjuva uluslaşma süreçlerinden bu yönüyle de özsel bir farklılıkları yoktur. Kapitalizmin ve burjuvazinin egemenliği dünyanın her ülkesinde zorbalıkla, kan üzerine kurulmuştur. Ancak lanetlenmesi gereken bütün zorba ve kıyıcı yönlerine karşın, tıpkı kapitalizmin kendisi gibi burjuva uluslaşma süreçleri de, feodal yapı ve yönetim sistemine kıyasla tarihsel bakımdan ileriye doğru atılmış adımlardır.

Bu nedenle, onları salt bu nesnel ilerici yön ve misyonlarından ibaret göyerek kutsayıp yüceltmek ne denli yanlış ve gerici bir tutumsa; yollarını açarken zora ve zorbalığa başvurmuş olmalarına, bu arada işledikleri insanlık suçlarına işaret ederek açıkça ya da zımnın kapitalist ulus devlet öncesi feodal zorbalık düzeni ve rejimlerini aklama ve meşrulaştırma çabası içine girmek de ilkinden daha gerici bir tutumdur. Her iki tekyanlılık da, insanlığın tarihsel ilerleyişi konusunda açık ve tutarlı bir kavrayıştan yoksun gerici-idealist şarlatanlıklardır.

1908 Jön Türk devrimi, sadece tarihsel akış bakımından değil, Türk burjuva devletinin daha sonraki gelişim çizgisi, özellikle de yönetim felsefesi, yönetme tarzı ve alışkanlıklarının oluşumu bakımından da tarihsel bir bağlantı halkası özelliğini taşır. Türk burjuvazisinin yönetme tarzı ve alışkanlıklarının çoğu bu dönemde şekillenip kalıcı çizgiler kazanmıştır. Türk-İslam kimliğine dayalı '*milli bir toplum*' oluşturmanın yanında esnaf loncalarından spor kulüplerine, devlet denetimindeki işçi birliklerinden gençlik içinde izci örgütlenmelerine kadar her alanda yaygın örgütlenmeler ağı kurarak tektipleştirilmiş bir toplum yaratılmaya çalışılması, kitlelerin siyasetten uzak tutulması, iktidar gücünün çoğu kez şahıslarda cisimleşecek ölçüde küçük bir kliğin elinde toplanması, ordunun uzun yıllar siyasette belirleyici bir rol üstlenmesi- bunların başlıcalarını oluşturur.

Yaygın yanlış kanaatlerin aksine bunlar ne sadece **İttihat-Terakki**'ye has, onun iktidar dönemiyle sınırlı uygulamalar ve yönelimlerdir ne de sadece Cumhuriyet dönemine yani ileriye doğru uzanan bir tarihsel devamlılık çizgisine sahiptirler. İttihat-Terakki bu yönetim tarzını ve onun temelinde yatan sıkı denetim altında tek tipleştirilmiş bir toplum yaratma hülyasını büyük ölçüde kendinden önceki Abdülhamit despotizminden miras almış; bunu elbette kendi dünya görüşüne uyarlayarak geliştirmiş ve çoğu İttihatçı kökenden gelen Kemalist kadrolar aracılığıyla bunlar daha sonra Cumhuriyet'e taşınmıştır. Eline geçirdiği siyasal güce dayanarak toplumun bütününi kendi ideolojik çizgisinde tek bir kalıba dökme yönelimi ve çabası, Cumhuriyet'in değişik evrelerinde de, sadece askeri cunta dönemlerinde değil seçimler yoluyla işbaşına gelen **DP**, **Özal** ve 2007 sonrası **AKP** iktidarları zamanında da kendini gösteren yapılaşmış bir yönetim ve siyaset tarzı olarak karşımıza çıkar.

Aralarındaki bütün biçim ve yöntem farklılıklarına karşın özdeki bu sürekliliğin

gerisinde, Türkiye kapitalizminin yapısal özelliklerine bağlı olarak o kesitte ihtiyaç duyulan sermaye birikim biçimi ve yöntemlerinin gerekleri yatar. Türkiye'deki rejim yapılanması ve geçirdiği değişimler, bu yüzden, herbiri o kesitte ülke içindeki sınıfsal dengelerle dünya ekonomisinde geçerli olan işbölümü esaslarına göre şekillenen farklı sermaye birikim stratejilerinin özgünlüklerinden kopartılarak ele alınıp değerlendirilemez.

1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla noktalanan milli mücadele, ağırlıklı olarak Anadolu kentlerinin eşrafını oluşturan büyük toprak sahipleriyle Türk ticaret burjuvazisinin önderliğinde gelişen bir hareketti. Gerçekleştiği dönemin dünya koşulları yanında henüz nüve halindeki milli burjuvazinin gücünün ve konumunun zayıflığı nedeniyle bu hareket (de), devletin biçimi dahil kamu yönetimi, hukuk, siyaset, eğitim ve kültür alanlarında gerçekleştirilen üstyapısal dönüşümlerle sınırlı cılız bir milli burjuva devrim olmanın ötesine geçemedi.

1919-1923 arasında süren milli mücadele sonunda kurulan **Türkiye Cumhuriyeti**, 1950'ye kadar, liderin iradesinin belirleyici olduğu tek partili otoriter bir rejime sahipti. Siyasal gücün tek adam ve yakın çevresinden oluşan sınırlı bir kliğin elinde toplandığı bu yönetim biçimi, yıkılmış bir imparatorluğun enkazı üzerinde milli bir devlet ve toplum inşa etme amacı yanında milli mücadele sürecinde birbirleriyle bir bakıma zoraki bir ittifak kurmak mecburiyetinde kalan askeri ve sivil küçük burjuva bürokratlarla ticaret burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri arasındaki güvensizliklerden kaynaklanan bir sonuçtu. İmparatorluğun çöküşü ve emperyalist güçler tarafından işgaliyle birlikte eski güç ve konumlarını yitiren askeri ve sivil bürokratların milli mücadeleyi örgütleyip yürütebilmek için ekonomik ve sosyal bakımdan güçlü bir toplumsal dayanağa ihtiyaçları vardı. Geri bir tarım ülkesinde temel üretim aracı durumunda olan toprağın yanı sıra ticareti de büyük ölçüde ellerinde bulunduran Anadolu eşrafı ise, imparatorluğun çöküş sürecinde zorbalıkla edindikleri mallarını korumalarını sağlayacak etkili bir vurucu güç ihtiyacı ve arayışı içindeydi. Milli mücadeleye öncülük eden bu iki gücü bir araya getiren temel etken bu ihtiyaçlar oldu. Fakat bu mecburi ittifak, karşılıklı güvensizlikleri de baştan itibaren içinde taşıdı.

Öte yandan her iki kesim içinde de tam bir ideolojik birlik yoktu. Değişik vilayetlerde **Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri**'ni kuran eşraf ve tüccarlarla onların doğal müttefikleri konumundaki din adamlarından bazıları görece daha millici bir eğilim ve tutum sergilerken, hareketin öncülüğünü üstlenen paşalar, sivil bürokratlar ve entelektüellerden bazıları da ya mandacı ya da Osmanlı hanedan yönetimi ve halifeliğin devamından yana bir eğilim ve tutum içindeydiler. Öyle ki, Cumhuriyet'in ilanı bile oldu-bittiye getirilerek gerçekleştirildi.

Bütün bu çelişkiler, rejimin başlangıçtaki yapılanması yanında Cumhuriyet'in

ilanından sonraki siyasal mücadeleler ve gelişmeler üzerinde de etkili oldu. Nitekim 1924'te **İzmir Suikastı**, 1925'te **Şeyh Said isyanları** bahane edilerek girişilen geniş çaplı tasfiye hareketları, **Takrir-i Sükun Kanunu** ve **İstiklal Mahkemeleri**'nin uygulamaları, 1925'te **Terakkiperver Fırka**, 1929'da bu kez **Serbest Fırka** denemelerine girişme ihtiyacının duyulması yanında bunlardan hızla vazgeçilmesi gibi rejimin yapısı ve işleyişinde tayin edici sonuçlar doğuran gelişmelerin hepsi egemen sınıf bloku içindeki bu çelişkilerin ve iktidar çatışmalarının yansımalarıdır.

Bu çatışmaların herbiri, rejimin otoriter karakterinin pekişmesiyle sonuçlandı. Bu sadece Cumhuriyet'in kurucu güçleri arasındaki çelişkilerin büyüklüğü ve şiddetinden kaynaklanmadı. Asıl olarak rejimin toplumsal tabanının hala zayıf olmasından kaynaklıydı. Yeni bir devlet kurulmuş, Cumhuriyet ilan edilmişti, fakat rejim, o dönem ağırlığını köylülüğün oluşturduğu halk içinde olduğu kadar milli mücadeleye mesafeli hatta muhalif bir tutum takınmış olan İstanbul burjuvazisi içinde de hala güçlü bir desteğe sahip değildi. Bu zayıflık ve ondan kaynaklanan tedirginlik, tarihsel kültür ve geleneklerden de beslenen otoriterizm eğilimine süreklilik kazandırıp güçlendiren bir işlev gördü.

Yeni devletin izleyeceği temel ekonomik (ve sosyal) politika, Cumhuriyet'in ilanından bile önce (Şubat 1923) İzmir'de toplanan bir iktisat kongresi tarafından belirlenmişti. Faşizmin korporatizm ilkesinin yerli versiyonu olarak Cumhuriyet rejiminin sloganlaştırdığı "*imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz*" sloganına uygun olarak Kongre'ye değişik sınıf ve kesimlerin temsilcileri çağrılıydı ama hakimiyet, dönemin egemen sınıf blokunu oluşturan ticaret burjuvazisi ve büyük toprak sahiplerinin elindeydi. Alınan kararlar da doğal olarak bu sınıfların çıkarlarına uygun oldu. 1920'li yıllar boyunca izlenen ekonomi politikalarına yol gösteren **İzmir İktisat Kongresi**'nin kararlarına göre: Özel girişimin desteklenecek, dışa açık liberal bir ekonomik düzen kurulacak ve yabancı sermayeye hoşgörülü davranılacaktı. Bunlar aslında daha milli mücadele örgütlenirken, **Erzurum Kongresi**'nden itibaren üzerinde birleşilen ekonomi politiğin resmiyete dökülüp somutlanmasından başka bir şey değildi.

Koşullar, yeni yeni palazlanmakta olan Türk burjuvazisini, ilkel sermaye birikimini yeterince gerçekleştirilmeden ulusal bir mücadeleye girişmek mecburiyetiyle karşı karşıya bırakmış ve bunun sonucunda milli bir devlet kurulmuştu. Fakat şimdi onun önündeki en büyük sorun, tarihsel olarak zaten çok geç girdiği bu süreci, yitirdiği zamanı ve fırsatları da telafi edecek bir hızla sürdürebilmektir. Üstelik bunu, bir taraftan emperyalizme bağımlılık çerçevesinde diğer taraftan 1912'den beri savaştan savaşa sürüklenerek harabeye dönmüş bir ülkede gerçekleştirmek zorunluluğuyla karşı karşıyaydı.

Bu çok yönlü sıkışma, rejimin yapılanması üzerinde de tayin edici -ve kalıcı- sonuçlar

doğurdu. Milli mücadeleye önderlik eden kadrolarla Anadolu eşrafı ve İstanbul'un büyük ticaret burjuvazisi arasında, devlet gücüne dayalı bir kapitalistleşme modeli üzerinde anlaşma sağlandı. Elinde bulundurduğu vergilendirme, millileştirme ve en önemlisi siyasal zor tekeli aracılığıyla, ülke genelinde yaratılan artık-değerin ve birikmiş kaynakların sınıf olarak burjuvaziye aktarılıp onun farklı kesimleri arasındaki genel paylaşımını düzenleme işi devlete bırakıldı. Daha işin başında, Cumhuriyet'in yeni rejim yapısı inşa edilirken benimsenen bu model, devlete (siyasal iktidara), sermaye birikiminin temel araçlarından biri ve düzenleyicisi özelliğini kazandırdı. Türkiye'deki rejim yapılanmasının bu özelliği, Türk burjuvazisinin sermaye yapısının içerdiği zayıflıklar ve kaynak ihtiyacının sürekliliğinden dolayı yapısal bir karakter kazanarak sonraki yıllarda da sürdü. Sadece izlenen birikim stratejileri ve sınıfsal dengelerdeki farklılaşmalara bağlı olarak bunun biçimi ve yöntemleri dönemden döneme değişti.

Kapitalistleşme sürecine geç girmiş bir ülkede sermaye yetersizliği çeken burjuvazinin bu zayıflığından kaynaklanan bir birikim modeli olarak gündeme gelen devlet kapitalizmi, kimi çevreler tarafından "*devlet eliyle burjuvazi yaratmak*" ya da "*kapitalizm ile sosyalizmin dışında üçüncü bir yol*" olarak görülür. Bu çarpık anlayışların temelinde devleti "*sınıflarüstü*" bir varlık olarak görmenin yanında sosyalizmi "*devletçilik*" ile karıştıran ilkel bir devlet ve sosyalizm kavrayışı yatar. Bunlar sadece Marksist-Leninist devlet çözümlemesi ve proletarya sosyalizmiyle değil tarihsel gerçeklerle de çelişen burjuva ve küçük burjuva idealist tarih okumalarıdır ve bugüne kadar sol harekette Kemalizm'e açılan bir kapı işlevini görmüşlerdir. Gerek Kemalist rejimin daha sonraki evrimi ve icraatları gerekse 1960 sonrası Sovyet revizyonizmi tarafından "*evrensel bir model*" olarak teorileştirilen "*kapitalist olmayan yoldan kalkınma*" modeline örnek gösterilen ulusal burjuva diktatörlüklerin pratiği ve akıbeti bu milliyetçi tarih yorumu ve sosyalizm algılarını pratikte yerle bir etmeye yetmiştir.

Hızlandırılmış bir kapitalist toplum inşasını temel amaç olarak benimseyen, üstelik bunu sadece güçlü bir halk desteğinden yoksun olarak değil dönemin egemen sınıflar bloku içinde de derin çatlaklar ve güvensizliklerin hüküm sürdüğü koşullarda gerçekleştirmek mecburiyetiyle karşı karşıya bulunan burjuva bir rejimin, işçi sınıfına ve emekçi halka en küçük bir özgürlük alanı dahi bırakmayacak sıkılık ve katılıkta örgütlenmesi eşyanın tabiatı gereği idi. Cumhuriyet rejiminin başından itibaren otoriter bir çizgide örgütlenmesinin tayin edici nedenlerinden biri, hatta başta geleni burada yatar.

Geri bir tarım ülkesinde yıllarca süren savaşlar ve işgallerin yükünü taşımaktan yorgun düşmüş yoksul köylülük ne milli mücadeleyi ne de arkasından kurulan rejim gönüllü olarak desteklemiştir. O dönem halkın çoğunluğunu oluşturan köylülüğün

desteği, bilinçli bir gönüllükten çok zora dayalı sağlanabilmiştir. Ordudan firarların ve çete isyanlarının milli mücadele sürecinde de ciddi boyutlarda sürmesi ve adeta gezici idam mangası olarak işğören İstiklal Mahkemeleri'ne daha bu dönemde ihtiyaç duyulması bu gerçeğin en açık göstergeleridir.

Ağırlıklı olarak İstanbul ve kısmen de İzmir çevresinde toplanmış olan işçi sınıfının tutumu ise görece farklıdır. Her iki yörenin de emperyalistler ve maşaları tarafından işgal edilmiş olmasının da etkisiyle sınıfın geneli ve o dönemki öncüleri, milli mücadeleye sempati duymak ve onu desteklemekle kalmamış, ona önderlik eden Kemalîst kadroların antiemperyalizmi ve genel sınıfsal karakterleri konusunda yanılıya düşüp yanlış ve abartılı beklentilere kapılmışlardır. Ancak görünümün yanı sıra konjonktürün de etkisiyle sürüklenen bu yanılığın sonuçları da ağır olmuştur. Milli mücadelenin henüz başlarında işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün çıkarlarını esas alan bağımsız bir çizgide etkin bir güç haline gelmenin fırsatları değerlendirilememekle kalmamış, komünist hareketin o dönemki önder kadroları Kemalîstlerin kendilerine kurduğu kalleşçe bir tuzağa bu yanılığın yarattığı körleşme yüzünden kolayca düşmüşlerdir.

Sonuç olarak Cumhuriyet'in yapılanması, milli bir kapitalizmi geliştirme stratejik amacı yanında, onunla bağlantılı üç büyük korku üzerinde yükselir: Komünizm (Bolşevizm) korkusu, Kürt korkusu ve din korkusu.

Bunlar sadece ideolojik korkular olarak görülmemelidir. Herbiri belirli bir sınıftan ya da toplumsal güçten duyulan reel (maddi) bir korkuyu yansıtır: Komünizm (Bolşevizm) korkusu, o yıllarda dünya burjuvazisinin korkulu rüyası haline gelen **Sovyet Devrimi**'nden duyulan korkuyla birleşik olarak işçi sınıfından ve onun öncülerinden duyulan korkudur. Kürt korkusu, milli mücadelenin ve rejimin inşasının ilk yıllarında karşılıklı tavizlere ve vaatlere dayalı pazarlıklarda kolayca baştan çıkarılan Kürt feodalleri ve tüccarlarından çok Kürt yoksul köylülüğünün öfkesi ve isyanından duyulan korkudur. Dini devlet kontrolü altına almayı beraberinde getiren korkunun gerisinde de, ideoloji olarak dinin kendisinden değil yoksul köylülükten duyulan korku yatar. Burada da asıl olarak, dini motif ve sloganlarla kolayca harekete geçirilebildiği milli mücadele döneminin tecrübeleriyle de sabit Türk yoksul köylülüğünün patlamasından duyulan korku söz konusudur. Üstelik kapitalizmin gelişmesi için ihtiyaç duyulan kaynak, o dönemin koşullarında ağırlıklı olarak köylülüğün sırtından çıkarılacaktır. Yıllarca süren savaşların yükünü taşımaktan zaten bitkin düşmüş olan bir sınıf için bu yeni külfet, önceki birikimlerin üzerine binen ek bir patlama dinamiğidir. Yarattığı korku da bu yüzden büyüktür.

Dikkat edilirse bu her üç korkunun da gerisinde, Cumhuriyeti kuran sınıfların güçlerinin ve konumlarının zayıflığı, buna karşın sermayelerini ve servetlerini hızla büyütebilmek için azgın bir sömürüye ve sınırları Lozan'da çizilen iç pazar

üzerinde mutlak bir hakimiyete duydukları ihtiyacın büyüklüğü yatar. Dolayısıyla, Cumhuriyet'in rejim yapılanmasının, başından itibaren, en küçük bir burjuva demokratik hak ve özgürlüğe dahi fırsat tanımayan, özellikle de emeğe, Kürde ve rejime muhalefet potansiyeli taşıyan her türlü dinamiğe tahammülsüz zorba bir çizgide örgütlenmesinin nedenleri, kişilerde değil, dönemin koşullarıyla olan bağlantısı içinde bu Cumhuriyet'in kuruluş amacında ve kurucu güçlerin sınıfsal karakterlerinde aranmalıdır.

Cumhuriyet rejiminin emeğe, Kürde ve yoksul köylülüğe olan sınıfsal karşıtlığı, onun henüz yeni yeni şekillendiği ilk dönemden başlayarak her fırsatta kendini kusar. Sınıfın bağımsız örgütlenme girişimleri, grev ve direnişleri, milliyetçi demagojinin yetmediği durumlarda zora başvurularak engellenir. Zorun da sökmediği ya da yetersiz kalacağı düşünülmediği durumlarda Osmanlı'dan miras yöntemler devreye girer, devletin ve burjuvazinin denetiminde sahte **Komünist Parti** ve **İstanbul Umum Amele Birliği** gibi sarı işçi örgütlenmeleri kurulur. Ve nihayet, Şeyh Sait İsyanı bahane edilerek 1925'te çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu'yla her türlü sınıfsal örgütlenme ve grev hakkı yasaklanır. Ayakta kalan son işçi örgütlenmeleri de 1928 yılında kapatılır. Kürt isyanlarının her biri vahşi bir zorbalık ve kitlesel katliamlarla bastırılır. Sadece köylülüğün değil potansiyel bütün muhalefet dinamiklerinin gözünü korkutmak için, İzmir suikastı gibi muhalif burjuva kliklerin komplo girişimleri ya da **Menemen İsyanı** gibi şaibeli bazı yerel provokatif eylemler kasıtlı olarak abartılıp ülke çapında genel bir yıldırma operasyonunun bahanesi haline getirilir.

Bu anlamda, "*devrim*" olarak adlandırılan diğer bütün üstyapısal dönüşümler gibi tepeden inme bir yöntemle oldu-bittiye getirilen Cumhuriyet'in ilanından başlayarak yeni rejimin temellerinin atıldığı 1923-1930 arası ilk dönemin ruhunu en iyi Takrir-i Sükun Kanunu ile İstiklal Mahkemeleri simgeler.

1930'lu yıllar, ekonomide devletçiliğin siyasette tek adam yönetimine dayalı otoriterizmin yeni çizgiler kazanarak kurumsallaştığı bir kesittir. Her iki gelişmenin de gerisinde kapitalist sistemin dünya çapında girdiği **Büyük Bunalım** yatar.

Devletçiliğin şaha kalktığı 1930'lu yıllar, ekonomide iç kapanma ve devlet öncülüğünde hızlı bir sanayileşme yönelimine girilmesiyle karakterize olur. Bu bir tercih ya da planlı yönelim olmaktan çok, uluslararası koşulların dayattığı bir zorunluluktur. 1929'da başlayan sistemin genel bunalımı nedeniyle hem dış pazarlar daralmış hem de tek ihracat ürünü durumundaki tarımsal ürün fiyatları büyük ölçüde düşmüştür. Bunlara bir de tekstil ürünleri, şeker, kağıt gibi temel ihtiyaç maddelerinin ithalatında bile karşılaşılan zorluklar eklenmiştir. Bu iki yönlü baskı içe dönük bir sanayileşme hamlesine girilmesini bir zorunluluk olarak getirip dayatır. Ancak Türk burjuvazisinin sermaye yetersizliği burada bir kez daha

kendini gösterir. Ticari karakteri hala ağır basan burjuvazi, böyle bir sanayileşme hamlesini kendi imkânlarıyla gerçekleştirebilecek güçten hala uzaktır. Bu durum, onun yerine kolektif kapitalist olarak burjuva devletin devreye girmesini zorunlu kılar.

Ekonomideki devletçilik, sistemin bunalımının ve Türk burjuvazisinin sermaye yetersizliğinin dayattığı bir zorunluluktur. Buna karşın siyasetteki tekelleşme ve merkezileşme, temelleri bir önceki dönemde atılan rejimin doğasına da uygun tercih ve yönelimlerin ürünü oldu. Bu yönelimler tümüyle Kemalist kliğin, egemen sınıflar bloku içinde sağladığı üstünlüğü pekiştirip konsolide etme arzusunun dışavurumuydu. Dönemin uluslararası ortam ve dengelerinin bu tercihler üzerinde de etkileri oldu. Özellikle de burjuva karşıdevrim kampı içinde dünya çapında yükselen güç ve eğilim olarak Alman ve İtalyan faşizmleri esin kaynağı işlevi gördü.

Baştan zaten tek adam iradesinin tayin edici olduğu otoriter bir tek parti yönetimi olarak inşa edilen rejim, bu tarihsel evrede kimi faşist çizgi ve özellikler kazandı. 1938 sonrası “*milli şef*” anlayışına evrilecek olan “*ulu önder*” ideolojisinin yanı sıra “*Türk Tarih Tezi*”, “*Güneş Dil Teoris*” gibi şoven milliyetçi tezler bu evrede üretilip piyasaya sürüldü. Milliyetçi ideolojinin üretimine süreklilik kazandırmak amacıyla **Türk Tarih Kurumu**, **Türk Dil Kurumu** gibi kurumsal yapılanmalara gidildi. Tek parti yönetimi pekiştirilip bütün idari sistem ve devlet yönetimi bu partinin egemenliği ve denetimi altına sokuldu. İtalyan faşizminin ceza ve iş yasaları Türk hukuk sistemine aktarıldı. Yine İtalyan faşizminden esinlenerek toplumu daha sıkı denetlemenin yanı sıra tektipleştirmenin de araçları olarak korporatif temellerde yaygın bir örgütlenmeler ağının yaratılmasına girişildi. **Türkocakları** ve **Halkevleri** bu dönemde kuruldu; İzcilik örgütlenmesi, **Türk Kadınlar Birliği** ya da **Teyyare Cemiyeti** gibi önceden kurulmuş derneklerin faaliyetleri canlandırılarak etkinlik alanları genişletildi.

Kökleri Cumhuriyet rejiminin temellerinde yatan otoriter eğilim ve özelliklerin 1930’lu yıllarda kazandığı bu yeni çizgiler, onun baştan beri ya da o tarihten itibaren faşist bir rejim özelliğini kazandığı anlamına gelmez. Sadece onun bu yönde bir evrime nasıl açık olduğunu, bu potansiyeli yapısal olarak nasıl güçlü bir biçimde taşıdığını gösterir. Bu gerçeğin her iki yönünü de rejimin Cumhuriyet tarihi boyunca çizdiği profil farklılıklarından görebiliriz.

Türkiye’deki rejimin yapısı ve işleyişi, sadece baştan sona değil, aynı 10 yıllık periyotlar içerisinde bile değişmeden kalan sabit bir özellik sergilemez. Bu sadece Türkiye’ye özgü bir durum olmayıp bütün sınıfsal egemenlik biçimlerinin genel bir özelliğidir. Bunun temelinde de sınıfsal dengeler başta olmak üzere tarihsel koşulların sürekli bir değişim göstermesi yatar. Neoliberal tipte faşist bir rejimin inşa edildiği 12 Eylül dönemi ve sonrası şimdilik dışta bırakılacak olursa, Cumhuriyet’in

tarihinde de, rejimin işleyişi ve uygulamaları bakımından kabaca şöyle bir dönemlendirme yapılabilir: 1925-'28, 1930-38 arası, savaş yılları (1940- '45) ve 1958-'60 arası, faşizme özgü çizgi ve özelliklerin öne çıkıp daha belirgin ve baskın hale geldiği tarihsel kesitler olarak dikkati çeker. Buna karşın, 1950-1956 arasıyla 1960-'71 ve 1973-1980 arası, bu yön ve özelliklerin daha geride kaldığı, sınırlanıp törpülediği burjuva sınırlar içinde görece daha demokratik kesitler özelliğini taşır. 1923-'25, 1928-30, 1946-'50, 1956-'58, '71-'73 arası ise bir sonraki evrede baskın hale gelen yönelimlerin olgunlaştığı geçiş dönemleri olarak karşımıza çıkar.

Bu değişimler, her şeyden önce ülke içindeki sınıfsal dengeler ve onlardaki farklılaşmaların sonuçlarıdır. Bunun bir yüzünü proletarya ve emekçi halk kitleleriyle burjuvazi ve müttefikleri arasındaki dengeler oluşturur, diğer yüzünde ise egemen sınıflar bloku içindeki iç çelişki ve çatışmalar vardır. Her ikisinin gerisinde ise o tarihsel kesitte geçerli olan emperyalist stratejiler ve dünya ekonomisiyle ilişkilene tarzı tarafından belirlenen özgül bir sermaye birikim biçiminin işleyişi ve gerekleri yatar.

Bu bağlamda, siyasette de tıkanma ve kriz öğelerinin giderek arttığı geçiş dönemi özelliğine sahip kesitler, temelde, yürürlükteki birikim rejiminin artık eskisi kadar iş göremez hale geldiği ekonomik tıkanma dönemleri olarak karşımıza çıkar. Bu yüzden, egemen sınıflar bloku içindeki iç çelişki ve çatışmaların da keskinleştiği evreler özelliğini taşır bu kesitler. Bunların arkasından gelen faşizan ya da görece demokratik kesitlerin ortak özelliğini ise her şeyden önce yeni bir birikim stratejisine geçilmiş olması oluşturur. Her yeni strateji, şekillendiği dünya-tarihsel koşulların farklılığından kaynaklanan özgünlüğüne bağlı olarak farklı politikalar ve farklı yöntemler izlenmesi zorunluluğunu da beraberinde getirir. Bu aslında sınıflararası ve sınıf içi denge ve ilişkilerin yeni bir temelde yeniden kuruluşu demektir. Yeni bir birikim modelinin işlerliğe kavuştuğu görece istikrarlı dönemler arasındaki farkı yaratan da son tahlilde işte bu biçim ve yöntem farklılıklarıdır.

1940'li yılların ilk yarısı emperyalist savaş yıllarıdır. Türkiye fiilen savaşa girmez. Fakat 1944 sonlarına kadar faşist Almanya'yla el altından yoğun bir ticari ilişki kurar. Savaş sırasında daha özel bir kıymete binen tahıl ve tarım ürünlerinin yanı sıra Alman savaş makinasının özellikle ihtiyaç duyduğu krom, kömür, demir ve manganez gibi madenlerin satışından muazzam karlar elde edilir. Ülke içinde ise tam bir savaş ekonomisi uygulanır. Bütün kaynaklar seferberlik nedeniyle askeri harcamalara akıtıldığından devlet aracılığıyla sanayileşme yönelimi kesintiye uğrar. Köylüler yığınlar halinde askere alındıkları için tarımsal üretim düşer. Buna karşın enflasyon, stokçuluk, karaborsa ve vurgunculuk alır başını gider. Ticaret burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri bu sayede korkunç bir servet biriktirirler.

Savaş bahane edilerek çıkarılan birbirinden koyu faşist yasa ve uygulamalar bu birikim sürecini katmerlendirip ivmeler. 18 Ocak 1940'ta çıkarılan **Milli Korunma**

Kanunu bunların ilki ve en başta gelenidir. Her yönüyle faşist bu kölelik yasasıyla; işçi sınıfına 1936 yılında tanınan görece bazı temel haklar gasbedilir. Kadın ve çocuk emeğinin sömürsünü kısmen sınırlayan kısıtlamalar askıya alınır. Hafta sonu tatili kaldırılır. İşçilerin işlerinden ayrılma hakları ellerinden alınır. İzinsiz olarak işlerinden ayrılan işçilerin bulunup tekrar işyerlerine getirilmeleri için yapılacak masraflarından onların gündeliklerinden kesilmesi cezası getirilir. Bu faşist yasaya 1944 yılında yapılan bir ekle, işçileri işyerlerine bağlamak amacıyla patronlara zor kullanma hakkı tanınır. İhtiyaç duyulan durumlarda bütün halka, özellikle de maden bölgelerinde yaşayan köylülere çalışma mecburiyeti getirilir. Tarım alanında eski aşar vergisi hortlatılır. Bütün tarım ürünlerinde üretimin onda birinin vergi olarak ödenmesi mecburiyeti getirilir. Bunun toplanması gerekçesiyle jandarma dayığı yasallaştırılır. Bu arada 40 dönümden küçük toprağa sahip köylülerin ellerindeki çift öküzlerine dahi el konulur. Ve nihayet, kaynak ihtiyacının büyüdüğü böylesi kesitlerde başvurulan yöntemlerden biri daha devreye sokulur ve faşist Almanya'dan esinlenen bir ruhla ülkedeki azınlıkların özellikle de Yahudilerin elinde birikmiş olan serveti gasbetme amacını güden Varlık Vergisi Kanunu çıkarılır.

1940'lı yılların ikinci yarısı, faşist bir rejimin bütün karakteristik özelliklerini sergileyen 1940-'45 arasındaki ilk yarısından gözle görülür farklılaşmalarla ayrılır. Bu değişimin dönüm noktası, 1946 yılıdır. Ancak yaygın olan yanlış bir görüşün aksine 1946 yılını dönüm noktası haline getiren gelişme, çok partili demokratik bir rejime geçilmiş olması değildir. Zaten o konuda da ortada ne bilinçli bir demokratikleşme arzusu ve yönelimi ne de çok partili bir sistem kurma niyeti ve kararı vardır. Bunların her ikisi de resmi tarih yazımının uydurduğu efsanelerdir.

1946 dönüşümünün gerisinde, savaş yıllarında iyice palazlanıp elinde görece büyük bir sermaye biriktirmiş olan burjuvazinin, emperyalist dünya ekonomisiyle daha ileri düzeylerde bütünleşmeyi de içerecek tarzda artık kendi kanatlarıyla uçuşma arzusu yatar. Bu her şeyden önce egemen sınıflar bloku içinde eski ittifak ilişkilerinin bozulması, yerini yeni temellerde yenilerinin alması anlamına gelir. Bu bağlamda, tarım, ticaret ve sınırlı da olsa sinai alanda güçlenmiş olan büyük burjuvaziyle asker ve sivil bürokrasi arasındaki 1919'dan beri süregelen çatışmalı beraberliğin sonuna gelinmiştir. Artık kendi gücüne ve birikimlerine dayalı olarak sanayiye yönelme arzusu ve ihtiyacı içindeki ticaret burjuvazisi ve kapitalistleşmiş büyük toprak sahipleriyle bu geçişi hala yapamamış feodaller arasındaki ilişkilerde de yeni çatlaklar ve çelişkiler baş gösterir. Gelişmenin tayin edici diğer bir boyutunu da, hegemon güç değişiminin yaşandığı emperyalist dünya ve ekonomilerle yeniden, üstelik ileri düzeylerde bir ilişki kurma arzusu ve ihtiyacı oluşturur.

1946 dönüşümü, rejimin bunlara uygun bir revizyondan geçişini simgeler. Ve onun asıl tayin edici halkasını, Türkiye'nin **IMF** üyeliğine kabul edilmesini sağlamak

amacıyla yapılan 1946 devalüasyonu ve dış ticaretin liberalleştirilmesi yönünde bir dizi önlemin alınması oluşturur. **Amerikan Marshall** yardımından yararlanma hakkını kazanabilmek amacıyla hazırlanan 1947 Planı'yla bunların arkası getirilir. Yeni bir birikim modelinin esaslarını ortaya koyan bu stratejik planla devlet kapitalizmi döneminin öncelikleri tersyüz edilir. Öncelik artık tarımsal gelişmeye ve ihracatın desteklenmesine verilecektir. Devlet aracılığıyla yapılacak yatırımlarda da önceliği iç pazarın genişletilmesine hizmet edecek ulaşım, taşımacılık ve iletişim alanlarındaki altyapı yatırımları olacaktır. Gerekli kaynakları bulabilmek içinse yabancı sermayeye büyük kolaylıklar tanınacak, dış borç ve kredi arayışına çıkılacaktır.

Dikkat edilirse bunlar sapına kadar liberal kapitalist önlemlerdir ve sanılanın aksine DP tarafından değil, hala sürmekte olan **CHP**'nin tek parti iktidarı tarafından alınmıştır. Faşist Milli şef yönetimini siyasi alanda olduğu gibi ekonomide de böyle radikal değişikliklere zorlayan etken ise, sadece dünyadaki dengelerin ve atmosferin değişmiş olması değil, ülke içindeki denge ve dinamiklerdeki değişimdir. Rejimin yapılanması ve işleyişinde o güne kadar egemen olan tek parti yönetimine son verme kararının gerisinde asıl olarak bu iç dinamikler vardır. Dünyadaki dengeler ve politik atmosferdeki değişimin de bu denemeye kalkışılmasında kuşkusuz rolü olmuştur.

Zaten düşünülen değişim *“çok partili demokratik bir düzene geçiş”* değildir. Sadece aşırı ölçülerde yıpranmış olan tek parti yönetimine soluk aldırıp payanda oluşturacak şekilde iki partili bir rejime geçiş düşünülmüştür. Bu da daha önceki **Terakkiperver ve Serbest Fırka** örneklerinde olduğu gibi kontrollü bir deneme olarak planlanmıştır. Ancak sınıf mücadelesinin yasaları hükmünü yürütmüş ve bir dizi etkenin vektörel bileşkesi sonucu süreç önceden öngörülemeyen bir seyir izleyerek düşünülenenden tamamen farklı bir noktaya evrilmiştir. Dolayısıyla ortada ne planlı bir demokrasiye geçiş ne bir demokrasi kahramanı zaten ne de geçilmiş bir demokrasi vardır.

Milli şef döneminin faşist zorbalık uygulamalarının, hayasız sömürü ve vurgunlarının halkta ve aydınlarda yarattığı tepki birikimini istismar ederek 1950 seçimlerinde iktidarı ele geçiren DP, kapitalistleşmiş büyük toprak sahipleri ile sanayiye de yönelen büyük ticaret burjuvazisinin temsilcisidir. Onun işbaşına gelişi, sadece Türk sağı tarafından değil fantezi meraklısı kimi sol çevreler tarafından da, *“Cumhuriyet'in kuruluşundan beri bürokrasinin elindeki iktidarın burjuvazinin -hatta halkın- eline geçişi”* olarak nitelenir. Bu aslında devleti ve bürokrasiyi, burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinden bağımsız ya da bağımsızlık ölçüsünde özerk güçler olarak gören *“sınıflarüstü devlet”* anlayışının farklı bir versiyonudur.

1950-'60 arasında süren DP iktidarı dönemi, Türkiye'de kapitalist gelişmenin ilk

büyük tarihsel atağını yapması ve Türkiye'nin **ABD** emperyalizminin çok yönlü boyunduruğu altına girerek onun ileri bir karakoluna dönüşmesiyle karakterize olur. Türk büyük burjuvazisi tekelci bir burjuvaziye bu tarihsel kesitte dönüşmüştür. Elverişli dünya konjonktürünün de itilimiyle tarımda kapitalistleşme bu evrede hızlanmış ve gözle görülür boyutlar kazanmış, iç pazar genişlemiş, çoğu yabancı sermayeyle ortaklık biçiminde ağırlıklı olarak tüketim malları üreten özel sanayi gelişmiş, para sermaye kurumsallaşma yönelimine girmiş ve bankacılık sektörü doğmuş, sanayi-ticaret ve banka sermayesinin içiçe geçtiği holding tipi ilk tekeller bu yıllarda kurulmuş, kırlardaki çözülme ve kırdan kente göç hızlanmış, işçi sınıfı sayıca büyümüş ve genişlemiş, yine bu dönemde çıkarılan **Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası, Maden Yasası, Petrol Yasası** gibi yasa ve kararnamelerle yabancı sermayeye muazzam ayrıcalıklar tanınmış, bedelini **Kore Savaşı**'na girerek önden ödediği **NATO**'ya üye olmuş, ABD ile hayatın hemen her alanını kapsayan bir dizi ikili antlaşma imzalanmıştır.

Ekonomide bunlar olurken siyasi ve toplumsal yaşamda demokrasi beklentilerinin ömrü kısa sürer. DP'nin kurucu kadrolarının hepsi CHP kökenlidir. İçlerinden bazıları İttihat-Terakki geleneğinden gelirler. Dolayısıyla Cumhuriyet'e de damgasını vuran bütün korkular ve otoriterizm eğilimi onların da genlerine işlemiş durumdadır. Ekonomide işler yolunda gittiği sürece bu eğilim ve ondan kaynaklanan refleksler görece geride kalır. Ancak dünyadaki elverişli konjonktürden de yararlanarak üzerine binilen ekonomik gelişme ve atılım dalgasının ilk kriz sinyallerini vermeye başlamasıyla birlikte bu geleneksel burjuva refleksler ve alışkanlıklar hareketle geçer.

İlk olarak 1951 yılında komünizm korkusu hortlar. Komünistlere ve işçi önderlerine karşı ünlü **'51 Tevkifatı** yapılır. Bunu 1953'te yeni bir dalga izler. Bu arada kurulmuş bütün sosyalist parti ve bağımsız işçi örgütleri kapatılır. İşkenceleri ve polis baskısının boğuculuğu bakımından tek parti dönemini aratmayan bir dönem daha başlar.

Ekonomideki kriz belirtileri 1953'te başlar. İhracatın tamamına yakınına oluşturan tarımsal ürünlerin dünya piyasalarındaki fiyatları düşer. Dış ticaretteki tıkanma ve gerileme döviz darlığına yol açar. Bu bu kez ithalatta daralmaya yol açar, kentlerde mamul mal yokluğu, kıtlık ve karaborsa başgösterir. Devletin elindeki KİT'leri özelleştirme vaadiyle işbaşına gelen DP, bunun basıncıyla tekrar devletçi politikalara yönelir. Bu mecburi yönelim, kaynakların dağılımı konusunda DP ile temsil ettiği ticaret ve tarım burjuvazisi arasında sorunlar üretmeye başlar. 1955'lere geldiğinde tarımda ekilebilir toprakların son sınırlarına varılmıştır. Dış pazarlarda daralma, tarımsal ihraç ürünlerinin fiyatlarında düşme ve döviz sıkıntısı kendini gösterir. 1958'e geldiğinde, ekonomideki tekleme açık bir kriz halini alır. Enflasyon yükselir, döviz açığı döviz kıtlığı halini alır. Türkiye IMF ile bir

borç anlaşması yapmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalır. Bunun önkoşulu olarak yüksek oranlı bir devalüasyon yapılır, 1960'lı yılların ithal ikameci birikim modeline geçiş adımlarından biri olarak korumacı bir ithalat rejimi benimsenir ve yine ithal ikameci sanayileşme modelinin gereği olarak **OECD**'ye (o zamanlar OEEC) merkezi bir planlama örgütünün kurulacağı sözü verilir.

Bütün bunlar, işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün yaşam koşullarını ve sömürüyü ağırlaştırmakla kalmaz; iktidarının ilk yıllarında ona kısmi ve göreceli iyileşmeler sağladığı için DP iktidarını destekleyen küçük ve orta köylülük içinde bile belirgin bir hayalkırıklığı ve huzursuzluk doğurur. Egemen sınıflar blokunda yeni çatlaklara yol açar. Burjuvazinin ticari ve sınai kesimleri arasındaki çıkar farklılıklarını büyütür. Krizin büyüklüğü ve derinliği nedeniyle bu tepkilerin büyümesi ve genişlemesi korkusu DP yönetimini yeni baskı önlemlerine yöneltir. Rejimin mayasında bulunan otoriter eğilimler ön plana geçer. Basına, aydınlara, öğrenci gençliğe, kısacası muhalif her türlü ses ve eğilime karşı polis zorbalığı yoğunlaşır. Meclis'te bile muhalefete tahammülsüzlük tırmanır. İstiklal Mahkemeleri'nin güncel bir versiyonu olarak **Tahkikat Komisyonları** kurmaya yönelir. Toplumı denetlemek, muhalif eğilim ve potansiyelleri fazla büyümeden terörize edip kaynağında sindirmek amacıyla Nazizmin SA örgütlenmesini çağırıştırır bir biçim olarak DP'ye bağlı ocak ve bucağın teşkilatları örgütlemeye kalkışılır.

1955-'56'larda başlayıp krizdeki derinleşmeye paralel olarak 1958'den sonra tırmanan bütün bu çabalar, toplumsal muhalefetin genişleyip kabarmasının önüne geçemez. Bu süreç **27 Mayıs 1960 darbesi**yle sonuçlanır.

27 Mayıs askeri darbesi, küçük burjuva sol dahil Kemalizm'in bütün versiyonları tarafından "*ilerici*" bir müdahale, hatta "*devrim*" olarak nitelenir. Bu Kemalist iddia, askeri bir darbeye meşruiyet kazandırmasının ötesinde tarihsel gerçeklerle de uyuşmayan keyfi bir yorumdur. 27 Mayıs darbesi, her şeyden önce sınıflar arasındaki mücadeleyi kendi doğal mecrasından çıkarıp saptırmış tepeden inme bir zor örneği olarak haklı görülüp meşrulaştırılmaz. İkinci olarak, 1961 Anayasası başta olmak üzere onun arkasından gerçekleşen burjuva demokratik muhtevada görece ilerici gelişmelerin hiçbiri onun bilinçli bir tercihi ve planlı yöneliminin sonuçları değildir. Üçüncü olarak, 27 Mayıs sadece o görece ilerici yön ve uygulamalardan ibaret değildir. Kürt düşmanlığı başta olmak üzere komünizm ve işçi düşmanlığı, din düşmanlığı biçiminde kendini gösteren köylülük ve taşra düşmanlığı onun da genlerine işlemiştir. Seçilmiş Kürt aydınları ve kanaat önderlerinin sürgüne gönderilmesi, **Said-i Nursi**'nin cesedinin mezarından çıkararak bilinmeyen bir yere taşınması ya da darbeye devirdiği DP yönetimi ve kadrolarını işkenceli sorgulardan geçirip göstermelik mahkemelerde yargılamak gibi insanlıkdışı bir dizi zorba uygulama da onun icraatları arasındadır. Ordunun **MGK** aracılığıyla

siyasete ve toplumsal yaşama müdahalesini Anayasal bir hak düzlemine çıkarılıp kurumsallaşması ve ordunun üst kademesiyle sermaye arasındaki ilişkiye organik bir karakter kazandıran **OYAK**'ın kuruluşu da 27 Mayıs'ın marifetidir.

Zaten, aralarında **Alpaslan Türkeş** gibi sonradan tasfiye ettikleri faşistlerin de bulunduğu eklektik bir koalisyon oluşturan darbeci subaylar topluluğu, Kemalist reflekslerle gericiliğin temsilcisi olarak gördükleri DP iktidarını devirmenin dışında açık ve net bir programa da sahip değillerdir. Onların bütün programatik çerçevesini, darbe gecesi yaptıkları ilk duyurulardan itibaren her fırsatta vurguladıkları NATO'ya da **CENTO**'ya da bağlılıkla Kürt düşmanlığı ve antikomünizm oluşturur. Sınıf temelli her türlü örgütlenmeye ve grev hakkına açıkça düşmandırlar. Devirdikleri DP'nin destekçileri başta olmak üzere burjuvazinin farklı kesimlerine dahi siyasi parti kurma hatta genel ve eşit bir oy hakkı tanımamak yanlısıdır. Dolayısıyla, bu darbenin "*demokrat*" karakterine kanıt olarak gösterilen **1961 Anayasası** başta olmak üzere 1960 sonrası elde edilip genişletilen bütün demokratik hak ve özgürlükleri, 27 Mayıs'ın kazandırdıkları olmaktan çok onun belirli bir programdan yoksunluğunun elde edilmelerini kolaylaştırdığı sonuçlar olarak görmek, tarihsel gerçeklere daha uygun bir değerlendirmedir.

27 Mayıs darbesinin asıl tarihsel işlevi, sınıflararası mücadelenin doğal akış seyrini kesintiye uğratmanın yanında ithal ikameci sanayileşme modeli olarak bilinen yeni bir birikim modelinin önünü açmak olmuştur. Bunların her ikisi de artık tekelleşmiş olan Türk sanayi burjuvazinin çıkarları doğrultusunda gelişmelerdir ve özellikle ikincisi yine 27 Mayıs'ın eseri değildir. Emperyalist burjuvazinin yeni ihtiyaç ve yönelimlerine yanıt oluşturmak üzere 1950'lerin ortalarında şekillenen bu uluslararası yeni sermaye birikim yöntemine geçiş yönündeki adımlar, 1958'de atılmaya başlanmıştır. 27 Mayıs sadece bu geçişi hızlandırmış, bu arada artan toplumsal tepkilerin basıncıyla sürecin tekeli burjuvazinin ihtiyaç ve beklentileri dışında bir yöne evrilmesinin önünü almıştır.

İthal ikameci birikim yöntemi, egemen sınıflar bloku içinde olduğu kadar burjuvaziyle işçi sınıfı, tekeli burjuvaziyle orta ve küçük burjuva kesimler arasında da kalkınmacı-popülist temellerde yakınlaşmaya elverişli zemin sunan bir model özelliğine sahiptir. Modelin özünü, yüksek gümrük duvarlarıyla koruma altına alınmış bir iç pazarın enine ve derinlemesine geliştirilmesi oluşturur. Tabii ki bu emperyalist sermayeyle doğrudan ve dolaylı daha da yoğunlaşmış bir işbirliği temelinde, üretim araçları, teknoloji, lisans ve ara mallar yanında kredi ve borç olarak da onun desteği ve kontrolü altında gerçekleşen bir süreçtir. Modelin yapısı, sanayi, ticaret ve tarım sermayesi arasında çıkar uyumsuzluğu yaratmaktan çok, birbirini besleyip güçlendirici bir özelliğe sahiptir. Montaj sanayinin ihtiyaç duyacağı kimi ara mallar ve yedek parçaların üretimi temelinde küçük ve orta ölçekli

işletmelere palazlanma olanağı sağlıyordu. Ve nihayet iç pazar için üretilecek malların alıcı kitlesini oluşturan işçi sınıfı ve köylülüğün görece yüksek bir gelir düzeyine sahip olmasını gerektiriyordu.

Bütün bunlar sınıflar arası ve sınıf içi yeni bir ilişkiler düzlemi demektir. Fakat bu düzlem elbette, emek-sermaye çelişkisi başta olmak üzere temel sınıfsal çelişkilerin yumuşayıp hafiflemesi anlamına gelmiyordu. Tersine onları daha fazla olgunlaştırıp belirginleştiren, daha dolaysızca öne çıkarıp keskinleştirici bir rol oynadı. Nitekim 1960'lı yıllar, sadece kapitalist gelişmenin ve tekelci burjuvazinin yaptığı sıçramayla değil, Türkiye işçi sınıfı hareketinin yaptığı tarihsel atılım ve kabarışla da karakterize olur. 1960'lı yılları görece daha demokratik ve özgürlükçü bir dönem haline getiren de öncelikle bu dinamiktir. Dönemin başı da sonu da Türkiye işçi sınıfının en görkemli eylemlerine sahne olur. Yüzbinlerin katıldığı 1961 **Saraçhane Mitingi**, inşaat işçilerinin TBMM'ye yürüdükleri ünlü "**Yalınayaklar Yürüyüşü**" ve 1963'teki **Kavel Grevi** 1960'lı yılların başlangıç döneminin simgesel eylemleridir. **'68 Hareketi** ve **15-16 Haziran Direnişi** ise dönemin finalini simgeler. Arada yıllara yayılmış ve yıldan yıla büyüüp genişleyerek kabaran binlerce militan grev, direniş, miting, fabrika ve toprak işgalleri, yürüyüş, boykot ve **DİSK**'in kuruluşu vardır.

Bu kabarış, tekelci burjuvazi başta olmak üzere bütün sömürücü sınıfları fena halde ürkütür. Bunun önünü almak, en azından kesintiye uğratmak noktasında egemen sınıf bloku içinde genel bir mutabakat ortaya çıkar. Fakat öte yandan burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin değişik kesimleri arasındaki çıkar farklılıklarını keskinleştiren yeni bir birikim krizi olgunlaşmaktadır.

Yükselen işçi sınıfı, devrimci gençlik ve halk hareketinin önünü parlamenter yöntemlerle alma olanağının kalmadığı 15-16 Haziran büyük işçi direnişi somutunda bir kez daha görülünce, tekelci burjuvazi çözümünü orduya devreye sokmakta görür. Gerçi işçi sınıfının başı çektiği halk hareketiyle devrimci hareketteki büyük kabarış orduyu da etkisi altına almış durumdadır. Burjuva devletin bu vurucu gücünün saflarında da bölünme ve klikleşmeler ortaya çıkmış, farklı niyet ve amaçlara sahip darbe hazırlıklarına girişilmiştir. Ancak üst komuta kademesi, dönemin kara ve hava kuvvetleri komutanlarının dönecliğinden de yararlanarak önce küçük burjuva ulusalcı karakterde bir darbe hazırlığı içinde olan güçleri etkisiz hale getirdikten sonra **12 Mart Muhtırası**'yla kendi hamlesini yapar.

Hükümeti değiştiren ama parlamentoyu kapatmayan 12 Mart Darbesi, yarı askeri bir faşist darbe özelliğini taşır. Farklı eğilimlere sahip askeri kliklerin koalisyonunu oluşturan darbeci generaller çetesinin elebaşısı konumundaki dönemin Genelkurmay Başkanı'nın ünlü sözü, darbenin amacı kadar emekçi halk düşmanı karşıdevrimci karakterini de özlü bir biçimde sergiler: "*Sosyal uyanış, ekonomik gelişmeyi aştı*".

Ekonomik gelişmeyi aşan sosyal uyanışın önünü almanın yolu terör ve baskıdır. En başta da devrimci hareket ve işçi sınıfının öncüleri hedef alınır. Türkiye devrimci hareketinin önderleri bu dönemde katledilirler. Binlerce kadro ve sempatan işkenceli sorgulardan sonra zindanlara tıkkılır. İşçi sınıfının öncüleri de dışında kalmazlar bu devlet terörü ve baskıların. Buna ek olarak onbinlerce öncü işçi, işlerinden atılmakla da kalmaz, patronlar tarafından kara listelere alınır. Estirilen bütün teröre rağmen ne devrimci hareket ve ilerici güçler ne işçi sınıfı ne de halk bütünüyle teslim alınıp boyun eğdirilebilir. Bunun tek ya da belirleyici olmasa bile önemli bir nedeni de, 12 Mart Darbesi'nin, faşist terör ve baskı uygulamalarında olduğu gibi rejimi yeniden yapılandırmada **12 Eylül** kadar ileri gidemeyişidir.

12 Mart, siyasi yönden de ekonomik yönden de aslında ara duruşa sahip bir geçiş yönetimidir. Özellikle de bütünlüklü bir ekonomik stratejiye sahip değildir. Buna rağmen; eldeki kaynakların ağırlıklı olarak tekelci sanayi sermayesine aktarılması, kredi ve teşviklerde önceliğin ona verilmesi, buna karşın 1960'lı yıllarda yükselmiş olan reel işçi ücretlerin bastırılıp aşağıya çekilmesi ve taban fiyatlarının düşük tutulması başta olmak üzere tarıma verilen desteklerin sınırlandırılması bu kesitin önceliklerini oluşturur. “*Beyin takımı*” adı verilen teknokrat uzmanlardan kurulan “*partilerüstü*” hükümetler eliyle uygulanan bu önlemler sonucu 1971-'73 arası 2 yıllık dönemde özellikle tekstil ve işlenmiş gıda gibi tarıma dayalı kimi sektörlerde büyük sıçramalar gerçekleşir. Ekonominin genelinde tekelleşme süreci hızlanır. Tekelci büyük burjuvazinin ekonomide olduğu gibi siyasal yaşamda da ağırlığı artar. Emek sermaye çelişkisi toplumda temel çelişki haline gelir.

12 Mart ara rejiminin titrekliği tümüyle dönemin sınıfsal dengelerinden ileri gelir. Sadece burjuvaziyle proletarya, sömürücü egemen sınıflarla emekçi halk kitleleri arasındaki dengeler bakımından değil bizzat egemen sınıflar blokunun kendi iç dengeleri bakımından da tekelci burjuvazi süreç boyunca rahat bir konumda değildir. Yapısal bakımdan zaten her zaman parçalı bir bütünlük oluşturan egemen sınıflar bloku içinde parçalanma yönünde işleyen dinamikler bu kez bütünleştirici öğeler kadar etkin hatta biraz daha baskındır. İşçi sınıfı ve devrimci hareketin gelişimini önlemek üzere cepheye sürülen ordu içinde bile birlik yoktur. Dönemin hükümet partisi **AP** muhtranın hemen öncesinde bölünmüş, ağırlıklı olarak büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden 41 milletvekili partiden ayrılarak yeni bir parti kurmaya yönelmişlerdir. Ana muhalefet partisi CHP benzer bir durumdadır. Parti içinde üç büyük ve uzlaşmaz kanat ortaya çıkmış; özellikle **Genel Başkan İnönü** ile o sıra partinin Genel Sekreteri olan **Bülent Ecevit**'in önderlik ettiği hizipler arasındaki çatışma, 12 Mart müdahalesine karşı tavrı meselesini de içini alacak tarzda alevlenip keskinleşmiştir.

Bu çatlakların bir nedeni toplumsal muhalefetin yükselişinin yarattığı basınç ise

diğer nedeni ithal ikameci birikim modelinin yapısal zaaflarından kaynaklanan tıkanma ve kriz belirtilerinin artışıdır. 1970'lere girildiğinde bu belirtiler özellikle döviz darboğazı ve dış borçların aşırı yükselmesi olarak kendini gösterir. Bunun bir adı da tekelci burjuvazinin kaynak ihtiyacının büyümesidir ve bu, devlet aracılığıyla dağıtılan kaynakların paylaşımında tekelci burjuvazi ile özellikle tarımsal burjuvazi ve toprak ağaları arasında yeni bir sürtüşme konusu demektir.

İthal ikameci birikim modelinin teklemeye başlaması tekelci burjuvaziyi ekonomide de yeni arayışlara zorlar. 1970'lerin başında IMF ile yeniden masaya oturulur. Dayatılan koşullardan biri de yine yüksek oranlı bir devalüasyondur. Bunun yanında sanayide ihracatı özendirecek bir dizi teşvik uygulamasının getirilmesi ve başka kemer sıkıcı önlemler alınması istenir. Türk parasının değerinin yüzde 70 gibi yüksek bir oranda düşürülmesi başta olmak üzere dayatılan bu önlemler 1970 Ağustos'unda açıklanır. 6 ay sonra da 12 Mart Muhtırası gelir.

Türkiye siyasi tarihinde adeta kural halini almış bir reaksiyon bu kez de tekrarlanmıştır. Her büyük devalüasyon kararının ardından olduğu gibi 1970 devalüasyonunun arkasından da siyasi bir kriz patlak verir, kararı alan hükümetler devrilir ve siyasette olduğu gibi ekonomide de yeni bir döneme ve birikim rejimine geçilir. Üstelik bu geçişler çoğu kez askeri darbe ve müdahaleler yoluyla olur. 1958 devalüasyonunu yapan DP iktidarı 27 Mayıs Darbesi'yle devrilir. 1970 devalüasyonunu yapan **Demirel Hükümeti** 12 Mart, **24 Ocak Kararları**'nı alan Demirel Hükümeti ise 12 Eylül askeri faşist darbesiyle alaşağı edilirler. 1994 devalüasyonunu yapan **Tansu Çiller**'in siyasetten silinmesiyle 27 Şubat 1997 postmodern müdahalesi arasında da dolaysız bir ilişki vardır. 2001 krizi ve arkasından gelen radikal ekonomik önlemlerin siyasi faturası kendisine çıkarılan Ecevit ve önderlik ettiği koalisyonun yıkılması için çevrilen siyasi dolapların gerisinde de ordunun parmağı görülür. Sadece 1946 devalüasyonunu yapan **Recep Peker Hükümeti**'nin devrilişi tek parti yönetiminin kendi işleyişi içinde gerçekleşmiştir. Ancak o büyük devalüasyon da, 1946 seçimlerini hileyle savuşturan tek parti rejiminin kendisini 1950'de götürmüştür.

Siyasette de büyük altüst oluşların, özellikle de açık ya da dolaylı bütün askeri darbelerin mutlaka büyük bir devalüasyonun arkasından gelmesi, kimi çevrelerde, devalüasyonlarla askeri darbeler arasında doğrusal ancak tersyüz edilmiş bir ilişki kurulmasına kaynaklık eder. İleri sürülen teze göre, *"bütün büyük devalüasyonlar Türkiye'de askeri darbelerle, dolayısıyla rejimin değişmesine neden olmaktadır"*. Burada gerçeğin kafadaki kalıplara göre eğilip büküldüğü keyfi bir ilişkilendirme söz konusudur. Büyük oranlı devalüasyonların arkasından ekonomide olduğu gibi siyasette de sarsıcı değişimler yaşanması arasında kuşkusuz bir bağlantı vardır fakat söz konusu tezin iddia ettiği gibi ikincilerin nedeni birinciler değildir. Bunların her ikisi de, özellikle de ekonomide o güne kadarki işleyiş ve ilişkilerde

köklü değişiklikler yapılması zorunluluğunu beraberinde getiren mevcut sermaye birikim rejimlerindeki tıkanıklıkların sonuçlarıdır. Dikkat edilirse bütün büyük devalüasyonlar ve arkalarından yaşanan siyasi deprem ve değişiklikler, yeni bir birikim modeline geçiş momentlerinde yaşanmıştır. Dolayısıyla bunlar birbirlerinin değil, aralarındaki bağlantı halkasını da oluşturan farklı bir nedenin sonuçlarıdır.

Bir diğer çarpık tez ise, 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül askeri darbelerinin herbirinin arkasından Türkiye kapitalizminin yeni bir atılım gerçekleştirmesi, bu arada tekelci burjuvazinin iktidarını biraz daha güçlendirip elinde toplamasından hareketle bu darbelerin, üstü örtük biçimde de olsa feodalizmi tasfiye amacını taşıyan müdahaleler olduğu iddiasıdır. Orduyu ve onun rolünü hala **İttihatçı-Kemalist** bir perspektiften değerlendiren bu zihniyet, “*Ordu kılıcını attı*” sloganıyla selamladığı 12 Mart darbesini karşılarken yaptığı gibi açıkça ya da bu tezde olduğu gibi üstü örtük bir tarzda 12 Mart ve 12 Eylül gibi faşist eğilim ve karakterleri çok açık darbelerle bile nesnel-tarihsel olarak ilerici bir rol atfetmek anlamına gelir. Burada da yine askeri darbelerin işlevleriyle onları doğuran nedenler arasındaki ilişkinin tersyüz edilmiş çarpık bir kuruluşu söz konusudur.

12 Mart müdahalesi, 1970’lerin başında başgösteren krizi belli bir süreliğine ertelemeyi başardı. Ancak bu onun daha da ağırlaşmış olarak geri gelmesinin önünün alınması anlamına gelmiyordu. Nitekim hem 12 Mart Darbesi’nin açık gerekçesini oluşturan devrimci hareket, işçi sınıfı ve emekçi halk hareketindeki yükseliş muazzam bir dalga olarak geri geldi hem de müdahalenin görünmeyen fakat temelde yatan nedenini oluşturan ithal ikameci birikim modelindeki tıkanıklık 1970’lerin sonunda bu kez çok daha ağırlaşmış bir kriz olarak patlak verdi. Model sadece Türkiye’de değil dünya çapında tıkanmıştı. Ki bu tıkanıklık, kapitalist emperyalist sistemin dünya çapındaki genel yapısal krizinin bir parçasıydı.

12 Mart sonrası 1973-’80 arası Türkiye, işçi sınıfı ve emekçi kitle hareketinde olağanüstü bir kabarışın yanı sıra devrimci hareketin kendisinin bile ummadığı ölçülerde kitleleştiği bir dönemi yaşadı. Bu tarihsel kesit, Cumhuriyet tarihi boyunca demokratik hak ve özgürlüklerin sınırlarının görece en geniş olduğu dönem oldu. Öyle ki, 12 Mart döneminde faşizan devletçi bir yaklaşımla elden geçirilip otoriter yönleri güçlendirilen yasalarla toplumun kullandığı hak ve özgürlüklerin sınırları arasında büyük açıklıklar ortaya çıktı. Devlet otoritesi, baskı ve yasaklar birçok alanda fiilen işlemez hale geldi. Bu bütününü devrimci hareketin, işçi sınıfı, emekçi kitleler, Kürtler, Aleviler ve ilerici aydınların mücadelesi ve eylemleri sayesinde elde edilen bir sonuçtu. Zaten bu tarihsel evreyi, Cumhuriyet rejiminin mayasında bulunan otoriter faşizan eğilimlerin nispeten geride kaldığı burjuva sınırlar içinde görece demokratik sayılabilecek diğer evrelerden farklı kılan temel özelliği de bu oluşturunur.

1950-'56 arasıyla 1960-'71 arası kesitler de işçi sınıfı ve emekçiler açısından devlet baskısı ve terörünün görece daha hafif ve geride olduğu nispi özgürlük evreleridir. Bunlardan özellikle de 1960-'71 arası da işçi sınıfının, emekçi halk kitlelerinin, devrimci-sosyalist güçlerin militan mücadelelerine tanıklık eder. O evrede kullanılabilen özgürlüklerin sınırlarının 1950-'56 aralığına kıyasla çok daha ileri oluşu da zaten asıl bundan dolayıdır. Ancak bu her iki evrenin bir özelliğini de, o kesitlerde izlenen sermaye birikim stratejilerinin, işçi sınıfına ve emekçi halka görece nefes aldırarak, ücretler ve tarımsal gelirler başta olmak üzere onların yaşam ve çalışma koşullarında özellikle de önceki döneme kıyasla belirgin bir rahatlama sağlayacak özellikler içermesi oluşturur. Başka bir ifadeyle, büyük burjuvazi ve toprak sahiplerinin o kesitlerdeki çıkarları da, iç pazarın genişlemesi amacıyla geniş kitlelerin alım güçlerinin görece yüksek tutulmasını gerektirir. Bu da burjuvazinin manevra alanını ve olanaklarını genişleten bir etkidir. Siyasal planda rejimin esneklik katsayısını yükseltir. Baskı ve zora dayalı bir hegemonya yerine daha esnek ve yumuşak biçimlerin kullanılması olanağını sağlar. Belli bir istikrarın varlığı ve sürmesiyle de koşullu olarak egemen burjuvazinin kendisini rahat ve güvende hissetmesinin, bu kesitlerin görece daha demokratik özellikler taşımasında önemli bir payı vardır.

1973-'80 arası dönemde ise bu rahatlık söz konusu değildir. Öbür ikisinden farklı olarak bu dönem tersine, sermayenin birikim rejiminde de tıkanmayla karakterize olur. '71 müdahalesi de bu tıkanıklığı çözememiştir. Sadece ötelemiştir. Üstelik kriz dünya çapındadır ve 1973'teki petrol kriziyle birlikte tırmanışa geçmiştir. Ülke içinde ise döviz kıtlığı, buna bağlı olarak ithalat ve ihracatta tıkanma, bunun üretimi etkilemesi sürmektedir. Dış borçlar hızla artarken, enflasyon yüzde 100'lere fırlar. Bunlar yetmezmiş gibi işçi eylemlerindeki yükseliş, grev ve direnişlerin sayıca artmakla da kalmayıp siyasileşmesi ve militanlaşması, işçi sınıfı hareketi ve devrimci hareketteki yükselişin itilimiyle toplumun diğer emekçi kesim ve dinamiklerinin de kaynama halinde oluşu egemen burjuvazi açısından durumu daha da ağırlaştıran etkenlerdir.

İşçi sınıfı ve emek cephesinden bakıldığında ise bu tablo, bu tarihsel kesitte fiilen kullanılabilir hale getirilip genişletilen demokratik hak ve özgürlüklerin önemini ve değerini artırır. Bu aynı zamanda burjuva demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilişi kadar bunların sınırlarının genişliği ve kullanabilmesinin de ancak işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin militan mücadelesiyle mümkün olabileceği temel gerçeğini gösterir.

'70'lerin sonuna gelindiğinde dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yeni bir sermaye birikim modeline geçiş emperyalist burjuvazi ve işbirlikçileri açısından artık daha fazla ertelenemez bir zorunluluk halini almıştı. Emperyalist kapitalist sistemin savaş

sonrası girdiği yapısal bunalımın bu seferki büyüklüğü ve şiddeti, sistemin işleyişinde dünya ölçeğinde tepeden tırnağa radikal bir yeniden yapılanmayı dayatmaktaydı. Bu konuda 1970’li yılların başlarından itibaren farklı reçeteler denendi. Fakat bunlar hem genel bir uygulama düzlemine çıkarılamadığı için hem de dönemin koşulları ve sınıfsal dengelerin sınırlandırıcı etkileri yüzünden gidişin önünü almakta fazla etkili olamadılar. Ancak bu kısmı ve sonuçta başarısız denemelerin toplamından emperyalist burjuvazi, dünya çapında birleşik bir plan çerçevesinde çok daha radikal ve kararlı bir tutumla hareket etmek zorunda olduğu sonucunu çıkardı. Yönelimi de buna uygun oldu. Sistem yanlısı ideologlar tarafından sonraları “*neoliberal büyük dönüşüm*” olarak adlandırılan yeni birikim modeli, bu süreçte şekillendi.

Emperyalist mali sermayenin çıkar ve ihtiyaçları temelinde şekillenen neoliberal birikim stratejisi, bağımlı ve yarı sömürge ülkeler için ihracata yönelik sanayileşme adı altında yeni bir işbölümü modelini içerir. Bununla öncelikle amaç, coğrafi konum ve büyüklüklerine de bağlı olarak farklı roller verilen bu ülkelerin hepsini emperyalist sermayenin engelsiz ve sınırsız bir sömürsüne açmaktır. Bunların çoğu kendi başlarına ele alındıklarında önemli bir pazar oluşturmazlar. Fakat böyleleri bile ya sahip oldukları doğal kaynakların zenginliği ya da ucuz emek ve hammadde deposu olarak ekonomik bir değer ve önem taşırlar. İçlerinden emperyalist stratejilerde “*eksen ülkeler*” olarak tanımlananların yeri ve işlevleri ise biraz daha farklıdır. Sadece kendileriyle sınırlı olmayan bölgesel pazarlara yakın ve açık olmalarının dışında bunlar hem ucuz ve görece eğitilmiş işgücüne sahip olmaları hem de bölgelerindeki siyasal, sosyal, kültürel ve tarihsel ilişki ağları ve potansiyelleri nedeniyle emperyalist burjuvazinin gözünde daha özel bir konuma ve öneme sahiptirler. ABD yönetiminin gözünde “*bizim çocuklar*” olarak görülen 12 Eylülcü faşist generallerin yönetime el koydukları Türkiye, **Soğuk Savaş** döneminde olduğu gibi neoliberal dönemde de emperyalist dünya burjuvazisi açısından bu tür “*eksen ülkeler*”den biridir.

12 Eylül 1980’deki askeri faşist darbe ile aynı yılın başında yürürlüğe giren 24 Ocak Kararları, birbirlerini bütünleyen adımlardır. Biri diğerinden kopartılamaz. 24 Ocak Kararları, askeri faşist darbenin hem gerekçesi hem de habercisidir. Ekonomide, siyasette ve toplumsal yaşamda köklü bir yeniden yapılanma zorunluluğu içeren bu kararların ilanından 8 ay sonra yapılan darbe ise, bu yeni stratejiyi hayata geçirebilmenin dayattığı bir zorunluluktur.

12 Eylül darbesi, sadece uyguladığı terör ve zorbalığın olağanüstü boyutlara ulaşmasıyla değil, onun da temelinde yatan etken olarak total bir ekonomik, siyasal ve toplumsal yeniden yapılandırma projesi oluşuyla kendinden daha önceki askeri darbelerden ve dönemlerden ayrılır. Bu açıdan 12 Eylül, Türkiye’de rejimin faşist bir karakter kazandığı, onun kuruluşundan beri yapısında bulunan otoriter

baskıcı eğilim ve korkuların yoğunlaşmış ve yeni çizgiler kazanmış olarak bir üst düzleme taşınıp yeniden kurgulandığı tarihsel bir dönüm noktasıdır. O en başta sadece ekonomi ve siyaseti değil toplumu da yeni bir kalıba dökerek yeniden biçimlendirmek gibi bir misyon ve hedefe sahip oluşuyla faşist bir rejim örneğidir. Kaldı ki uyguladığı faşist terör ve baskının ölçsüzlüğü ve kapsamının genişliğiyle de o bariz faşist bir zorbalık rejimidir. Kuşkusuz faşizm salt terör ve baskının artışı ve yoğunlaşmasına indirgenemez. Ancak bu ne kadar doğruysa, faşizmin aynı zamanda her türlü muhalefet eğilimi ve dinamiğine karşı sınır tanımayan ölçsüz ve kapsamlı bir terör ve baskı uygulamakla karakterize olduğu, onu burjuva demokrasiden ayıran özelliklerden birini de bu farkın oluşturduğu o denli doğrudur.

Neoliberal birikim modelinin ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleşen 12 Eylül faşizmi, işçi sınıfını ve toplumu öncelikle dizginsiz bir devlet terörü ve zora başvurarak örgütsüzleştirip atomize etmekle işe başladı. Ancak önceki darbelerden farklı olarak o bu noktada durmadı. Asıl misyonu gereği, bu örgütsüzlük ve atomizasyon halinin sürekliliğini sağlayacak yeni bir rejimin inşasına girişti. Onu Cumhuriyet'in kuruluşundan beri yürürlükte olan rejimin sınırları içinde kalan bir revizyon gibi algılayanlar olsa da bu gerçekte yeni bir rejim tipidir. Ekonomide olduğu gibi siyasette de güç yoğunlaşması ve merkezileşmesi üzerine kuruludur. Burjuvazinin iki temel egemenlik biçiminden biri olan burjuva demokrasisiyle faşizm arasındaki temel farklılıkların başında gelen güçler ayrılığı bu rejim biçiminde ortadan kalkar. Güç yürütmenin elinde toplanır ve yoğunlaşır. O, yasama ve yargıyı (ve medyayı) da kontrol edecek bir konuma gelir. Yasaların yerini çoğunlukla kararnameler alır. Olağanüstü durum ve uygulamalar olağanlaşır. Yürütmenin aşırı güçlenmesi yanında ekonomik ve toplumsal yaşamın temel birçok alanının idaresi, hükümetlerden de bağımsız yetkili kurulların eline geçmiştir. Burjuva parlamenter demokrasinin alamet-i farikası olarak pazarlanan genel ve eşit oy hakkı artık kağıt üzerinde bile sınırlanmış haldedir. Çok partililik görünüştedir. Sağıyla soluyla bütün burjuva düzen partileri aynı tornadan çıkmışçasına birbirlerinin kopyası haline gelmişlerdir. Bunların çoğu dolaysızca faşizme özgü özelliklerdir.

Faşizmi günümüzde hala 1930'lu yılların kalıpları içinde ele alan yaklaşımlar, 12 Eylül'ü faşist bir rejim olarak görmezler. Onlara göre faşizm, örgütlü ve saldırgan bir taban hareketi üzerinde yükselmeli, bütün işçi örgütlerini darmadağın etmeli ve proletaryanın örgütlenmesine bir daha izin vermemelidir. Özgün görünme merakının da işin içine girdiği bu ve benzeri fantastik yaklaşımlar, kendilerine baz olarak 1930'lu yılların İtalyan faşizmini de değil **Hitler**'ci Alman faşizminin gelişim seyrini ve iktidar pratiğini alırlar.

Halbuki faşizm olgusu, her durumda her şeyden önce içinde bulunulan tarihsel evrenin kendi somutluğu içinde ele alıp değerlendirilmek zorundadır. Bu bağlamda,

günümüzde hala 1930'lu yıllara benzer şekilde aşağıdan yukarıya doğru gelişen bir faşizm beklemek, dünyada faşizmin pratikte bir daha gerçekleşmesi olanaksız teorik bir olasılık haline geldiğini iddia etmekten farksızdır. Çünkü diğer bütün etkenler bir yana, 1930'lar ve ardından yaşananların insanlığın tarihsel belleği ve vicdanında bıraktığı derin izlerden sonra benzer bir gelişme sürecinin aynen tekrarı imkânsız ölçüsünde zordur. 1930-'45 arasının deneyimlerinden sonra günümüzde faşizm artık ancak yukardan aşağıya doğru, devlet gücüne dayalı olarak, burjuvazinin sınıf diktatörlüğünün kendi içinde biçim değiştirmesi şeklinde yaşanabilir.

Günümüzde burjuvazi bu değişim ihtiyacını sınıf olarak özellikle iki durumda duyar: Birincisi, güçlü bir devrim tehdidiyle karşı karşıya kalmak; ikincisi ise, belirli bir tarihsel konjonktürde uygulamak ihtiyacını duyduğu sermaye birikim rejiminin gerekleri. Burjuva devletin ve rejimlerin dünya çapında yeniden yapılandırıldığı neoliberal dönemde, burjuva demokrasisine model olarak gösterilen emperyalist metropol ülkelerdeki rejimlerin bile gitgide daha fazla faşizme özgü çizgi ve özellikler kazanmasının gerisinde bu ikinci neden yatar.

12 Eylül askeri faşist darbesiyle başlayan yeni rejimin inşası, sabit bir biçime dayalı düz bir çizgi haline gelişmedi. Bu zaten her rejim biçimi için geçerli olan genel bir kuraldır. Ne burjuva demokrasisi ne de faşizm -ve bunların değişik versiyonlarını oluşturan alt biçimler- değişmeden kalan tek bir biçime sahiptirler. Her tarihsel evrenin somut sınıfsal güç dengeleri yanında gündemdeki sermaye birikim rejiminin ihtiyaç ve gereklerindeki farklılaşmaya bağlı olarak bu biçimler de değişikliğe uğrar. Bu iki tayin edici etkendeki değişmelere bağlı olarak aynı tarihsel dönemin birbirini izleyen alt evrelerinde bile farklı yön ve özelliklerin öne çıktığı farklılıklar gösterebilir. Nitekim 12 Eylül'de inşa edilen rejim yapısı da, temel çizgi ve özelliklerini korumakla birlikte 1980'lerin ortalarından başlayarak dönemlere göre değişen farklı görünümlere bürünmüştür.

12 Eylül darbesiyle birlikte kurulan askeri cunta yönetimi, 1983'te yapılan göstermelik bir seçimin sonunda yerini güya sivil bir yönetime bıraktı. Fakat bu "*sivilleşme*" özde değil görünümdeydi. Anayasa başta olmak üzere 12 Eylül rejimi bütün yasa ve kurumlarıyla ayakta idi. Siyasi ve toplumsal hayatı düzenleyen belli başlı bütün temel yasa ve uygulamalar aynen sürüyordu. Daha önce askeri cuntanın elinde toplanıp yoğunlaşmış olan güç, üstelik Peronist bir popülariteyle de takviye edilmiş olarak bu kez tek bir kişinin, neoliberal politikaların fanatik bir temsilcisi olan Özal'ın elinde toplanmıştı. Özal'ın popülaritesi, yanılısamalara ve demagojik beyin yıkama operasyonlarına dayalı "*imal edilmiş*" bir popülariteydi ve neoliberal dönemde dünyanın her yerinde olduğu gibi üretilen bu "*rıza*"nın gerisinde de faşist devlet terörünün yarattığı korku ve bunaltı yatıyordu. Zaten 12 Eylül zorbalığının kalıcı sonuçlarından biri de, Türkiye'deki rejimin otoriter karakteri ve reflekslerine

ilişkin kitlelerin tarihsel deneyime dayalı korkularını pekiştirmekle de kalmayıp bunlara yeni boyutlar eklemiş olmasıdır.

12 Eylül faşizmi ortada herhangi bir toplumsal muhalefet odağı bırakmamakla kalmayıp işçi sınıfını ve emekçi kitleleri korkutarak sindirmeyi, örgütsüzleştirerek atomize etmeyi başarabildiği için burjuvazinin eli rahattı. '83'ten itibaren kademeli bir biçimde gerçekleşen ve "ikinci cumhuriyetçilik" başta olmak üzere bütün neoliberaler tarafından "demokratikleşme" olarak yutturulmaya çalışılan değişimlerin gerisinde de öncelikle bu rahatlık yatar.

Bu rahatlık sürdüğü sürece, rejimin işleyişinde, burjuvazi ve neoliberal çığırtkanlığın "demokratikleşme" aldatmacalarına dayanak oluşturacak bir görünüm, yöntem ve uygulamalar ön plana çıkmıştır. Buna karşın, burjuvazinin çıkarları açısından tehlike oluşturan toplumsal muhalefet dinamiklerinin kıpırdanmaya başlaması bile rejimin özde değişmeyen otoriter faşizan karakterini daha açık ve dolaysız biçimlerde kusmasına yetmiştir.

Kürt ulusal mücadelesinin 1984 sonrası gelişim seyriyle rejimin tepkime biçimleri arasındaki ilişki bu açıdan bir turnusol kağıdı özelliğine sahiptir. Kürt ulusal hareketi ne zaman geri çekilmiş, çizgisindeki yapısal zaafı ve kırılmalar nedeniyle ne zaman daha ılımlı ve uzlaşmacı bir hat izlemeye başlamışsa, rejim cephesinde de demokratikleşme hayal ve yanılısalarını körükleyecek uygulamalar ön plana çıkmıştır. Fakat Kürt hareketi, temelsiz hayal ve beklentilerin sonu olmadığını görerek ne zaman daha radikal bir tutum ve politikalara yönelmişse, rejimin klasik inkar ve imha politikaları ve refleksleri de anında devreye girmiştir. 1991'de 3 milyon Kürdü zorla Batı'ya göç ettirmeyi düşünebilen **SS Kararnameleri**, kirli savaşın dip yaptığı **'93 Konsepti** ve onun genişletilmiş bir versiyonu olarak 2010 sonrasında gündeme getirilen "entegre strateji", bu refleksin örnekleri olarak aynı zincirin halkalarıdır. Bunlar hem kan dökmekten çekinmeyen burjuva demokrasilerinin kolay kolay cesaret edemeyecekleri kadar açık faşist karakterleri yönüyle hem de Türkiye'de sözde demokratikleşmeye öncülük ettikleri iddia edilen farklı hükümetler dönemine ait olmaları yönüyle "demokratikleşme" yönünde bir değişimin değil özde faşizan bir sürekliliğin göstergeleridir.

Benzer bir gelişimi Türkiye cephesinde de görürüz. Rejimi zorlayan bir sınıf ve kitle hareketinin olmadığı koşullarda devlet baskı ve terörü, nokta vuruşlar şeklinde daha çok devrimci güçlerle sınırlıdır. 12 Eylül uzantısı **DGM**'ler terörü, yargısız infazlarla noktalanmış örgüt operasyonları, cezaevlerine yönelik saldırılar bunun öne çıkan örnekleridir. Yalnız 2000'de gündeme getirilen **F tipi** saldırısı, eli kulağındaki 2001 krizi arifesinde, sadece devrimci harekete değil tüm topluma verilen bir gözdağı özelliğine sahiptir. Benzer bir ön hazırlığı, dünya çapında yeni bir krizin ve ayaklanmalar dalgasının ön günlerinde -2006 sonrası- özel yetkili

mahkemeler terörünün tırmanışıyla polisin hem yetki hem de silah ve teçhizat bakımından olağanüstü ölçülerde güçlendirilmesinde görürüz. Üstelik bu önlemler, “ikinci Cumhuriyetçi” liberal budalalığın yardımıyla, “askeri vesayet rejiminin tasfiye edildiği demokratikleşme yönünde adımlar” olarak pazarlanmıştır. Ne var ki, 2009 sonrasında, toplumsal muhalefet dinamiklerindeki kıpırdanmalar artıp işçi hareketi, gençlik, kadın, çevreci hareket, Alevi ve Kürt dinamikleri birbirleriyle de etkileşim halinde belirgin bir siyasal ve toplumsal inisiyatif sergilemeye başlayınca rejim zorba faşist karakterini Türkiye cephesinde de kusmuştur.

Sorunun kaynağını, 1980 sonrasında benimsenen neoliberal birikim politikaları oluşturur. Türkiye gibi bağımlı bir ekonomide bu modelin temel unsurunu, örgütsüz emeğin alabildiğine ucuza kapatılması oluşturur. En büyük kozu ucuz emek sömürüsü olan bir ekonomik model, gelişmiş emperyalist ülke ve tekellerin tedarikçisi olarak aynı konumdaki rakipleriyle, emeğin maliyetini mümkün olduğunca aşağı bastırma konusunda bir yarış içindedir. Bu yarış, 12 Eylül döneminde dizginsiz bir faşist terör ve zorbalıkla sağladığı ekonomik, siyasal ve toplumsal istikrarın korunması ihtiyacını da beraberinde getirir. Bu ise sadece ideolojik-kültürel hegemonya araçları ve manipülasyon yöntemleriyle sağlanamaz. Dış kaynak girişine olan bağımlılığı artmış, alabildiğine ucuz emek sömürüsüne dayalı bir ekonomide bu ancak despotik bir yönetim tarzıyla mümkündür.

Dolayısıyla Türkiye’deki rejimin baskıcı faşist karakterinin özde fazla değişmeksizin sürmekte oluşu ne hükümet olan partilerin ideolojik-siyasi yapı ve karakterlerine bağlanabilir ne de onların da arkasındaki belirli bir sermaye kesiminin niyet ve tercihleriyle açıklanabilir. Sorun bütünüyle yapısaldır. Cumhuriyet’in kuruluşuna hatta daha da öncesine uzanan tarihsel köklere sahip olduğu kadar; 1980 sonrasında neoliberal birikim stratejisinin doğasından kaynaklı evrensel bir temel ve boyuta sahiptir.

Sonuç olarak, Türkiye’deki rejim yapılanmasının 12 Eylül sonrasında geçirdiği değişim, yapının iskeletini oluşturan faşizan özelliklerin seyrelip çözülmesi yönünde değil, tersine, bunun yeni unsurlar kazanarak pekiştirilip güçlenmesi yönünde olmuştur. Cumhuriyet’in 100. yılı yaklaşırken, onun kuruluşuna damgasını vuran tek adam yönetiminin, başkanlık sistemi adı altında yenilenmiş olarak tekrar gündemleşmiş olması bile gidişin yönünü sergilemeye yeter.

VI. Bölüm

TÜRKİYE DEVRİMİ

Türkiye'nin önündeki devrim, işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleşecek proleter sosyalist bir devrimdir. Bu hem ülkenin sosyo-ekonomik ve toplumsal yapısından hem de emperyalist kapitalizmin insanlığı ve doğayı tarihsel bir yıkımın eşiğine sürüklemiş olmasından kaynaklanan nesnel-tarihsel bir zorunluluktur.

Bu zorunluluk ne sadece kapitalizmin ülkedeki gelişme düzeyi ya da proletaryanın sayısındaki artış gibi Türkiye yereline özgü, o da kapitalist gelişmenin bazı yönleriyle sınırlı gerekçelere dayandırılabilir. Ne de salt emperyalist kapitalizmin kötülükleri, sistem olarak onun tarihsel bakımdan ömrünü doldurmuş olması, insanlığı ve doğayı nasıl bir yıkıma sürüklediği türünden tarihsel, ideolojik ve ahlaki gerekçelerle temellendirilebilir. Bunların hepsi bir bütün olarak bu zorunluluğu doğuran nedenlerdir. Hep birlikte onun nesnel ve tarihsel temellerini oluştururlar.

Türkiye devriminin öncüsü Türkiye işçi sınıfıdır. Onun tutarlı sosyalist bir çizgide gelişip kapitalizmin ve burjuvazinin tasfiyesinde sonuna kadar gidebilmesi buna bağlıdır. Proletarya ve onun devrimci öncüsü dışında başka hiçbir sınıf ve güç bu rolü oynayamaz, bu tutarlılık ve kararlılığı gösteremez.

Ana gövdesini Türk ve Kürt ulusundan işçilerin oluşturduğu Türkiye proletaryası, Türkiye devrimine öncülük sorumluluğunu yerine getirebilecek güç, deneyim ve olgunluğa fazlasıyla sahiptir. Bu öncülük sadece ideolojik-siyasi öncülükle sınırlanamaz. Aynı zamanda fiili pratik bir öncülük olmak zorundadır. Kaldı ki kapitalizmin Türkiye'deki gelişme düzeyi, proletaryanın bileşimindeki genişleme ve sayısındaki artış, günümüzde daha fazla toplumsallaşmış üretimin parçalara bölünmesinin sonuçlarından biri olarak toplumun giderek daha fazla proleterleşmesi proletaryanın devrime fiili öncülüğünün temellerini güçlendirmekle kalmayıp pratikte de zorunlu hale getiren gelişmelerdir.

Bu bağlamda her kim sosyalizmi kurma yeteneğine sahip biricik sınıf olarak proletaryanın özel konumunu ve tarihsel rolünü önemsizleştirip sıradanlaştırmaya soyunur ya da onun eski gücünü ve hareket olanaklarını yitirdiğini ileri sürerek proletaryanın mücadelesini üretim alanları dışına çekecek yönelimler içine girerse o gerçekte sosyalizme sırt dönmüş ve ondan uzaklaşma yoluna girmiş demektir.

Türkiye devrimi, dünya proleter devriminin bir parçasıdır. Bu sadece enternasyonalist bir sınıf olarak proletaryanın kurtuluşunun zorunlu bir gereği olmaktan kaynaklanmaz; üretimin dünya çapındaki toplumsallaşması yanında devrim ve karşıdevrim süreçlerinin günümüzde geçmiştten çok daha fazla uluslararasılaşmış süreçler olarak cereyan etmesinin doğal ve mantıklı bir sonucu olarak çıkar karşımıza.

Azami kar peşinde koşan doğası gereği ortaya çıktığı andan itibaren dünyanın bütün ülke ve ekonomilerini birbirlerine giderek daha fazla bağlı tek bir zincirin halkaları

haline getiren emperyalizm, proletarya enternasyonalizminin nesnel temellerini neoliberal dönemde çok daha ileri boyutlarda olgunlaştırmıştır. Dolayısıyla bundan böyle sadece devrimleri ve sosyalizmin inşasını değil, proletaryanın sendikal mücadelesini dahi tek bir ülke sınırları içinde kalan otarşik süreçler olarak ele alıp bu sınırlar içinde düşünmek zaman tüneline kalmış bir dar görüşlülük olur.

Bu gerçek, dünya çapındaki sınıfsal dengelere de bağlı olarak proleter devrimin tek ya da birkaç ülkede başarılması ve sosyalizmi inşa sürecine girişilmesinin imkansızlaştığı anlamına gelmez. Ancak gerek devrimin zafere kolay ulaşması gerekse sosyalizmi inşa sürecinin sağlıklı ve başarılı bir tarzda ilerletilebilmesinin proleter devrimin mümkün olduğunca geniş bir coğrafyada olabildiğince eş ya da yakın zamanlı gelişmesine bağlı olduğu da açıktır. Devrimci sosyalist proletarya, dünya devrimi perspektifini, bu yüzden devrimin örgütlenmesi aşamasında da merkeze koyarak hareket etmelidir.

Bu enternasyonalist devrimci yaklaşım, proletarya enternasyonalizmine en büyük katkının her şeyden önce kendi ülkesinde proleter devrimi zafere ulaştırmaktan geçtiğini unutmak anlamına gelmediği gibi bulunan coğrafyada devrimi ve sosyalizmi örgütlemenin somut ve güncel görevlerden kaçmanın bir bahanesi haline de getirilemez. Sadece Türkiye proletaryasını ve Türkiye'deki proleter sosyalist devrimi, örgütlenme aşamasından başlayarak kendi içine kapalı bir süreç olarak düşünüp hareket etmekten uzak durmayı hatırlatır.

Dünya proleter sosyalist devriminin bir parçası olarak Türkiye devrimi, bulunduğu coğrafyanın konumu ve stratejik öneminden dolayı özellikle de **Balkanlar, Kafkasya** ve **Ortadoğu**'daki devrimci süreç ve gelişmelerle çok daha yakın ve dolaysız bir ilişki içinde gelişmek durumundadır. Bu bölgelerdeki ülkelerin birçoğu arasındaki sosyal, kültürel ve tarihsel bağların güçlülüğü bu açıdan ek bir avantaj sunmaktadır. Yalnız aralarındaki yakınlık ve benzerlikler kadar sosyo-ekonomik yapı ve proletarya hareketinin herbirindeki gelişme düzeyleri arasındaki farklılıklar yanında devrimci süreçlerin gelişimindeki eşitsizliklerin üzerinden atlayan düzleştirici ütopyik bir yaklaşıma savrulmamak kaydıyla bu coğrafyanın herhangi bir noktasında devrimin örgütlenmesi, bu gerçekliği de gözönünde bulundurarak hareket etmek zorundadır.

Türkiye devriminin hala demokratik devrim aşamasında bulunduğu yönündeki tutucu görüşler yaygındır. Bu tutuculuk ya Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişmelerin hala farkında olmamaktan kaynaklanmakta ya da demokratik nitelikteki sorun ve görevlerin kavranışında demokratik devrimcilikle aynı geleneksel yaklaşıma sahip olmaktan ileri gelmektedir.

Türkiye'de içerik olarak demokratik nitelikteki çözülmemiş sorunlar dört ana başlık altında toplanır: Faşizm sorunu, köylü-toprak sorunu, emperyalizme bağımlılık

sorunu, Kürt ulusal sorunu,

Bunlardan özellikle rejimin karakteri ve emperyalizme bağımlılık sorununun çözümünü sadece demokratik sınırlar içinde kalarak çözülebilecek sorunlar olarak görmenin kendisi, daha işin başında, sosyalist proletaryanın bu konulardaki bağımsız sınıf çizgisinden burjuva demokratizmine doğru bir kırılmayı ifade eder. Kaldı ki, genel karakterlerinden hareketle içinde bulunduğumuz devrim aşamasını otomatik olarak tayin edici bir rol biçilen bu sorunların herbiri, gerek içerik ve biçim yönlerinden gerekse ülkenin toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamında kapsadıkları alan ve taşıdıkları ağırlık bakımından özellikle de 1980 sonrasında büyük değişiklikler geçirmiştir. Dolayısıyla, sosyalist proletaryanın sınıf bakış açısına uygunluk yanında ülke gerçekliğinin somut kavranışı bakımından da bunlar artık 1970'li yıllara özgü geleneksel demokratik devrimci yaklaşımlarla ele alınamazlar.

Ülkedeki rejimin öz olarak faşist bir karakter taşıması, devrimci proletaryanın bağımsız sınıf çizgisi açısından devrimin otomatik olarak demokratik bir karakter taşıması mecburiyeti anlamına gelmez. Böylesi mutlakçı bir yaklaşım, faşizme karşı mücadeleyi yalnızca burjuva demokrasisi uğruna mücadele olarak gören ve bununla sınırlayan tipik bir demokratik devrimci yaklaşımdır. Burjuvazi ya da küçük burjuvazinin farklı kesimleri ve onların siyasal temsilcileri adına ilerici bir tutumun ifadesi olan bu yaklaşım, sosyalist proletarya ve onun komünist öncüsü adına geriye doğru kırılma, burjuva demokratizmi yönünde bir sapmayı ifadeyi eder.

Devrimci proletaryanın faşizme karşı mücadelesi, burjuvazinin emperyalizm çağındaki iki temel egemenlik biçiminden biri olan faşizmin yerine bir diğeri oluşturarak demokrasiyi geçirmekle sınırlı olamaz. Onun hedefi, burjuvazinin sınıf egemenliğinin kendisine tümünden bir son vermektir. Burjuvazinin egemenliğini kökünden yıkmak, bunun için onu sadece siyasal iktidardan alışıyla etmekle de yetinmeyip mülksüzleştirmektir. Bu onun tarihsel misyon ve hedeflerinin doğal ve mantıklı bir gereğidir. Devrimci proletarya, faşizme karşı mücadeleyi bu yüzden sosyalist devrim hedefine bağlı olarak, sosyalist devrimci bir çizgide örgütler ve yürütür.

Belirli bir ülkede, belirli bir tarihsel evrenin somut koşul ve dengeleri, onu, demokrasi için mücadele temelinde geçici uzlaşma ve ittifaklara mecbur bırakabilir. Özellikle de proletaryanın, kendi bağımsız sınıf çizgisinde devrimci bilinç ve örgütlenme düzeyinin geri ve yetersiz olduğu durumlar dışında, mücadele deneyimi ve sayısal güç bakımından da zayıf olduğu köylü ya da küçük burjuva ülkelerde bu olasılık daha güçlüdür. Ancak böylesi mecburiyet hallerinde bile devrimci proletarya, bunun kendi tarihsel amaçlarına kıyasla daha geri ve geçici bir aşama olduğunu bir an bile aklından çıkarmaz. Bu yüzden bu ara aşamayı asla mutlaklaştırmaz. Tersine, o demokrasinin, sosyalizme geçişi olabildiğince hızlandıracak ve kısaltacak genişlik

ve derinlikte tutarlı devrimci bir demokrasi olarak şekillenmesi için elinden geleni yapar.

Türkiye’de faşizme karşı mücadele doğrudan sosyalist devrim sorunudur. Kapitalizmin ve proletaryanın daha 1970’lerde ulaştığı gelişmişlik düzeyi, bunun dışında ara bir aşamayı gerektirir olmaktan çıkarmıştır. Buna karşın TDH içinde güçlü olan devrimci demokratizm, faşizmin varlığını, devrimin demokratik karakter taşıma zorunluluğunun temel neden ve gerekçelerinden biri olarak görmeyi sürdürmüştür.

TDH içinde oldukça yaygın ve köklü olan bu yönlü şartlanmanın kaynağında, öncelikle ülkenin sosyo-ekonomik ve toplumsal yapısının çözümlenmesindeki arkaik yaklaşımlar yatar. Ancak özel olarak bu konuda, burjuvazinin emperyalizm çağındaki egemenlik biçimi olarak faşizm sorununu, azami kar-azami egemenlik ihtiyacı başta olmak üzere tekelci kapitalizmin ve mali sermayenin karakteristik özelliklerinden, tarihsel eğilim ve ihtiyaçlarından kopartarak dar bir siyasal rejim sorununa indirgeyen ve bu eğilimi de hala tekelci burjuvazinin sadece bazı kesimlerine özgü bir yönelim olarak gören yüzeysel ve çarpık faşizm kavrayışlarının da payı büyük ve belirleyicidir. Faşizmin varlığını demokratik devrim gerekçesi olarak gören incelmış bir demokratizm, lafta keskin “*sosyalist devrimci*” kimi çevreler içinde bile bu yüzden hala etkilidir.

Türkiye’de köylü sorunu, günümüzde ağırlıklı olarak artık küçük üretici köylülüğün emperyalist ve yerli tarım tekellerinin çok yönlü boyunduruğundan kurtuluş sorunu özelliğini kazanmıştır. Feodal ve yarı feodal ilişkilerin egemen olduğu geri tarım ülkelerinde köylü sorununun özünü oluşturan toprak sorunu bunun yanında talilemiş, daha çok **Kürdistan**’ın bazı yöreleriyle İç ve Doğu Anadolu’da varlığını hala koruyan bir talep konumuna gerilemiştir. Bu tümüyle kapitalizmin Türkiye’deki gelişiminden kaynaklanan nesnel bir sonuçtur.

Türkiye bugün kapitalizm öncesine ait feodal ve yarı feodal mülkiyet ve üretim ilişkilerinin baskın olduğu geri bir tarım-sanayi ülkesi değil, kapitalizmin her alanda egemen hale geldiği orta düzeyde gelişmiş bir sanayi ülkesidir. Tarımın ekonomik yaşamdaki yeri ve ağırlığı yüzde 10 civarına inmekle kalmamış, mevcut tarımsal yapı kendi içinde sıçramalı bir kapitalist dönüşüm geçirmiştir. 1950’lerin ortalarında başlayan bu süreç, 1970’lerde belirgin ve baskın bir hal almış, 1980 sonrası neoliberal yeniden yapılanma sürecinde ise ezici mutlak bir egemenlik özelliğini kazanmıştır. Bir zamanlar tarımda “*kendi kendine yeten ülkeler*” kategorisinde yer alan ve tarımsal ürün ihracatçısı bir ülke konumundaki Türkiye, bugün tarımda da sürekli dış ticaret açığı veren “*ithalatçı bir ülke*” konumuna düşmüştür.

Türkiye tarımı, bugün büyük ölçüde makinalaşmış ve sınaileşmiştir. Tarımın

her dalında pazar için üretim esastır. Üretilen ürün çeşidi ve miktarı tamamen piyasanın ihtiyaçları tarafından belirlenmektedir. Tarımsal yapıda da emperyalist ve yerli tekeller egemendir. Tohumdan gübreye, ilaçtan yeme kadar bütün temel tarımsal girdilerin üretimi ve satışı bunların tekelindedir. Tarımdaki tekелci hakimiyet bununla da sınırlı değildir. Geniş tarım arazileri bunların mülkiyetindedir. Buralarda kurulan büyük çiftliklerde modern tekniklere dayalı tarımsal üretim ve hayvancılık yapılmaktadır. Bunların çoğu ürünün anında işlendiği gelişmiş entegre tesisler konumundadır. Bu özellikleriyle bunlar, devrimin hemen ertesinde tarımsal yapıda da girişilecek sosyalist dönüşümün tekелci kapitalizm tarafından bugünden hazırlanan altyapısının çekirdeksel unsurları olarak görülmelidir. Sosyalist proletarya, devrimle birlikte el koyacağı bu büyük çiftlik ve tesisleri bölüp parçalamadan toplumsallaştırılmış sosyalist tarım işletmelerine dönüştürecektir.

Yarı feodal nitelikteki ortakçılık ve yarıcılık ilişkileri Türkiye tarımında henüz bütünüyle ortadan kalkmamış olmakla birlikte bunların kapitalize edilmiş biçimi olarak sözleşmeli çiftçilik bugün daha yaygın ve egemen durumdadır. Sözleşmeli çiftçilik ilişkisinde, toprağı ve sermayesi yetersiz küçük üreticiler, belirli bir kontrat karşılığı yerli ya da yabancı tekeller hesabına onların ihtiyaç duydukları tarımsal ve hayvansal ürünleri, onların belirledikleri fiyattan, onların belirledikleri standartlarla üretme yükümlülüğü altına girmektedirler. Bu bir yönüyle küçük mülk sahibi köylünün kendi toprağı ve üretimi üzerinde tasarrufta bulunma hakkının fiilen ortadan kalktığı ve ancak emeğini kendisini bağlayan kontratların sahibi tekellere satarak yaşayabilir hale geldiği bir tür yarı proleterlik ilişkisidir.

Tarımın kapitalistleşmesi ve tekelleşme sürecinin gelişimine paralel olarak Türkiye’de sayıları milyonları aşan ve genişleyip büyüyen bir tarım proletaryası ortaya çıkmıştır. Bu tarım proletaryasının ezici bir çoğunluğu Kürttür. Bunların çoğu gezici mevsimlik işçi konumundadırlar. Fakat çalıştıkları bölge ve işletmeler mevsimlere bağlı olarak değişse bile, tarım proleterleri olarak faaliyetleri belli bir sürekliliğe sahiptir, yaşamlarını bu şekilde kazanmaktadırlar.

Sonuç olarak Türkiye tarımında devrim artık öncelikli temel talebi toprak olan köylülüğün bu yaşamsal talebinin tatminini esas almak zorunda olan demokratik bir devrim olmaktan çıkmıştır. Bu, toprak talebinin bütünüyle ortadan kalktığı, büsbütün önemsizleştiği anlamına gelmez. Fakat onun artık esası oluşturmaktan çıkıp talileştiğini ifade eder. 1980 sonrası IMF ve **Dünya Bankası**’nın dayattığı politikaların da ivmelendirmesiyle köylülükteki çözülmenin ve köyden kente göçün hızlanması, toprak talebinin zayıflayıp gerilemesinde de tayin edici olmuştur. Hal böyleyken, geride kalan ve hala çözülmeye devam eden bir tarımsal yapı algısına dayalı “*toprak devrimi*” programlarında ısrar, sıradan bir tutuculuğun da ötesine geçerek tarihsel bakımdan gericileşen bir ütopyada ısrar anlamını taşır.

Türkiye'nin emperyalizme bağımlılıktan kurtuluş sorunu, "dış" bir gücün boyunduruğundan kurtulma anlamında salt bir ulusal kurtuluş sorunu değildir ve buna indirgenemez. Aradaki ilişkiyi öz olarak dışsallaştıran bu yaklaşım, doğası gereği, burjuva milliyetçiliğine kan taşır; burjuvazinin belirli kesimleriyle sınıf işbirliğine açık, "vatan" savunucusu küçük burjuva milliyetçiliği üretir.

Türkiye'nin emperyalizme bağımlılıktan kurtuluşu sorunu, öncelikle siyasal ve ekonomik bağımsızlığın elde edilmesiyle sınırlı bir ulusal kurtuluş sorunu olmaktan çıkarak, burjuvazinin sınıf olarak egemenliğine son verme ve kapitalizmin tasfiyesi sorunu ve zorunluluğu özelliğini kazanmıştır. Bu tümüyle kapitalizmin Türkiye'deki gelişiminden ve bu bağlamda onun emperyalizmle olan ilişkilerinin geçirdiği değişimden kaynaklanan bir zorunluluktur.

Türkiye'nin emperyalizmle olan ilişkileri, askeri yönün ön planda olduğu, bunun yanında ucuza alıp pahalıya satmaya, kredi ve borç ilişkilerine dayalı ekonomik ilişkilerle sınırlı bir ilişki olmaktan çoktan çıkarak ekonomiden siyasete, kültürden dış politikaya kadar her alanda toplumsal yaşamın gözeneklerine kadar işlemiş 'iç' bir olgu ve ilişki haline gelmiştir. Türk tekelci burjuvazisiyle Türkiye pazarının dışında da ortaklıklar kuran emperyalist burjuvazi, doğrudan yatırımlarla Türkiye ekonomisi içinde de bankacılık ve finans, otomotiv ve petro-kimya başta olmak üzere birçok sektörde hakim konuma sahiptir. Sadece Türk tekelci burjuvazisinin bütün kesimleriyle değil sanayi, tarım ve ticaret alanlarında faaliyet gösteren orta burjuvaziyle de yakın bir ilişki ve işbirliği içindedir. Bu anlamda, günümüz Türkiye'sinde, kendi iç pazarı üzerinde hakim olma savaşımına girişebilecek kaydadeğer güçte bir ulusal burjuvazinin varlığından söz etme olanağı da kalmamıştır. Fakat bu onun ideolojik gücü ve etkisinin aynı ölçüde zayıfladığı anlamına gelmez. Tersine, Kemalizm başta olmak üzere burjuva milliyetçiliğin değişik tür ve versiyonları, toplum içinde olduğu kadar geleneksel sol ve devrimci anlayışlar üzerinde de hala ciddi bir etkiye sahiptir.

Özünde iç pazar üzerinde kimin hakim olacağını belirleme savaşımı olarak bağımsızlık perspektifiyle sınırlı bir ulusal kurtuluş savaşımı yürütmek, sosyalist proletaryanın işi ve amacı olamaz. Emperyalizmin açık ve fiili bir işgali söz konusu olmadığı sürece devrimci proletarya, emperyalizme karşı mücadeleyi, burjuvaziyi ve kapitalizmi ortadan kaldırmayı hedefleyen sosyalist bir çizgide ele alıp yürütür. Bağımsızlığın kazanılması da dahil emperyalizme olan bağımlılık ilişkilerine her alanda kökten son verilmesi sorunu, günümüz Türkiye'sinde, sosyalist devrimin asli görevleri kapsamına giren bir sorumluluk özelliğini kazanmıştır. Onu hala "*sosyalist devrimin geçerken halledeceği demokratik nitelikte bir sorun*" sınırları içinde tanımlamak, Türkiye kapitalizminin geçirdiği değişimi ve ulaştığı gelişme düzeyini kavrayamamış olmanın yanında geleneksel demokratik devrimci yaklaşımdan tam

olarak kopulamamış olduğunu gösterir. İdeolojik ve siyasi açıdan bu, kapıyı küçük burjuva ulusalcılığa aralık bırakmaktır.

Fiili bir işgal söz konusu olmadığı sürece Türkiye’de emperyalizme karşı mücadelenin doğrudan sosyalist devrimin bir parçası olarak ele alınması zorunluluğu, ulusal sorunun ve emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık savaşlarının devrimci işlev ve potansiyellerini günümüzde artık bütünüyle yitirdikleri anlamına gelmez. Genellikle görünüşte keskin bir sosyalist söylem ve sloganlar arkasına saklanan böylesi yaklaşımlar, “*emperyalist ekonomizm*”in güncel versiyonlarından başka bir şey değildir.

Emperyalizm ve emperyalist sömürgecilik yeryüzünden silinmediği sürece, ezilen ulus ve halkların emperyalizme karşı ulusal kurtuluş mücadelelerinin dünya devrim sürecinin bileşenlerinden biri olarak taşıdığı önem ve anlam da ortadan kalkmaz. Bu yüzden, ister “*ulus devletlerin zaten aşılmakta olduğu*” şeklindeki liberal demagojilere başvurarak isterse ulusal hareketlerin yapısal sınırlarına işaret ederek toptancı bir yaklaşımla bu dinamığe burun kıvrıp hasmane bir tutum takınmak, burjuva liberallerle buluşma noktası olmanın ötesinde emperyalizmin ve şovenizmin değirmenine şu taşımak anlamına gelir.

Demokratik karakterdeki sorunların çözümü konusunda sosyalist proletaryanın bağımsız sınıf çizgisi temelinde kendine ait devrimci çözümlere sahip olması, onun bu konularda kendi dışında ortaya çıkabilecek güçlerin ve dinamiklerin hareketine kayıtsız kalması ya da ayırmsız olarak onları baştan kendisine hasım, hatta düşman olarak görmesi anlamına gelmez. Emperyalizm çağının Marksizmi olarak Leninizm, emperyalist ekonomizm eğiliminin bütün türleriyle bu temel noktada ayrılır. Leninist devrimci proletarya, kendi dışında gelişen demokratik bir öze sahip hareket ve mücadelelerin herbirini kendi somutluğu içinde ele alır. Emperyalizme ve işbirlikçilerine darbe vurup onların egemenliklerini zayıflatan bir çizgide gelişmek koşulu başta olmak üzere herbirinde belirli somut koşulların varlığını arar. Buna bağlı olarak destekler ya da karşı tavır alır.

Her somut durumda belirli devrimci koşulların varlığına bağlı olan bu destek, sosyalist proletaryanın kendi bağımsız çizgisi ve programından vazgeçmesi anlamına gelmez ve bunu gerektirmez. Fakat bu bağımsız sosyalist duruş ve kendi çözüm önerilerini savunmakta ısrar, özellikle de ezilen ulus ve halkların devrimci başkaldırılarıyla köylü-toprak sorunu temeli üzerinde gelişen kitlesel demokratik hareketlere kayıtsız kalmak, uzak hatta hasmane bir tutum takınmak anlamına da gelmez. Devrimci sosyalist proletarya, bu dinamiklerle olan ilişkilerinde, her şeyden önce burjuvazi ve yarıdakçılarıyla aynı zemine düşüp onlarla yan yana görünmekten kaçınır. Öncelikle onlarla arasındaki sınırların çok açık ve belirgin olmasına dikkat eder.

Türkiye’de ulusal sorun, sadece ondan ibaret olmamakla birlikte en başta Kürt ulusal sorunudur. Egemen Türk ulusu dışında kalan ulusal topluluklar içinde diğerlerinden farklı olarak sadece o, ulus kimliğini ve bütünlüğünü bugüne kadar korumayı başarabilmiştir. Diğerleri sadece sayısal bir erime ve güç kaybı yaşamakla kalmayıp, değişik ölçülerde asimilasyona uğramışlardır. 1984’ten beri süregelen ulusal mücadele, Kürt ulusal bilincini canlandırıp pekiştirmekle kalmamış, kadınların konumu başta olmak üzere sosyal yaşamda ve bilinçlerde silinemez bir dizi devrimci dönüşümün önünü açan tarihsel bir rol oynamıştır.

Sosyalist proletarya, Türkiye’deki ulusal sorunları, her şeyden önce kendi tarihsel somutlukları içinde ele alır. Ulusal soruna ilişkin genel ML yaklaşım ve ilkeleri bu somutluğa uygular. Bu anlamda ne genel doğruları tekrarlamamanın ötesine geç(e) meyen bir basamaklılıkla yetinir ne de somut durum, dengeler ve koşullardaki değişmelerin peşinden sürüklenen belkemicsiz bir oportünizme sivrulür.

Kürt halkının ulusal talepleri ve mücadelesinin tarihsel bir haklılık ve meşruiyete sahip olduğunu baştan tartışmasız teslim etmenin dışında onun üç özgün özelliğini gözönünde bulundurarak hareket eder:

1-) Kürt ulusal sorununu sadece Türkiye’yle sınırlı olarak görmez. 4 parçaya bölünmüş bir ulusun genel mücadelesinin bir kolu olduğu gerçeğini unutmaz. Kürt ulusal sorununun çözümüne ilişkin önerilerini ve somut politikalarını, onun bu özgün gerçekliğini de dikkate alarak oluşturur.

Kürt ulusal sorununun bu özgün karakteri, ona, Türkiye proleter devrimine kıyasla sıçramalı bir gelişme olanağı kazandıran önemli bir avantaj işlevini de görebilir. Ulusal ve sınıfsal karakterli devrimlerin yapılarından kaynaklanan farklılıklar zaten eşitsiz bir gelişim faktörüdür. Bazı durumlarda da dezavantaja dönüşebilen bu tür ek avantajların varlığı, bu eşitsiz gelişimi hızlandırıp büyütebilir. Böylesi durumlarda proleter sosyalist devrimci tutum, öne geçeni ileri gittiği gerekçesiyle frenleyici olmayı değil, geride kalmanın öznel nedenlerini hızla ortadan kaldıracak somut devrimci yol ve yöntemlerin hızla bulunup uygulanması emreder.

2-) Aralarındaki sosyal, siyasal, kültürel ve sınırlı da olsa ekonomik ilişkiler ve etkileşimin bütün sürekliliğine karşın 4 ayrı devletin sınırları içinde yaşayan Kürt halkının değişik parçalardaki sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal gelişme düzeyi, ulusal bilinç, örgütlülük ve mücadele birikimleri, buldukları toplum ve devletle olan ilişkileri aynı değildir. Bazı yönlerden aralarında büyük ve derin farklılıklar vardır. Dolayısıyla bu özgünlük, Kürt ulusal hareketi ve onun örgütlenmesine bir taraftan bölgesel bir karakter kazandırır, buna elverişli nesnel bir zemin sunarken diğer yandan bu imkânın ve yolun tek yönlü olarak mutlaklaştırılmaması gerektiğini hatırlatır.

3-) Türkiye sınırları içinde yaşayan Kürtlerin çoğunluğu Kuzey Kürdistan'da yoğunlaşmıştır. Ancak Türkiye metropollerini, sanayinin, turizm ve hizmet sektörünün gelişkin olduğu il ve ilçelerde yaşayan Kürt işçi ve emekçilerinin sayısı da milyonlardadır. Çoğu kirli savaş mağduru bu Kürt yoksullarının ezici bir çoğunluğu Kürt kimliği yanında işçileşmişlerdir. İnşaat, tarım işçiliği ve tekstil başta olmak üzere birçok sektörde Kürt kökenli işçiler çoğunluktadır. Türkiye işçi sınıfının ana gövdesi artık Türk ve Kürt kökenli işçilerden oluşmaktadır. Bu özgünlük, bir taraftan ulusal harekete yaygın, geniş ve en önemlisi yaptırım gücü yüksek bir sosyal temel ve vurucu güç kazandırırken bir yönüyle de ulusal sorunun emekten yana bir içerik ve derinlikte kesin ve kalıcı çözümünü de içeren proletarya sosyalizmi temelinde birleşik bir devrimin örgütlenmesine elverişli bir zemin sunmaktadır.

Demokratik karaktere sahip temel sorunlardan biri olarak ulusal sorun konusunda sosyalist proletarya, her şeyden önce UKKTH'ni kayıtsız koşulsuz tanıır. Ezilen ulusun istediği taktirde ayrılıp kendi bağımsız devletini kurabilme hakkına da sahip olması bu hakkın özüdür. Onu lafta ya da burjuvazi için kabul edilebilir sınırlar içinde tanıyan açık ya da sinsi şovenizmle tutarlı devrimci demokratizm arasındaki ilk ve tayin edici ayrımı bu oluşturur.

Bütün sınırları, sınıfsal, ulusal, dinsel ya da cinsel kimlik ve tercihlerden kaynaklanan bütün eşitsizlik ve ayrımları ortadan kaldırmayı hedefleyen sosyalist proletarya, birleşik bir dünya devriminin gereği olmanın yanında bu tarihsel amacına da uygun olarak bütün işçilerin ve emekçi halkların kardeşçe birliğinden yanadır. Bunun ilk eldeki biçimi olarak, her şeyden önce bilinçli bir gönüllülük ve fiili eşitlik temelinde dayalı federatif nitelikte sosyalist bir birlikteliği savunur.

Ancak, ulusal sorunun kesin ve nihai çözümünün sosyalizmden geçmesi nasıl ki ulusal sorun ve mücadelenin sosyalizm sonrasına ertelenmesi anlamına gelmezse; devrimci proletaryanın bilinçli gönüllülük, eşitlik ve kardeşlik temelinde sosyalist bir birlikten yana olması da ezilen ulusun istediği taktirde ayrı bir devlet kurma hakkının açıkça ya da üstü örtülü biçimlerde inkarının gerekçesi ve bahanesi olarak kullanılamaz. Bunların her ikisi de sosyal şovenizmin değişik tezahür biçimleridir.

Bu bağlamda, Türkiye sınırları içinde yaşamak zorunda bırakılan Kürtler, ister yaşadıkları parçayla (Kuzey Kürdistan) sınırlı isterse Kürdistan'ın diğer parçalarında yaşayan Kürtlerle ortaklaşa ayrılıp kendi bağımsız devletlerini kurma hakkına sahiplerdir. Yeter ki bu hakkın kullanımı, emperyalizmle işbirliği halinde, onun stratejilerinin bir parçası olarak, onun hâkimiyetini güçlendirici bir çizgide olmasın. Aynı koşul, Türkiye sınırları içinde yaşayan diğer azınlıkların ulusal talep ve sorunlarının çözümü sırasında da geçerlidir.

Diğer yandan Türkiye proletaryasının yapısal bileşiminde yaşanan değişim ve

Kürt kökenli işçilerin sayısındaki artış, Türkiye proletaryasının güçlü bir Kürt damar da kazanmış olması, ulusal sorunun emekçi çözümünü de içeren sosyalist devrim zeminini ve imkânını alabildiğine güçlendirmiştir. Üstelik bu imkân sadece Türkiye'yle de sınırlı olmayıp, Kürt ulusal sorununun bölgesel karakteriyle birlikte düşünülecek olursa, birleşik bölgesel bir proleter devrim olanağını güçlendirici bir imkân özelliğini taşımaktadır.

Tüm bunlar, Türkiye'de ulusal sorunun omurgasını oluşturan Kurt ulusal sorununun özgünlükleri yanında sorunun kendi içinde geçirdiği tarihsel değişimi ortaya koyar. Ona genel geçer kalıplarla olduğu kadar 1970'ler hatta 1990'ların algısıyla yaklaşmanın yüzeyselliğini ve geçersizliğini sergilemeye yeter.

Türkiye sınırları içinde yaşayan Ermeni, Rum, Yahudi, Arap, Süryani, Laz ve Çerkez azınlıkların sorun ve talepleri de Türkiye'deki ulusal sorunun birer parçasını oluşturur. Her biri farklı yöntemlerle farklı düzeylerde özümsemiş birer ulusal azınlık konumunda olmakla birlikte hepsi her şeyden önce kendilerine karşı işlenen tarihsel suçlarla hala süre giden eşitsizlik ve ayrımcılıktan muzdariptirler. 1915 tehciriyle doruğa çıkan Ermeni soykırımı, 1923 Mübadele zorlaması, Varlık Vergisi zulmü ve 6-7 Eylül talanı azınlıklara karşı işlenen tarihsel suçların başlıcalarıdır. Alevi Kürtlere karşı işlenen **1938 Dersim Katliamı**, **Maraş**, **Çorum** ve **Sivas** katliamları da bu zincirin dinsel farklılık temelli paralel halkalarıdır.

Sosyalist proletarya, bu insanlık suçlarının her birini ikirciksiz bir tutumla ve nefretle mahkûm eder. Türk egemen sınıflarının bu tarihsel suçları arasındaki içiçelik ve devamlılığa dikkati çekerek, bunlarla Türk burjuvazisinin sermaye birikim süreçleri arasındaki bağlantıyı her fırsatta sergiler. Türk burjuvazisi ve feodalleri tarafından işlenen bu ağır insanlık suçlarının yarattığı acıların hafifletilmesi bağlamında bu azınlıkların insanı talep ve beklentilerinin karşılanmasını talep eder ve onların bu yönlü girişimlerini destekler.

Ancak bu tarihsel acıların dindirilmesinin çözüm yöntemi, ulusal karakterli yeni sorunlar, sürtüşmeler ve acılar yaratacak şekilde sınırların değiştirilmesi ya da toprak talepleri olamaz!.. Emekçi halklar arasında kardeşlik ve eşitlik temelinde karşılıklı güven ve yakınlaşmayı geliştirici olmak yerine yeni ulusal düşmanlıklar, öfke ve acılar yaratacak önerilerde bulunmak enternasyonalist proletaryanın işi değildir.

Kürt ulusu dışında kalan ulusal ve dinsel azınlıklar da baskı altındadır. Eşitsizliğe ve ayrımcı uygulamalara hedef olmaktadır. Kimliklerini ve dinsel inançlarını özgürce yaşamalarının, dillerini, kültürlerini ve geleneklerini yaşatmalarının önüne bir dizi yasal ve fiili engel çıkarılmaktadır.

Ulusal, dinsel veya cinsel kimlik ve tercihlerinden dolayı burjuva devletin zorbalığına,

eşitsizlik ve ayrımcılığa maruz kalan bütün azınlıkların durumu ve taleplerine ilişkin olarak sosyalist proletarya, her şeyden önce, onlara karşı uygulanan devlet zoruna ve baskılara, eşitsizlik ve ayrımcılığın her türüne ilkesel bir tutumla karşı çıkar. Azınlıkta kalan bütün etnik, dinsel ve cinsel kimlik ve tercihlere egemen konumdaki çoğunlukla tam hak eşitliği tanınmasını savunur. Materyalist proletaryanın uzlaşmaz bir karşıtlık içinde olduğu din gibi ideolojik mücadele konusu farklılıklarının söz konusu olduğu konularda dahi işin içine devlet zorunun girdiği, baskı ve zora dayalı her türlü ayrımcılık ve eşitsizlik karşısında o bu ilkesel tutumundan taviz vermez.

Kapitalizm ne kadar gelişmiş, buna bağlı olarak proletarya sayıca ne kadar kalabalıklaşmış olursa olsun hiçbir ülkede proletarya devrimi tek başına gerçekleştiremez. Onun dünya çapında olduğu gibi ülke içinde de müttefiklere ihtiyacı vardır. Dünya proletaryası ve ezilen halklar, proletaryanın dünya çapında temel müttefikleridir. Ülke içinde ise sosyalist proletaryanın temel müttefiklerini kent ve kırsal yarı proleter kesimleri oluşturur. Bunların yanı sıra kent ve kırsal küçük burjuvazisi (küçük esnaf ve yoksul köylülük) büyük kısmıyla kazanılması gereken, kazanılamayan kesimlerinin ise en azından hayırhah bir tarafsızlık benimsemesine çalışılacak ittifak güçleri konumundadır. Orta sınıfların tümünü ya da belirli kesimlerini devrimin “müttefikleri” arasında görmek söz konusu olamaz. Hem devrimin sosyalist karakterinden ötürü bu mümkün değildir hem de günümüz kapitalizmi, geçici de olsa en azından anti emperyalist temelde ittifak kurulabilecek kayda değer bir “milli burjuvazi” bırakmamıştır ortada. Üretimin dünya ve ülke çapında küçük parçalara bölünerek gerçekleştirildiği neoliberal üretim örgütlenmesine bağlı olarak burjuvazinin bütün kesimleri, şu ya da bu ölçüde yerli ve emperyalist tekellerle içiçe geçip onların taşeronu, alt tedarikçisi, uzantısı haline gelmiştir. Dolayısıyla hala yekpare bir orta burjuvazi algısıyla hareket etmek kadar bu sınıfın bütününü ya da belirli kesimlerini hala proletaryanın devrimde ittifak kurabileceği güçler arasında kabul etmek her bakımdan taşlaşmış bir devrimci demokratik bir saplantı anlamına gelir. Ne kadar sınırlı, kararsız ve güvenilmez de olsa devrimin “müttefikleri” kapsamında görülemeyecek olan orta sınıfları, devrimin örgütlenme sürecinde parçalanması, olabildiğince geniş kesimlerinin kararsızlık ve yalpalama içine itilmesi gereken bir güç olarak görmek gerekir.

Sayıdığımız sınıf güçleri dışında sosyalist proletaryanın devrim sürecinde şu ya da bu ölçüde ittifak kurabileceği başka güç ve dinamikler de vardır. Örneğin, farklı amaçlara sahip farklı karakterde toplumsal-siyasal süreçler olmakla birlikte, Leninizm’in aradığı belirli temel koşullara sahip devrimci bir çizgide gelişiyor olmak koşuluyla Kürt ulusal mücadelesi gibi eski rejime ve düzene karşı muhalif bir potansiyel taşıyan güçler ve dinamikler, proleter devrimin -en azından potansiyel olarak- müttefikleri arasındadır. Nesnel bir imkân olarak proleter devrimin müttefikleri

kapsamında görülmesi gereken bu güçler ve dinamiklerle devrimci proletarya arasındaki ilişkinin, net olarak tanımlanmış ortak hedeflere dayalı fiili/somut bir ittifak halini alıp alamaması kuşkusuz koşullara ve her iki dinamiğin gelişme seyrine bağlıdır. Keza ilerici bir çizgiye sahip kadın hareketi, doğanın korunması temelli örgütlenme ve mücadeleler, baskı ve ayrımcılığa hedef olan dinsel inanç ve cinsel tercih sahiplerinin eşitlik talebiyle yürüttükleri mücadele gibi muhalefet dinamikleri ve örgütlenmeleri de – elbette herbirinin özgünlüklerini ve sınırlarını da gözardı etmeksizin- devrimin müttefikleri kapsamındadır. Devrimin örgütlenme sürecinde sosyalist proletarya, bu güçler ve dinamiklerin herbiriyle açıkça tanımlanmış ortak hedefler temelinde ilişki ve ittifak kurmaktan kaçınmaz. Yalnız her ittifak ilişkisinde olduğu gibi bu toplumsal-siyasal muhalefet dinamikleriyle ilişki kurarken de kendi bağımsız sınıf kimliğini ve tarihsel amaçlarını bir kenara bırakmaz, “*ittifak*” kurabilmek için ya da onun hatırına bunların pazarlık konusu yapılmasına dahi izin vermez.

**DEVİRİMİN
ESASLARI VE
ÖRGÜTLENMESİ**

VII. Bölüm

Sosyalist proletarya, burjuvazinin sınıf olarak iktidarının ancak şiddete dayanan bir devrim yoluyla yıkılacağına bilincindedir. Sosyalizme barışçıl bir biçimde geçilebileceğine dair reformist-parlamentarist hayalleri ilkesel bir ayırım konusu olarak işin başında reddeder.

Proleter devrimin izleyeceği seyir ve gerçekleşme biçimi konusunda önceden kararlaştırılmış sabit kalıpların tutsağı değildir. “*Şehirlerde gerçekleşecek toplu ayaklanma*” ya da “*kırlardan kentlere doğru ilerleyecek uzun süreli halk savaşı*” gibi mekanik oldukları kadar, devrimin kapsaması gereken alan ve güçler arasında yapay karşıtlıklar üzerine kurulu yaklaşımlara itibar etmez. Devrimin nasıl bir gelişme seyri izleyeceğinin tümüyle o tarihsel kesitteki somut koşullar ve güç dengelerine göre şekilleneceğinin bilinciyle kendisini, sınıfı ve emekçi yığınları her türlü olasılığa karşı hazırlamayı esas alır.

TİKB, şiddete dayanan devrimin zorunluluğunu savunmasıyla reformizm ve barışçıl revizyonizmden ayrılır. Ancak TİKB’nin devrimci şiddet, onun örgütlenmesi ve işlevi konusundaki yaklaşımları küçük burjuva maceracılığından da farklıdır. “*Devrimin işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin eseri olacağı*” ilkesine inandığı için, devrimci şiddetin kullanımı ve onun örgütlenmesi sorununu öncünün dar kadro eylemlerine indirgemez. Her şeyden önce sınıfın ve emekçi yığınların değişik türden militan pratik eylemler içinde eğitilip militanlaştırılmaları sorunu olarak görür. Gücünü ve dikkatini bu yüzden öncelikle proletaryanın ve emekçi yığınların devrimci bilinç ve örgütlülük düzeyini, militanlık ve kararlılığını her fırsattan yararlanarak en üst düzeye çıkarmaya verir.

Bu ilkesel yaklaşımdan hareketle kitlelerin ancak öncünün silahlı eylemleri sayesinde sarsılıp harekete geçirilebileceği şeklindeki “*öncü savaş*” anlayışını reddeder. İşçi sınıfı ve emekçi kitle hareketinin önünü açmak, bu bağlamda sınıfa ve kitlelere sadece cesaret kazandırmakla kalmayıp esin kaynağı olacak öncü eylemlerin önemini ve işlevini tümünden reddetmez. Fakat sınıfın ve kitlelerin devrimci militan temellerde örgütlenmesinin salt ya da esas olarak “*silahlı propaganda*” yoluyla sağlanabileceği şeklindeki görüşlere de itibar etmez.

TİKB, devrimin ve sosyalizmi insanın, işçi sınıfının öncülüğünde örgütlü kitlelerin eseri olacağı temel ilkesini hiçbir zaman aklından çıkarmaz. Komünist öncülük misyonunu, her tarihsel evrede sınıfın ve emekçi kitlelerin bir adım önünde yürüyerek onlara tutarlı ve militan bir proleter sosyalist çizgide yol gösterme, uyarma, eğitme, örgütleme ve harekete geçirmeye çalışma sorumluluğu olarak kavrar. Kendisini sınıfın ve emekçi kitlelerin yerine koyan bir öncülük anlayışını reddeder.

Proleter devrimin ilk eldeki amacı işbirlikçi tekelci burjuvazinin iktidarını yıkmaktır.

Ancak sosyalizmi kurma amacını taşıyan bir devrim, sadece siyasi bir devrim sınırları içinde kalamaz. O aynı anda büyük burjuvaziye mülksüzleştirmek, onun ekonomik güç ve üstünlüğüne de derhal son vermek zorundadır. Büyük burjuvazinin vakit yitirmeksizin mülksüzleştirilmesi, sosyalist karakterde bir devrimin olmazsa olmaz koşullarının başında gelir.

Sosyalizmi inşanın önceden belirlenmiş kesin bir reçetesi yoktur. Bu tür reçeteler yazmaya kalkışmak, Marksizme, en başta da onun diyalektik materyalist yöntemine aykırı idealist bir girişim olur. Proletarya devrimi ve sosyalizmin inşası, gerçekleştiği tarihsel dönemin somut koşullarına bağlı olarak her ülkede önceden kesin olarak tahmin edilemeyecek kendine özgü bir yol izler.

Ancak bu gerçeklik proleter sosyalist bir devrimin, tutarlı bir çizgide gelişebilmesi için izlemesi gereken yolun temel bazı esaslarının olmadığı anlamına gelmez. Bunlar bile taşlaşmış kalıplar değildir. Somut biçimlenişleri devrimin gerçekleştiği tarihsel koşullara bağlı olarak kimi değişiklikler gösterebilecek öz olarak görülüp kavranmalıdır.

Türkiye'nin sosyo-ekonomik gerçekliğini de gözönünde tutarak bu genel esaslar şu başlıklar altında toplanır:

A- Siyasal alan:

Devrimci proletarya, burjuva devlet cihazını işlemez hale getirip ele geçirmekle yetinmez, onu paramparça eder. Yerine, işçi sınıfı ve emekçi yığınların öz inisiyatifleriyle oluşturdukları sovyet tipi taban örgütlülüklerine dayalı bir iktidar yapısı ve işleyişini geçirir.

Komünist hareketin tarihindeki simgeleşmiş ismiyle “sovyet” tipi bu taban örgütleri, sanayi ve tarım proletaryası yanında kent yoksulları ve yoksul köylülüğün üretim ve yerleşim birimlerinde özgür iradeleriyle seçtikleri temsilcilerden oluşur. Bunlar, devrimci proleter demokrasinin yapıtaşlarıdır. Devrimin örgütlenmesi sürecinde sınıfı ve emekçi kitleleri devrime hazırlamanın aracı işlevini görürler. Devrimin zaferinden sonra ise iktidar organlarına dönüşürler. Proletarya diktatörlüğü devleti ve onun işleyişi, partinin ideolojik-siyasi öncülüğüyle proleter demokrasinin bu çekirdek birimleri üzerine kurulur.

Ancak 21. yüzyıl sosyalizminde sosyalist kitle demokrasisinin varlığı ve işleyişi sadece sovyet tipi örgütlenmelerin varlığına ve aracılığına indirgenemez. En başta iletişim teknolojisinin günümüzde ulaştığı düzey, işçi sınıfı ve emekçi yığınların bütün bireylerinin ülke yönetimine ve karar alma süreçlerine herhangi bir temsil örgütlenmesi aracılığına gerek kalmaksızın doğrudan katılımı olanaklarını alabildiğine genişletmiş ve pratikleştirmiştir. Dolayısıyla aynı zamanda örgütlü bir

toplumsallaşmanın araçları olan sovyet tipi temsil örgütlenmelerine olan ihtiyaç ve bunların öneminin bütünüyle ortadan kalkması anlamına gelmese de 21. yüzyıl sosyalizminin proleter demokrasisi, bireylerin doğrudan katılımını mümkün kılan süreç ve mekanizmaların işletilmesini esas alarak hareket eder.

Kaldı ki, sovyet tipi örgütlenme ve ona dayalı bir proleter demokrasi, sonuç olarak bir sınıf örgütlenmesi ve devlet (demokrasi) biçimini temsil ederler. Onun hem öz inisiyatife dayalı devrimci kitle örgütlenmesinin hem de kitlevi bir demokrasinin bugüne dek (tarihte) ortaya çıkmış en ileri biçimi olması bu gerçeği ortadan kaldırmaz. Halbuki devrimci sosyalist proletaryanın tarihsel hedefi ve misyonu, sınıflarla birlikte her türlü sınıf örgütlenmesi ve sınıf egemenliğinin bütün biçimlerini ortadan kaldırmaktır. Dolayısıyla ne sosyalist demokrasinin kendisi ne de onun herhangi bir biçimi komünist devrimcilik adına kutsanıp mutlaklaştırılabilir. Böylesi yaklaşımlar, sosyalizmi komünizmin ilk evresi olarak değil kendinde şey olarak değerlendiren ve insanlığın komünizme ilerleyişini aşamalandıran sığ ve tutarsız bir sosyalizm algısını yansıtır.

Devrimin ertesinde kurulacak proletarya diktatörlüğü, burjuvazi ve sömürücü sınıflarla devrimin ve sosyalizmin düşmanları üzerinde bir diktatörlüktür. Buna karşın işçiler, emekçiler, burjuvazinin iktidarı döneminde ezilen ve dışlanan tüm toplumsal güç ve kesimlere, olabilecek en geniş demokrasiyi sağlamakla yükümlüdür. Bu güçler için demokrasi, devrime ve sosyalizme açıkça düşmanlık dışında hiçbir neden ve gerekçeyle sınırlanıp kısıtlanamaz.

Proletarya diktatörlüğünde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin iradesi esas ve belirleyicidir. Parti ve devlet organlarının karar ve uygulamalarına bu irade yol gösterir. Kitlelerin yönetim işlerine ve karar süreçlerine katılımı her yolla teşvik edilir. Sosyalist devletin Anayasa ve temel yasaları yanında stratejik nitelikteki ekonomik plan ve kararlar, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin doğrudan ve dolaylı biçimlerde en geniş katılımının sağlanacağı özgür tartışma süreçleri sonunda, kitlelerin görüş ve önerileri alınarak hazırlanır ve onların nihai onayından geçtikten sonra yürürlüğe girer.

Proletarya diktatörlüğü devleti, devrimin savunulmasını ve sosyalizmi inşasını zayıflatıp sekteye uğraticı sonuçlara yol açmamak koşuluyla yerel yönetimlere olabilecek en geniş özgürlüğü tanıır.

Merkezi ve yerel yönetimlerde idari ve temsili bütün görevliler seçimle işbaşına gelirler. İşçi ve emekçi kitlelerin denetimi altında çalışırlar. Kitlelere hesap vermekle yükümlüdürler. Kendilerini seçen işçi ve emekçiler tarafından istenildiği anda görevden alınırlar. Parti ve devlette görev alan kadroların gelirleri ve sahip oldukları haklar, işçi sınıfının sahip olduğu genel hakların ve ücret ortalamasının üzerinde

olamaz.

Proletarya diktatörlüğü devleti, üretimin ve toplumsal yaşamın örgütlenmesi, yönetimi ve denetiminde kırtasiyecilik ve bürokratzimin düşmanıdır. Ortalama bir işçi ve emekçinin hakim olmakta zorlanacağı karmaşık yöntem ve uygulamalar yerine bütün yönetsel süreçleri alabildiğine basit, sade ve anlaşılabilir hale getirmeyi esas alır. Kitleleri yönetim işlerine katmanın temel unsurlarından biri olarak buna ilkesel bir önem verir. Süreç planlama ve organizasyon tekniklerindeki gelişmeler yanında teknolojinin de yardımıyla kırtasiyeciliğin derhal minimize edilip hızla tasfiyesinin olanakları günümüzde fazlasıyla olgunlaşmıştır. 21. yüzyılın sosyalizmi bu avantajını değerlendirmekte hiçbir tereddüt ve tutuculuk sergilemez.

Proleter devrim, burjuvazi ve gericiliği silahsızlandırma kapsamında burjuva ordu ve polisi hemen dağıtır, emperyalistlere ait bütün askeri üs ve tesisleri kapatır, bütün silahlara ve silah depolarına el koyar. Buna karşılık kent ve kırdaki bütün işçi ve emekçileri silahlandırır. Devrimin ve sosyalizmin korunup savunulmasını her şeyden önce silahlanmış sınıfın ve emekçi kitlelerin devrime ve sosyalizme olan bağlılığı, bilinçli uyanıklığı ve militan kararlılığı üzerine kurar. Proleter devrimin savunma anlayışı ve stratejisinin temelini bu anlayış oluşturur.

Ancak, silah teknolojisi ve savaş sanatının ulaştığı düzey dikkate alınacak olursa, proletarya iktidarını ve sosyalizmi özellikle de dıştan gelecek saldırılara karşı savunmada bunun tek başına yetersiz kalacağı açıktır. Bu durum, tamamen dıştan gelecek saldırılara karşı savunma amacıyla, bunun gerektirdiği asgari sınırlar içinde tutulacak, işinin ehli profesyonel bir ordunun örgütlenmesi bir yerde zorunlu kılar.

Profesyonel bir ordunun varlığı bir dizi sakınca ve tehlikeyi de bağrında taşır. Ancak sosyalist proletarya, tarihsel deneyimlerden çıkardığı derslerin de yardımıyla bunları sınırlandırıp minimize edebilir. Ordunun asla silahlı güç tekeline sahip olmaması, bütünüyle dıştan gelecek saldırılara karşı savunma gücü olarak örgütlenip eğitilmesi, iç politikadan mutlak bir biçimde uzak tutulması, partinin denetim ve yönlendirmesi yanında sınıfın ve halkın denetimine de açık olması ve nihayet ordu mensubu olmanın hiçbir ayrıcalık kazandırmaması gibi ilkesel esaslar profesyonel bir ordunun varlığından kaynaklanacak tehlikeleri asgariye indirecek önlemlerin başında gelir.

Devrimin ve sosyalizmin iç düşmanlara karşı korunup savunulmasında da devrimci kitle çizgisi esastır. Proletarya iktidarı ve sosyalizmin savunulması basit bir "güvenlik" sorununa indirgenemez. Bu yüzden, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin devrime ve sosyalizme bilinçli bağlılığı ve uyanıklığının yerini hiçbir organ, kurum ve mekanizma alamaz. Proleter devletin istihbarat ve güvenlik kuruluşlarıyla yargı organlarının bu konulardaki işlevleri, açık ve kesin yasal kurallara bağlanmış asgari

sınırlar içinde tutulur. Özellikle politik suçlamaların söz konusu olduğu soruşturma ve yargılamalar sınıfa ve halka açık olarak yürütülür.

Proletarya diktatörlüğünde yargı, bağımsız profesyonel bir meslek olmaktan çıkarılır. Yargılama görevini, üretim ve yerleşim birimleri temelinde belirli süreler için seçilen işçi ve emekçilerden oluşan devrim mahkemeleri üstlenir. Devrim mahkemelerinde yine belirli süreler için seçilen üyelerden oluşan jüri sistemi uygulanır.

İşkence devrime ve insanlığa karşı suç olarak değerlendirilir ve en ağır biçimde cezalandırılır. Proletarya iktidarını ve sosyalizmi yıkmaya çalışmak, casusluk, sabotaj ve uyuşturucu ticareti yapmak gibi istisnai kimi suçlar dışında ölüm cezası uygulanmaz. Cezalandırmada bireyi üretken yeni bilgi ve yeni becerilerle donatarak topluma ve sosyalizme kazanmak esastır. Topluma karşı işlenmiş ağır suçlar dışında üretimden ve sosyal aktivitelerden kopuk kapatmaya dayalı cezalandırma tercih edilmez.

Proleter devrim, emperyalistlerle olan her türlü ilişkiye anında son verecektir. Gizli-açık bütün anlaşmalar iptal edilecek, askeri üs ve tesisler derhal kapatılacak, emperyalist ülke ve tekellere ait tüm ekonomik işletmelere, bankalara ve özel mülkiyete el konacak, dış borçların ödenmeyeceği ilan edilecektir. Bu konularda gösterilecek tepkiler dışında emperyalist güçler tarafından örgütlenip kışkırtılacak komplo ve saldırılara da uzlaşmaz bir tutumla net ve kararlı bir yanıt verilecektir. Emperyalist müdahale ve komplo girişimleri, en başta sınıf bilinçli proletarya ve emekçi kitlelerin devrimci seferberliğine dayanarak karşılanacak, yanı sıra bölge halkları ve dünya proletaryasının enternasyonalist yardımları ve desteği istenecektir.

Proletarya devleti uluslararası ilişkilerde gizli diplomasiyi reddeder. Hiçbir devletle gizli anlaşmalar yapmaz. Devletlerarası ilişkilerde içişlerine karışmamayı ve karşılıklı saygıyı esas alır. Fakat onun temel ilkesi proletarya enternasyonalizmine tam sadakattir. Kendisini dünya proleter devriminin bir parçası olarak görür ve onun çıkarlarını her şeyin üzerinde tutar. Dünya üzerinde devrim ve sosyalizm için yürütülen mücadelelere elinden gelen maddi ve manevi her türlü yardımı yapar.

Proleter devrim ulusal, dinsel ve cinsiyet farklılıklarına dayalı ayrımcılık ve baskının her türünü ilke olarak reddeder ve bu tür uygulamalara derhal son verir. Kapitalizm tarafından ezilen, horlanan ve dışlanan kesimlere pozitif ayrımcılık uygular. Bu bağlamda;

Kürt ulusuna tam ve eksiksiz bir kendi kaderini tayin hakkı tanır. Devrimci proletaryanın tercihi ve önerisi, her bakımdan tam bir eşitlik ve kardeşlik temelinde sosyalist federatif bir birlikteliktir. Ancak bu dilek, hiçbir gerekçeyle, Kürt halkının istediği taktirde ayrılma hakkının önüne bir engel olarak çıkarılamaz. Emekçi Kürt halkının tercihinin hangi yönde olduğunun ortaya çıkması için devrimin ertesinde,

olabilecek en kısa süre içinde referanduma gidilir. Referandum sürecinde birlik ya da ayrılık yanlısı propagandaya tam bir eşitlik ve özgürlük tanınır. Sadece Kürt kökenli yurttaşların oy kullanabileceği referandumda çıkacak sonuç herkes için bağlayıcıdır.

Kürt halkının tercihi sosyalist temellerde gönüllü ve kardeşçe bir birlikten yana olursa, bu birliktelik, her alanda tam hak eşitliğine dayalı federatif bir temelde örgütlenir. Ancak Kürt ulusunun yüzyıllardır çifte bir boyunduruk altında katmerli bir sömürüye tabi tutulmuş olmasından ileri gelen eşitsizliklerin bir an önce kapatılabilmesi için her konuda Kürtlerden yana pozitif ayrımcılık uygulanır.

Kürtler dışında kalan azınlıklara da nüfusun çoğunluğunu oluşturdukları yörelerde idari özerklik tanınır. Bunun dışında dillerini ve kültürlerini canlandırmaları, koruyup sürdürebilmeleri için özel önlemler alınır, her türlü maddi ve manevi teşvik sağlanır.

B- Ekonomik alan:

Şiddete dayanan devrim yoluyla burjuvazinin siyasal iktidarına son veren sosyalist proletarya, kapitalist özel mülkiyet düzeninin tasfiyesine, tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirerek başlar.

İşbirlikçi burjuvazi ve emperyalist tekellere ait bütün kapitalist işletmelere (fabrikalara, barajlara, elektrik santrallerine ve dağıtım şebekelerine, rafineri ve dolmuş tesislerine, ulaşım ve iletişim ağlarına, limanlara, depolara, büyük mağazalara, medya kuruluşlarına, madenlere, tarımsal işletmelere, vd.), bankalara, bankerlik kuruluşu ve sigorta şirketlerine derhal el koyar, bunları tazminatsız kamulaştırır.

Toptan ticareti ve dış ticareti proleter devletin tekeli altına alır.

Sanayi ve ticaret alanında faaliyet gösteren orta ölçekli işletmeler, sahiplerine belirli bir tazminat ödenerek kamulaştırılır. Orta ölçekli tarımsal işletme sahiplerinin önüne ise ya proletarya iktidarının belirlediği kurallar çerçevesinde faaliyet yürütecek tarzda kooperatifleşme ya da ellerindeki toprak ve üretim araçlarını belli bir bedel karşılığında sosyalist tarım işletmelerine devretme alternatifleri konulur.

Kırsal alanlarda tekellere, büyük toprak sahiplerine ve burjuva devlete ait büyük çiftlikler ve tarım işletmeleri -bölünüp parçalanmaksızın- sosyalist tarım işletmelerine dönüştürülür. Toprak reformu sadece kapitalizm öncesi mülkiyet ve üretim ilişkilerinin görece güçlü olduğu yörelerle sınırlı uygulanır. Buna karşın, küçük üretici köylülüğün kapitalist banka ve tekellere, tefeci ve tüccarlara olan bütün borçları silinir. Köylülük bilinçli bir gönüllülük temelinde kooperatifleşmeye teşvik edilir.

Büyük burjuvaziye ve rantiyelere ait bütün mülklere, site ve tatil köylerine, lüks otellere, saray, konak ve köşklere el konulur. Bunlar toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda işçilerin ve emekçilerin, merkezi ve yerel işçi ve emekçi örgütlerinin kullanımına açılır.

Ülkedeki tüm doğal zenginlikler toplumun malıdır ve gelecek kuşaklar adına korumakla yükümlü olunan emanetlerdir. Doğal yapıları ve dengelerinin bozulmaması koşuluyla tüm toplumun bu zenginliklerden park, gezi, dinlenme ve eğlenme mekânları olarak yararlanabilmesinin olanakları yaratılır. Bu arada kapitalizm tarafından tahrip edilmiş doğal alanlar (orman, göl, akarsu ve sahiller vs) rehabilite edilmeye çalışılır, geri döndürülebilecek durumda olanların geri dönüşümü için elden gelen yapılır.

Sosyalizmin ilk eldeki amacını, toplumun yaşamsal gereksinimlerinin eşitlikçi bir temelde karşılanması ve yaşam düzeyinin sistematik bir biçimde yükseltilmesi oluşturur. Bunun gerçekleşebilmesi, her şeyden önce ileri teknolojiye dayalı gelişkin bir sanayiye ve tarımsal yapıya sahip olmayı gerektirir. Ancak bu zorunlu önkoşula rağmen sosyalizm sadece bir sanayileşme ve ekonomik kalkınma hamlesine indirgenemez. Doğanın dengesini de gözetecek şekilde sınai, teknik, tarımsal, sosyal ve kültürel gelişme bir bütündür. Bu yüzden sosyalizm, toplumun ve bireylerin yaşamsal gereksinimlerini sadece maddi gereksinimlerin karşılanmasından ibaret görmez; bunların giderek daha geniş ölçekte ve daha kaliteli olarak sağlanması hedefi yanında sosyalist toplumu oluşturan bireylerin kendilerini istedikleri yönde geliştirebilmelerinin koşullarını sağlamayı en az birincisi kadar önemli bir hedef olarak benimser. Bu bağlamda;

Sosyalizm, üretici emeğe saygı duyar, buna karşın çalışmayı değil tembellik hakkını yüceltir. İnsanlığın üretici güç ve yeteneklerinin yanı sıra teknolojinin ulaştığı düzeyi de gözönüne alarak işgünü ilk etapta 6 saate indirilir. İşçilerin ve emekçilerin kendilerine ve sevdiklerine daha fazla zaman ayırıp mesleki ve entelektüel bilgi ve becerilerini geliştirme olanağını bulabilmeleri amacıyla zorunlu çalışma sürelerini gitgide daha aşağı çekerek boş zamanların süresini uzatmayı hedefler.

Sosyalizmin tembellik hakkına saygısı, üretmeden toplumun sırtından geçinmeyi alışkanlık haline getiren asalaklığa prim vermek anlamına gelmez. Sosyalizmde çalışmayan yemez. Çalışmayacak durumda olanlar dışında kalan herkes çalışmakla yükümlüdür.

Toplumun bir parçası olarak üretken bir faaliyette bulunmak, görev olmaktan da önce bir haktır. Bireye toplumun eşit ve onurlu bir üyesi olarak yaşama olanağını kazandıran bu hak, aynı zamanda toplam toplumsal zenginliğin artışına da katkıda bulunur. Böylece konut, eğitim, sağlık, ulaşım gibi temel hizmetlerin

kamu fonlarından parasız olarak karşılanmasının olanakları güçlenmekle kalmaz; komünizmin “herkese ihtiyacına göre” ilkesinin uygulama alanı da genişler.

Sosyalizm, doğaya kalıcı zararlar verecek adımlar atmaktan ve yatırımlardan özellikle kaçınır. Doğanın dengesini hesaba katmayan bir sanayileşme ve kalkınma anlayışını ilkesel olarak baştan reddeder.

C- Toplumsal alan:

Devrimci sosyalist proletarya, kadının kurtuluşu sorununu, proletarya ve insanlığın kurtuluşu genel sorununun sadece bir parçası olarak değil zorunlu ilk adımlarından biri olarak görür. Dolayısıyla onu ne belirli bazı adımların atılmasıyla sınırlı ele alır ne de devrimin zaferi ve sosyalist inşanın gerçekleşmesinden sonrasına erteler. Kadını cendere içine alan bütün zincirleri paramparça etmeyen bir devrim, kadınların önünü açıp özgürleşmelerini sağlayamayan bir sosyalizm düşünülemez.

Proleter devrim, çocuk doğurma dahil kadını bir üretim aracı olarak gören her türlü yaklaşımdan kesin ve net bir kopuş göstererek işe başlar. Kadının kendisi dışında hiçbir gücün onun bedeni ve yaşamı üzerinde tasarrufta bulunma hakkının olmadığını ilan eder.

Toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasını öncelikli temel görevlerin başına yazar ve bu konuda sistematik bir çabaya girişir. Kadınlara her alanda pozitif ayrımcılık uygular. Kadınların, proleter devlet organları ve üretim birimlerinde yönetici organlara aday olmalarını ve seçilmelerini teşvik eder. Kadınlara erkekler arasındaki fiili eşitsizliklerin bir çırpıda giderilemeyeceğinin bilincinde olmakla birlikte, bunun, çözümleri uzun yıllara yayan bir ertelemecilik ve kendiliğindencilik bahanesi haline gelmesine izin vermez.

Kadını aşağılayan ve köleleştiren bütün düşünce ve davranış biçimlerine, gelenek ve göreneklere karşı sadece ideolojik mücadele ve eğitimle sınırlı kalmayan çok yönlü uzlaşmaz bir mücadeleye girişir, bu konuda en küçük bir tolerans ve gevşeklik göstermez, ayrımcılık başta olmak üzere kadınlara karşı işlenen suçlara özel olarak ağırlaştırılmış cezalar verilir.

Kadınların toplumsal yaşama ve üretime katılmaları, yeteneklerini özgürce sergileyebilmeleri, bilgi ve becerilerini geliştirebilmeleri için maddi ve manevi özel teşvik politikaları uygular. Kadını eve kapanmaya zorlayan köleleştirici bütün bağları çözmeye girişir; çocuk bakımı ve ev işlerinin yükü kamusal örgütlenmeler aracılığıyla kadının sırtından alınır.

Emekliler, yaşlılar, engelliler ve kimsesiz çocuklar proletarya iktidarının koruması altındadırlar. Bu kesimlerin ekonomik, sosyal ve kültürel tüm gereksinimleri kamu fonlarından karşılanır. Barınmaları, eğitimleri, bakım ve tedavileri için özel merkezler

kurulur. Fizik güçleri ve yetenekleri ölçüsünde üretken faaliyetlerde bulunmaları ve toplumsal yaşama katılabilmeleri için gerekli tüm koşullar sağlanır.

Proletaryanın iktidarında barınma, eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel toplumsal ihtiyaçlar parasız karşılanır. Sosyalizmin amacı ve farkının somut ifadelerinden biri olarak bu ilkesel yaklaşım devrimin hemen ertesinde yaşama geçirilir. Çocuklu ailelere, yaşlılara ve emeklilere öncelik verilerek herkese insanca yaşayabileceği sağlıklı barınma olanağı sağlanır. Burjuva devlete, tekellere ve rantiyelere ait binalara el konarak bunlar işçi ve emekçi ailelere dağıtılır.

Toplumun tüm bireylerine parasız sağlık hizmeti ve ilaç sağlanır. Bilimin sunduğu olanaklardan da yararlanarak ana ve çocuk sağlığının korunması başta olmak üzere koruyucu sağlık hizmetlerine özel bir önem ve ağırlık verilir. Eğitim her yaş ve düzeyde parasız hale getirilir. Toplumun tüm bireylerine her yaşta istedikleri dalda eğitim olanağı tanınır ve bu teşvik edilir. Toplu taşımaya dayalı şehir içi ve şehirlerarası ulaşım “*kamu hizmeti*” olarak görülür ve parasız sağlanır.

TİKB, devrimi ve devrimciliği, salt siyasal iktidarın ele geçirilmesini hedefleyen dar bir siyasal mücadele olarak görmez. O, toplumsal yaşamın her alanında emeği kendi ürünlerine, insanı insana yabancılaştıran bütün ilişkileri, en başta da bunların temelinde yatan üretim tarzını ve alışkanlıklarını komünal içerikte kökünden değiştirecek bir toplumsal devrimi ve devrimciliğin savunucusudur.

Bu devrimcilik, her şeyden önce yaşamın her anı ve alanında burjuva ideolojisinden, burjuva ve küçük burjuva anlayış ve alışkanlıklardan radikal bir kopuşu gerektirir. Bireysel ve kolektif düzeyde komünist dönüşüm ve mükemmelleşme sorununu, devrimciliğe yönelişle başlayan kesintisiz bir süreç olarak görür. Burjuvazinin toplum üzerindeki ideolojik-kültürel hegemonyasına karşı savaşımı merkezi iktidar sorunundan kopartarak ele alan sivil toplumcu reformizme olduğu kadar, bütün toplumsal sorunların çözümünü iktidarın ele geçirilmesi sonrasına erteleyen bir devrimcilik anlayışına da karşıdır. Devrim öncesi ve sonrası gibi katı ayrımlarla hareket etmez. Devrimin tutarlı sosyalist bir çizgide gelişimiyle onun örgütleniş sürecinde izlenen tarz, kullanılan yöntemler ve yaratılan değerler arasındaki doğrudan ilişkiyi gözeterik hareket eder. Sınıfın ve emekçi kitlelerin militan bir sosyalist kültürü, onun değer ve ölçütlerini, devrimci yöntemini ve düşünme tarzını her günkü mücadelenin içinde soluyabilecekleri çeşitlilik ve zenginlikte bir mücadele çizgisi izler. Kadın sorunu başta olmak üzere pekçok toplumsal konuda komünist kültürün dönüştürücülüğünü öncünün saflarından başlayarak somutlayacak yöntem ve araçlarla savaşır. Proleter kitlelerin kendi kendilerini yönetmeyi kültür haline getirmelerini sağlayacak mücadele biçim ve araçları geliştirmeyi esas alır.

Küçük hesaplar, gündelik başarılar peşinde koşmaz; hiçbir taktik başarı ya da hedefin tarihsel amaçlarının önüne geçmesine, ideolojik kimliği ve çizgisi hakkında bulanıklık, kuşku ve güvensizlik yaratmasına meydan vermez.

Devrimci proletarya ve onun komünist öncüsü olarak **TİKB**, proleter devrime hazırlık ve onun örgütlenmesi sorununu, burjuvazinin iktidarına ve kapitalizme karşı kesintisiz bir savaşım süreci olarak görür. Bu bağlamda, demokratik nitelikteki siyasi taleplerle emeği fiziki, moral ve entelektüel yozlaşmadan koruyacak iktisadi talepler uğruna her günkü mücadelenin önemini küçümsemez.

Demokratik haklar ve ekonomik-sendikal talepler uğruna yürütülecek mücadele, sınıfın ve emekçi yığınların geniş kitlelerinin mücadeleye çekilmesini kolaylaştırır ve hızlandırır, devrim ve sosyalizm uğruna mücadeleye hazırlık okulu işlevini görür. Proletarya bu mücadelenin ateşinde pişip deneyim kazanmakla kalmaz, devrimci örgütlenmesini geliştirir, savaşımın koşullarını kendi lehine genişletip güçlendirme olanağını bulur.

Ancak bu alan, düzeltilmiş bir kapitalizm rüyası gören reformizme çok açıktır. Onun için devrimci sosyalist proletarya, kısmi demokratik ve sendikal haklar uğruna mücadeleyi örgütlerken reformizmin her türüyle arasındaki sınırların çok net olmasına özen gösterir.

Her şeyden önce devrim ve devrimci iktidar perspektifiyle sınıfsız komünist topluma ulaşma tarihsel hedefinin gözden kaçırılması ya da sulanmasına meydan vermez.

Kapitalizm ve burjuvazinin egemenliği koşulları altında kısmi demokratik ve ekonomik hak ve talepler uğruna yürütülecek mücadelenin gerek içerik gerekse biçim yönlerinden proleter sosyalist içerikte militan devrimci bir karakter taşımasına dikkat eder.

Bu tür taleplerin formülasyonu sırasında bunların teorik olarak kapitalizm koşullarında da gerçekleştirilebilir olmakla birlikte pratikte burjuvazinin kolay kolay kabullenmeyeceği içerik ve özellikle olmalarını esas alır.

Her somut evrede sınıfın ve emekçilerin geniş kesimlerini de kendine çekecek militan biçimlerin kullanılmasını on planda tutar.

Sınıfın ve kitlelerin demokratik-sendikal bir muhtevaya sahip kendiliğinden eylemlerine bilinçli bir karakter kazandırmaya çalışır. Bunları talepler ve biçim yönlerinden basitten karmaşığa, daha alt biçimlerden daha üst biçimlere sıçratmaya gayret eder, ekonomik eylemleri siyasal eylemlere evirtmeye çalışır.

Sosyalist proletarya, kapsam olarak kapitalizm koşullarında da gerçekleştirilebilir

nitelikteki iktisadi ve demokratik içerikli kısmı taleplere “geçiş dönemi programı” kılıfını geçiren anlayışları reddeder. Bu yaklaşımı, **TDH** içinde derin tarihsel köklere sahip olan “*asgari-azami program*” ayırımına dayalı aşamalı devrim anlayışlarının sosyalist görünümlü ‘inceltilmiş’ biçimi olarak görür.

TİKB, teorisi ve pratiğiyle militan bir sosyalist devrimciliği esas alır. Militanlık, sosyalizmin ruhunda, tarihin tanıdığı en devrimci sınıf olan proletaryanın mayasında ve onun dünya görüşünü oluşturan Marksizm-Leninizm’in özünde yatan bir özelliktir. Dolayısıyla militanlıktan uzak bir proletarya devrimciliği ve ML’lik iddiası, proletarya sosyalizmini ve ML’i sulandırıp yozlaştırmanın biçimlerinden biridir.

TİKB, sosyalist militanlığı biçim fetişizmi olarak anlamaz ve buna indirgemez. Şiddete dayanan devrimin zorunluluğu ve kaçınılmazlığına inanır. Devrimci kitle çizgisini ve sınıfın militanlığını geliştirmeyi esas alır. Devrimci militan biçimleri her zaman için esas alıp ön planda tutmakla birlikte hiçbir mücadele biçimini kendinde şey olarak mutlaklaştırmaz.

Mücadele biçimleri sorununu, her tarihsel evrenin somut koşullarıyla ilişkisi içinde özellikle de sınıfın ve emekçi yığınların mücadele, bilinç ve örgütlülük düzeylerini gözönünde tutarak ele alır. Şiddete dayalı ve barışçı, yasadışı ve yasal, parlamento dışı ve parlamenter tüm mücadele araç ve yöntemlerinden hangilerini nasıl bir bileşim halinde kullanacağını bu bağlam içinde belirler. Kadrolarını, sınıfı ve emekçi yığınları mücadelenin her biçimini ustalıkla kullanabilecek şekilde her duruma hazırlamaya çalışır.

TİKB’nin anladığı anlamda komünist militanlık, pratiğin bütününde olduğu kadar teoride de, sadece belirli eylem anları ve işlerle sınırlı kalmayıp hayatın her anı ve alanında, yaşam tarzında, düşünce ve davranışta da kendini göstermesi gereken bir militanlıktır.

TİKB kendi dışındaki devrimci güçlerin varlığına ve mücadelelerine saygı duyar. İşbirlikçi teknelci burjuvazinin egemenliğine, kapitalizme ve emperyalizme karşı samimi bir mücadele yürüten bütün sınıfsal, ulusal ve toplumsal güç ve dinamiklerin mücadelelerini destekler. Aradaki farklılıkları unutmaksızın ve silikleştirmeden onlarla, açıkça ortaya konulmuş devrimci ilkelere dayalı işbirliği ve ittifak ilişkilerine girmekten çekinmez. Ancak bu ilişki onu, proletarya dışında kalan ve burjuvazi, kapitalizm ve emperyalizm tarafından ezilip sömürülen, horlanıp dışlanan tüm güçleri sosyalist proletaryanın bayrağı altında birleşmeye çağırmaktan alıkoymaz.

